

✓ T 21292

BIBLIOTECA CENTRALA
"ASOCIATIUNII"
SIENIU

REVISTA DE
CERCETARE SI
DEBATA

DEVA

Anul I. No. 2.

41004

Ⓢ

„Știu”

Revista Liceului „Decebal” Deva.

Anul I. No. 2.

1 Aprilie 1937.

Redactor responsabil: LIVIU SIRCA.

Comitetul de direcție: N. LUPȘOR, L. MOLDOVAN, L. COMBI.

Comitetul de redacție pentru elevi: Redactor șef: GIURGIU OCTAVIAN, cl. VIII-a
Redactor: MOȚIU TRAIAN, cl. VII-a, Secretar de redacție: MUNTEANU MIRCEA, cl. V-a
Colaboratori: Crețu Gheorghe cl. VIII-a, Roșescu Toma cl. VIII-a, Chirică Ioan cl. VII-a,
Olariu Sabin cl. VII-a, Pop Oliver cl. VII-a, Groseanu Ilie cl. VI-a, Iacob Emil
cl. VI-a, Roescu Constantin cl. VI-a, Bordus Cornel cl. V-a, Suci Victor cl. V-a.

SUMAR:

Prof. L. Moldovan: Invierea.
Redacția: Incurajări mult apreciate

Pag. 1

Articolele profesorilor:

Prof. N. Lupșor: Centenarul lui Ion Creangă	1
D. Munteanu: Incercări de rezolvare a chestiunii orientale în secolul XVIII și XIX.	3
Louis Combi: Cum se studiaza literatura	7
Z. Karacsonyi: Pagina autorilor latini	18
E. Felszeghy: Teoria cosmică a pilelor electrice	20
I. Ignaton: Cât îi satul meu de mare	24
L. Sirca: Taylorizarea învățării	25

Articolele elevilor:

I. Trifu: Câteva considerațiuni despre credință	29
I. Toma: Momente din spovedania creștină	30
S. Câmpean: Curentul de introducere a limbii române în Biserică	31
T. Moțiu: Iubirea în poeziile lui Alexandru Vlahuță	32
O. Giurgiu: Politica externă a lui Ștefan cel Mare	34
S. Olariu: Contribuția lui Napoleon III la Unirea Principatelor	37
I. Kozma: Microscopul cu electroni	39
M. Popa: Măștile filtrante	41
M. Popa: Rețetă de lumânări fumigene	42
E. Palade: O bună recepție pe galenă a postului Bod	42
E. Hegedüs: Construirea unui aparat de radio cu o lampă	43

Pagina artistică și literară:

M. Munteanu: „Iancu”	45
I. Glăvan: Din viața pensionarilor publici	45
M. Munteanu: Poezie „Chemare”	46
C. Borduş: Biserița	47
M. Munteanu: În Univers	48
C. Danielescu: Desenele decorative	49

Din compunerile elevilor:

O. Giurgiu: Romanul românesc postbelic (Notițe luate după conferința d-lui prof. Chinezu)	50
V. Drăgan: Colegul meu Popa Mircea	52
I. Munteanu: Nunta în satul Poiana Sibiului	53

Pagina Străjerilor:

Leul Bătrân: „Cântecul plantonului”	57
Leul Bătrân: Explicarea articolului 2 din Legea cercetășească	57

Pagina umoristică:

de T. Brănescu și M. Breazu	59
-----------------------------	----

Cuvinte încrucișate:

Traducere din limba latină, propusă de dl Prof. A. Tuzu	
I. Herberger: Problemă de algebră	60
Note: de M. Munteanu	61

INVIEREA.

L. MOLDOVAN.

Incurajări mult apreciate.

D-l Inspector Șef Gh. Popa a binevoit să trimită D-lui Director al liceului nostru următoarea scrisoare de o vibrantă și caldă apreciere la adresa revistei noastre:

Mult Stimat Domnule Director,

Nu vreau să întârziu de a-mi exprima, atât față de corpul profesoral cât și față de elevi, toată bucuria ce mi-a produs cetirea revistei, pe care ați avut delicata atențiune să mi-o trimiteți. Este cea mai bună revistă școlară românească ce mi-a ajuns până acum în mână. Am citit-o nu numai cu bucuria de a constata la fiecare pagină roadele minunate ale colaborării profesorilor cu elevii, ci și cu conștiința, că eu însumi câștig sufletește din lectura paginilor atât de variate și bogate ale revistei, deși mă socotesc destul de cultivat și învățat. Socotesc că și alții vor folosi din lectura prețioasei reviste și de aceea cred, că este bine să-i dați o cât mai largă răspândire în mediul nostru școlăresc; să nu vă supărați deci, dacă vă voi face în „Buletinul școlar“ puțină reclamă.

De încheiere, Vă rog să transmiteți conducătorilor și colaboratorilor revistei cuvântul meu de prețuire și încurajare și să-i asigurați de sentimentele cele mai alese ce le păstrez atât lor, cât și DVoastră.

Inspector-Șef ss. Gh. Popa.

Din partea revistei îi aducem și pe această cale recunoscătoarele noastre mulțumiri pentru cuvintele de părintească îmbărbătare, prin care ne-a pus — pe profesori și elevi — la o îndoită și încordată muncă.

* * *

Nici O. E. T. R. n'a întârziat să ne trimită următoarele rânduri:

O. E. T. R.

Secretariatul București, 17 Febr. 1937.
No. 26920—1937.

Comitetului de direcție al revistei „Ș t i u“

Liceul de băieți
Deva.

Secretariatul O. E. T. R. a luat act cu bucurie de apariția revistei Dvs. care va umple — nădăjduim — un gol în publicistica școlară.

Am dat dispozițiuni să primiți regulat, ca schimb, Buletinul O. E. T. R.

Sănătate!

Secretar O. E. T. R.

Maior Adjutant Dir. Educ. O. E. T. R.
T. Sidorovici Prof. Ion Dongorozi.

Mulțumim și O. E. T. R.-ului pentru nădejdea ce ne-o acordă și vom căuta să o binemerităm.

„Comitetul de direcție și redacție“.

Centenarul lui Ion Creangă

de Prof. N. Lupșor.

Cel mai original și mai natural dintre toți autorii noștri clasici a reapărut pe scena actualității. Se ridică din subconștientul nostru ca un far la orizont, semnalizând în taina viitorului, mai mult decât parcursul străbătut odinioară printre contemporanii săi.

Evocarea lui Ion Creangă nu este un fapt divers, legat de ritualul unei aniversări, ci înseamnă — deși pentru o clipă numai — înlăturarea vălului unui trecut, pe care anii l-au așezat peste figura acestui strălucit exemplar de

autenticitate literară. Deși în întreaga viața lui este mai mult în divergență de păreri față de mediul înconjurător, totuși pe Creangă îl vedem în permanență la Junimea, fără să fie un izolat al ei, ba mai mult: poate el însuși prin anumite atitudini a vrut să izoleze, sau să se izoleze, dar n'a reușit. Aparenta repulsivitate a temperamentului său, uneori din cauza mușcăturilor satirice de care făcea uz, o desmințea întotdeauna prin dispoziția lui glumeață, prin felul său deosebit de a fermeca, prin atașamentul sufletesc spontan,

asigurându-și astfel ascendentul nu numai în lumea prietenilor, ci și în aceea a tuturor cititorilor săi.

El este un junimist, deci împotriva formelor de cultură și civilizație ale epocii sale, însă nu cu pornirea pasională a lui Eminescu, sau chiar raționalismul sobru și cumpănit a lui Maiorescu. Creangă reprezintă instinctul de viață al neamului, care reacționează fără trepiditate sonoră, sau strigăt de alarmă. Robusteța, precum și imensa sa bogăție sufletească, putea să se transforme la un moment dat într'un analog laborator de energie și impresii, care-i puteau alcătui o lume proprie, o lume aparte a lui, susceptibilă nu de a primi, ci de a da influențe.

Amintirile sale din copilărie reprezintă poate partea cea mai consistentă și cea mai robustă din această lume. Diferite isprăvi ale lui din școală, unde nu-i prea plăcea cartea; bucuria copiilor, când dascălul Bădița Vasile fiind dus la oaste, li s'a închis școala, după care fapt au rămas destinați hoinărelii, luându-se în sărbătorile Crăciunului după popa prin sat, și cântând pe la biserică; silnicia lui față de carte pe când se afla la Broșteni, de unde s'a reîntors fără nici o ispravă, sau despărțirea sa plină de melancolie după viața de adolescență sătească, atunci când pleacă la Seminarul din Socola împreună cu Zaharia lui Gâtlan, duși fiind de megieșul Luca Moșneagu; apoi în altă ordine de idei, faptele pline de ștregărie și totuși naivitate copilărească cu ocaziunea dărâmării casei Irinuchii, surprinderea lui la furt de cireșe de către mătușa Marioara, sau prinderea pupezei și intenția lui de a o vinde la târg, sunt paginile cele mai evocative și lămuritoare ale sufletului copilăresc.

E pentru primadată când în literatura noastră cineva se ocupă de viața copilului dela sat. Creangă a redat-o cu toată sinceritatea și naturalitatea, cu bucuriile și neplăcerile ei de moment, nefiind lipsită nici de farmecul zglobei și al neastâmpărului. Pentru primadată ni se înfățișează școala cu ecoul ei în sufletul dinamic al copilului într'o scriere de mare talent.

Alătura însă de Creangă „copilul“, avem pe Creangă „povestitorul“, care ne duce în domeniul poveștilor simple ca „Punguța cu doi bani“,

„Soacra cu trei nurori“ etc., apoi în acela al basmelor, în care lucrează fantazia poporului foarte activă și plăsmuitoare, care dovedește în același timp și puternica imaginație a poetului. Povestea lui „Făt-Frumos fiul iepei“ și „Harap Alb“, este maximul de randament al acestei fantazii, prin care crează supranaturalul în literatura noastră. Prin personagiile supranaturale din basme nu vorbește autorul, ci însuși poporul, al cărui suflet l-a înfrumusețat creindu-i o lume aparte, în care se împletesc în modul cel mai fericit credințele și superstițiile poporului nostru. El este acela care în modul cel mai original, prin puterea sa de creațiune, scoate la suprafață comoara zăcămintelor noastre folklorice.

Condeiful său aprig n'a omis însă nici celelalte laturi ale acestui suflet, pe care-l scrutează uneori până'n cutele cele mai ascunse. A reușit să redee cu o miraculoasă abilitate sufletul țăranului adult în diferite ipostaze. Cu deosebire ne uimește dispoziția lui gata întotdeauna de a arunca câte-o snoavă, glumă, sau vreo alușiune de anecdotă tăioasă. Cine nu-și aduce aminte de schița „Moș Nichifor Coțcarul“, în portretul căruia recunoaștem cel mai fin studiu psihologic făcut asupra țăranului român, sau istorioara, „Ioan Roată și Unirea“, „Ioan Roată și Cuza Vodă“, în care firescul expresiei se îmbină în modul cel mai artistic cu umorul și satira politico-socială?

Este neîndoios că nota caracteristică cu care ne familiarizăm, chiar numai după câteva pagini de lectură din scrierile sale, este umorul, fără de care nu ni l-am putea închipui etern accesibil. Acesta nu-i merit să îndrepteze anumite defecte, ci îl reclamă lumea lui de creațiune poetică, mulțumirea lui proprie. Tocmai pentru aceasta Creangă nu tolera ca mediul ambiant, sau prieteni apropiați, să-și afirme ascendentul asupra lui. Era în aparență foarte liniștit și nepăsător, înzestrat cu un spirit mucalit și satiric, dar în același timp foarte accesibil discuțiilor și totdeauna își dezarma partenerul, când era în joc propria lui persoană, ceea ce ilustrează atât de vizibil Gh. Panu în „Amintiri dela Junimea“.

În timpul când era membru în Consiliul General din Ministerul Instrucțiunii la București,

întârziase dela ședința obicinuită a întrunirilor literare ce se țineau Vineri seara la Maiorescu acasă și neputând să facă act de prezență decât la orele 11, a fost întâmpinat de stăpânul casei cu următoarele cuvinte: „Se poate domnule Creangă, faci ca atâta lume să te aștepte“. „Ce să zic?!“ a răspuns zâmbind ca de obicei. D-voastră ca d-voastră! Ne având se vede altă treabă, ați așteptat în cea mai bună societate și așteptarea nu v'a fost zadarnică. Iată-mă: sunt aici. Iară eu, care umblu în treburile mari, voi fi așteptat poate mai puțin, dar vorba Românului: De geaba vii, de geaba te duci!“

„Ei bine, i-a zis unul dintre cei de față. — Cine mai era p'acolo? Ce-ați mai pus la cale?“

Iar nu știu cum să-ți dau răspuns, — grăi Creangă. — Ci-că într-o Duminică o cocoană și-a luat fiica și s'au dus amândouă la biserică. Intorcându-se după slujbă acasă, a întâlnit o altă cucoană care a întrebat-o, cine mai era la biserică. De! — a răspuns cucoana. Eu am fost și fiica-mea: de acolo înainte tot prostime“. (I. Slavici „Amintiri“, Cultura Națională pag. 141—142).

Ceeace-l face însă pe Creangă să planeze deasupra celor mai mulți scriitori, este că opera lui nu prezintă nici un fel de influență externă. El n'a avut norocul să se împărtășească de o cultură înaltă în străinătate; aceasta a fost poate spre binele literaturii române, căci altfel poate nu ne-ar fi dat o operă, ferită de cel mai redus suflu al culturii străine. Mai mult decât atâta; Creangă nu poate fi cunoscut nici măcar sub formă de orășan, ci în toată primitivitatea sufletului sătesc din care el însuși făcea parte. De aceea găsea el în orice câmpie din acest suflet un motiv de inspirație; de aceea varietatea de teme și oricât de mult ar fi scris, niciodată n'ar fi ajuns la limită, deoarece viața poporului nostru cu bogăția ei de fapte și impresii, era un rezervoriu inepuizabil pentru inspirația lui Creangă. El este în întregime al poporului; concepțiile lui Creangă sunt ale poporului. A lui Creangă este numai talentul pe care-l are din naștere. Creangă este de altfel cel mai național dintre toți scriitorii noștri.

Această calitate i-o definește în mare măsură și limba din scrierile sale. Constatăm o

armonie desăvârșită între fond și exprimare. Creangă a fost toată viața sa un țaran, un țaran școlit, întrebuițând o limbă primitivă, fără înflorituri ale stilului cult, însă colorată cu moldovenisme.

Suflet etern liniștit și niciodată ieșit din sfera rațiunii, nu se erija în vârtejul isbucnirilor sentimentale, sau în exploziuni de bucurie, dar niciodată revoltat sau indignat, pentru că înainte ca aceste sentimente să se fi arătat, erau transformate în accente de sarcasm sau umor, care-l fixa pe linia permanentă a echilibrului clasic. Din bogăția lui imensă de impresii, care i-a furnizat motivele de inspirație, Creangă reușește să scoată în relief tot ceea ce este de valoare generală și etern-omenească, într-o fermecătoare formă.

Tocmai pentru aceasta astăzi, când se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui și aproape cincizeci dela moarte, colbul vremii încă n'a reușit să-l facă uitat. Luceafărul care răsărea la 1 Martie 1837 în casa lui Ștefan a Petrei Ciubotariul din Humulești, strălucește cu mult mai splendid pe firmamentul literaturii noastre; va străbate cu aceeași ușurință și pentru mai departe prin originalitatea și valoarea lui națională roca anilor ce mereu se stratifică.

Incerări de rezolvare a chestiunii orientale în sec. XVIII. și XIX.

D. Munteanu.

Din a doua jumătate a sec. XVII, forța militară a Turciei nu mai înspăimântă Europa. Dela neizbutitul asediu al Vienei 1683, în fața ofensivei creștine, Turcii sunt în plin recul spre Strâmători. Imperiul otoman intra atunci în epoca dezagregării politice și teritoriale. Se pune astfel problema succesiunii puternicului imperiu. Cine va moșteni teritoriile turcești din Europa? Care va fi soarta popoarelor creștine eliberate?

Pentru diplomații vremurilor, obișnuiți a ține cont numai de suverani, nu conta decât prima întrebare. În jurul succesiunii otomane se întâlnesc interesele, ambițiile, rivalitățile statelor europene. De aci se nasc conflictele militare și diplomatice în sec. XVIII. și XIX. Toate acestea alcătuiesc complicata chestiune orientală, de a cărei soluționare atârna atunci pacea Europei. Orientul devine centrul principal al istoriei Europei.

În fața problemei succesiunii otomane, statele interesate, direct sau indirect, au adoptat atitudini potrivite situației și intereselor lor, grupându-se, treptat, în două

tabere. O parte voia alungarea Turcilor din Europa și ocuparea teritorilor în folosul celui mai tare. Austria și, în mod consequent Rusia, au acționat în acest sens. Astfel înțelegeau aceste puteri să rezolve chestiunea orientală. Cealaltă tabără, compusă din Franța, apoi Anglia la care se alătură mai târziu și Austria, a îmbrățișat principiul integrității imperiului turcesc, față de ambițiile și mai ales față de progresele Rusiei spre Bosfor, cheia stăpânirii lumii. Complicațiile orientale aveau repercusiuni asupra problemelor politice europene. Orice conflict oriental devenea conflict european.

Austria s'a crezut cea dintâi, moștenitoare a teritoriilor turcești din Europa. În defensivă până la 1683, face progrese uriașe în Orient dela această dată. Tratatetele dela Carloviț, 1699 și Passaroviț, 1718, marchează etapele înaintării austriace în dauna imperiului turcesc. Se părea ca Austria va dezlega problema orientală în favorul ei. Dar interesele Habsburgilor în Germania, creșterea statului prusian și structura statului habsburgic împiedecă Austria de a urma o politică consequentă de cuceriri în Orient și deci de a rezolva singură și în folosul ei exclusiv chestiunea succesiunii turcești.

Nefiind în stare singură să tragă avantajul cel mai mare din desmembrarea imperiului otoman, și-a atras concursul Rusiei pentru a deveni, în sfârșit, rivala neîmpăcată a acestuia. Față de greutățile din Germania și în fața ambițiilor rusești, Austria îmbrățișează principiul integrității imperiului otoman, intervenind totuși pentru compensații teritoriale, fără riscuri și complicații, de preferință în Principatele Române, sau în actuala Iugoslavie. Dela 1740 Austria nu mai are o politică activă în Orient. Rusia, venită mai târziu în contact cu imperiul otoman, a fost ajutată de împrejurări speciale politice, geografice și religioase în politica orientală. Rivalitatea austro-prusiană în Germania, rivalitatea colonială franco-engleză, comunitatea religioasă între Ruși și popoarele balcanice au înlesnit Rusiei o politică consequentă de cuceriri în dauna Turciei. Rușii s'au considerat poporul ales pentru dezrobirea Bizanțului de sub robia turcească. Ortodocșii din Balcani îi așteptau ca pe niște liberatori ai Providenței, făcându-se pionerii politicii rusești în Balcani. Războaiele ruso-turce din sec. XVIII. și XIX. au avut caracterul unor cruciate ortodoxe contra Musulmanilor. Țarul se considera succesorul sultanului în Constantinople. În acțiunea ei de rezolvare a chestiunii orientale, Rusia a avut întotdeauna alianța Prusiei, invidia și rivalitatea Austriei.

Dacă aceasta n'a fost în stare să rezolve singură și în folosul său chestia orientală, Rusia n'a fost lăsată. Franța și Austria, apoi Anglia au stat deacurmezișul planurilor rusești în Orient, menținând integritatea subredului imperiu turcesc, în slujba echilibrului european și deci a păcii.

Incercările repetate de lichidare a problemei orientale, în folosul celui mai tare n'au izbutit. Pe de altă

parte, partizanii integrității imperiului, n'au fost în stare să-i oprească descompunerea, ci să-i prelungească doar agonia, până'n preajma marelui războiu.

Odată cu asalturile militare ale Austriei și mai ales ale Rusiei, paralel cu eforturile de a menține integritatea imperiului otoman, s'a căutat și se credea că s'a găsit pe cale diplomatică, adevăratele soluții practice pentru aranjarea succesiunii otomane și deci pentru limpezirea problemei orientale.

Diplomația, fecundă întotdeauna, a urzit nenumărate propuneri și formule, menite a lichida problema orientală în acord cu toate problemele politice europene. Pe această cale au lucrat suveranii interesați în orient, dar și diplomații diferitelor state. Soluțiile diplomatice vizau aproape întotdeauna împărțirea, pe cale pașnică, a imperiului otoman și compensarea tuturor părților interesate, după felul cum s'a procedat cu Polonia, fără riscuri și dificultăți.

Formulele referitoare la această chestiune — ieșite din discuțiile suveranilor, sau concepute de mintea cutărui diplomat, pentru vremurile noastre sunt simple curiozități, absurdități. Pentru vremurile cari le-au produs erau norme logice și practice în limpezirea problemelor politice. Soluțiile — din cari câteva vor urma mai jos — sunt interesante pentru a vedea concepțiile politice ale vremurilor trecute, pentru felul de a înțelege dreptul și de a practica diplomația în sec. XVIII. și mai ales în sec. XIX. sec. al libertății popoarelor. Sunt interesante pentru soarta ce înțelegeau să le-o creieze diplomații, popoarelor creștine.

Principatele Române așezate la răscrucea drumurilor celor două rivale în Orient, au fost teatrul tuturor războaielor dintre Ruși, Turci, Austriaci. Din rețetele diplomatice pentru limpezirea problemei orientale n'au lipsit niciodată, căzând când în lotul Austriei când al Rusiei. Războiul ruso-turc din 1768—1774 amenința echilibrul Europei. Austria s'a opus din răspuțeri — pe cale diplomatică — planurilor de expansiune ale Ecaterinei a II-a. Frederic II pândia. Voind să exploateze situația pentru a trage avantajii cât mai însemnate, propune indirect, prin Contele Massin — fost mare contra amiral în serviciul Rusiei, un prea ispititor plan pentru poftele de pământuri ale Austriei. Planul contelui Massin din 1771, alcătuit din șase ipoteze deosebite, vizând împărțirea imperiului otoman și împărțirea Poloniei, avea menirea să împace pe cele două rivale: Austria și Rusia.

Primele două ipoteze presupuneau — o voia Frederic II. — o alianță ruso-austriacă pentru alungarea Turcilor din Europa. În acest caz, s'ar fi procedat la împărțire în două feluri = Austriei i s'ar fi dat: Serbia, Bosnia, Herțegovina, Albania, Macedonia și teritoriile până la Morea.

Restul teritoriilor, cu Principatele Române, s'ar fi atribuit Rusiei. Prin a doua modalitate se propunea ca

din Macedonia, Albania, Rumelia, cea mai mare parte din Arhipelag, cu ținuturile riverane din Asia Mică, să se formeze un regat cu capitala la Constantinopole.

Rusia ar păstra teritoriile din stânga Dunării — Principatele Române, țărmul mării Negre, fără Crimeia, care ar deveni independentă sub protectoratul rusesc și cele două Cabarda.

Austria ar lua Oltenia, Serbia, Bulgaria, Herțegovina. Morea ar forma un stat independent sub un arhiduce austriac, sau ar fi cedată Veneției în schimbul Istriei și Friul-ului, pe care le-ar primi Austria și ar încheia cu aliații o ligă contra Turcilor.

A 3-a ipoteză presupunea că Turcii rămân stăpâni pe malul stâng al Dunării. În acest caz, Austria ar lua: Serbia, Bosnia, Herțegovina.

Rusia ar păstra cuceririle pe țărmul Mării Negre. Tătarii și-ar câștiga independența.

Prusia s'ar despăgubi în Polonia, iar Polonia în Principatele Române. Ultimele ipoteze se referau la împărțirea Poloniei între Prusia și Rusia, invitându-se și oferindu-se Austriei să-și ia partea ce i-ar conveni în Polonia, Silezia ori Germania. Propunerile, secrete la început, au fost discutate cu mult interes în mod oficial la Viena și cu multă solemnitate la Petersburg. Austria era foarte încurcată. În 1771 încheiase cu Turcia tratatul de subsidii, prin care se obliga în schimbul unei sume de bani și al cedării Olteniei, să restituie Porții teritoriile invadate de Ruși și să obțină pacea, fără a atinge independența Poloniei. Pentru Austria însă era greu să-și țină angajamentul. În Ianuarie 1772, renunță la apărarea integrității imperiului otoman, își calcă cuvântul părăsindu-și aliatul și aderă la planul de împărțire a Poloniei, unde nu trebuiau riscuri și unde nu se puteau ivi complicații. Rusia continuă războiul. Pacea dela Cuciuc-Cainargi a însemnat un mare câștig material și mai ales diplomatic în problema orientală. Prin combinația articolelor din acest tratat, Rusia avea porțile deschise spre Orient, iar Turcia devenea un fel de provincie rusească.

Austria se despăgubi în Principatele Române, luând Bucovina în schimbul Olteniei ce i se oferise prin tratatul de subsidii. Turcii, slabi și corupți n'au protestat. Rușii au tăcut.

Aceasta a fost recunoștința Rusiei față de Români care juraseră credință împărătesei liberatoare.

După tratatul dela Teschen, 1779, Iosef, regentul imperiului, își îndreptă privirile spre sud, căutând teritorii în imperiul otoman, spre a se despăgubi de pierderile suferite în Germania.

Intre Ecaterina II. și viitorul împărat, se angajă o lungă corespondență în care sfârșesc prin a cădea de acord asupra chestiunii orientale.

În această corespondență luă naștere proiectul grecesc prin care se hotăra soarta imperiului otoman.

În forma inițială a acestui proiect se atribuia Ru-

siei: Principatele Române, Bulgaria, Rumelia, Tracia-Constantinopole și Dardanelele. Pentru Austria se rezerva: Serbia, Bosnia, Herțegovina, Albania, Macedonia până la Morea.

În forma definitivă din 1781, proiectul comporta formarea a două state creștine independente: Dacia, formată din Principate pentru prințul Potemkin și imperiul grecesc cu capitala la Constantinopole pentru Constantin, nepotul Ecaterinei. Restul teritoriilor urma să fie împărțite între aliați: țarina ar fi luat Tataria și teritoriile până la Nistru, Oceacov și două insule în Arhipelag. Austria ar fi luat Oltenia, Vidinul, Orșova, Belgradul, Bosnia, Herțegovina. Pentru teritoriile Adriaticei, cedate Austriei, Veneția ar fi fost despăgubită cu Morea Creta și Cipru. Dacă Franța ar fi protestat, i s'ar fi dat Egiptul și Siria. Anglia nu conta încă în complicațiile orientale.

După întrevederea dela Kerson 1787, cei doi monarhi Iosef II și Ecaterina II erau gata să înceapă acțiunea pentru realizarea planului. Țarina ocupase Crimeia. Războiul ruso-turc izbucnește, Iosef II interveni abia în 1789. Trupele ruso-austriace ocupară Principatele în calitate de liberatoare.

În timp ce trupele austro-ruse continuau războiul pentru, alungarea Turcilor din Europa, regele Prusiei era preocupat de câștigarea Dantzigului și Thornului.

În 1788 Hetzberg, primul ministru prusian, interveni cu un alt proiect pentru a trage noi foloase pentru statul său din noua complicație orientală, așa cum procedase Frederic II. Proiectul viza garantarea integrității imperiului otoman, cu condiția ca acesta să accepte Dunărea ca graniță. Potrivit noului plan, Rusia urma să ocupe Oceacov și Basarabia până la Prut, dând o parte din Finlanda Suediei.

Austria ar fi luat Moldova și Muntenia, cedând Poloniei Galiția. În acest fel Suedia ar fi renunțat la Pomerania, iar Polonia la Dantzig și Thorn cu gurile Vistulei în favoarea Prusiei. Revoluția franceză și de data aceasta, opoziția Angliei, surpă ambele planuri de limpezire a problemei orientale.

Leopold II, urmașul lui Iosef II, se apropie din nou de Prusia, grăbindu-se să părăsească planurile orientale, încheind pacea la Șiștov 1791, spre a fi liber la Rin. Silită de Prusia și Austria, Ecaterina II încheie pacea la Iași 1792, fixând granița Rusiei la Nistru.

Cele trei rivale s'au împăcat din nou prin împărțirea din acelaș trup al Poloniei, care a fost complect sfâșiată de către cele trei țări de pradă, atunci când răsăreau zorile libertății neamurilor. Revoluția franceză provocă noi complicații în problema orientală. Din nevoia de a combate Anglia prin Orient, Napoleon își îndreptă privirile spre imperiul otoman, îmbrățișând ideea dezagregării imperiului.

După pacea dela Presburg (1805) Talleyrand găsia în Moldova și Muntenia teritorii pentru compensarea

Austriei, care ar fi barat drumul Rușilor spre Balcani, aruncându-i în Asia, unde s'ar fi încăerat cu Englezii.

La Tilsit, Napoleon pune problema împărțirii imperiului turcesc, care, după hotărârea Providenței, nu mai putea exista.

Alianța Rusiei devenea din ce în ce mai necesară împăratului. În acelaș timp Hardenberg, primul ministru al regelui Wilhelm III propuse un alt plan, care ar fi mulțămît pe toți — afară de sultan, bineînțeles.

— Rusia ar fi luat Moldova, Valachia, Bulgaria, Rumelia, Constantinopolul și Strâmtoarele.

— Franța: Grecia și insulele Arhipelagului.

— Austria: Bosnia, Serbia, Polonia urma să fie refăcută și încredințată regelui Saxoniei, care ar reveni Prusiei.

Napoleon nu ținu cont de propunerea lui Hardenberg, ci lovi în aripile vulturului prusian, întemeind regatul Vestfaliei și ducatul Varșoviei.

Potrivit artic. 8 al tratatului dela Tilsit, ambasadorul francez Caulaincourt primi însărcinarea să negocieze împărțirea Turciei.

Se propunea Rusiei să ia Moldova, Muntenia, Bulgaria, Franța, Bosnia, Albania, Grecia.

Pentru Austria se rezerva: Serbia, Rumelia, până la Salonic. Țarul voia însă Constantinopolul fără de care nu putea accepta modalitatea împărțirii; Napoleon nu putea renunța la cheia stăpânirii lumii.

O întrevvedere a celor doi împărați urma să hotărască problema împărțirii.

La Erfurt, Sept. 1808, Napoleon, fiind constrâns de complicațiile din Spania îngădui țarului să anexeze Finlanda și Principatele Române.

Prietenia între cei doi dictatori ai Europei se termină prin războiul din 1812. Țarul e nevoit să încheie pacea dela București, mulțumindu-se numai cu Moldova dintre Prut și Nistru.

Amenințată de a fi strivită de forța celor doi împărați, Turcia scăpă și de data aceasta cu cedarea Basarabiei.

Sfortările țarului Nicolae I., urmașul lui Alexandru I. de a alunga pe Turci din Europa, s'au lovit întotdeauna de opoziția Austriei și mai ales de a Angliei. Aceasta a dus la împăcarea franco-rusă din 1828.

Pe baza acestei înțelegeri politice cu Rusia, prințul Polignac, ministrul regelui Carol X. întocmi un proiect prin care se aranjau toate chestiunile politice în Occident și în Orient.

Executarea acestui plan era condiționată de alungarea Turcilor din Europa, pentru a găsi destule teritorii pentru statele creștine, pe baza unui just sistem de compensații. Scopul acestui plan era rezolvarea tuturor conflictelor cuprinse în tratatele din 1815.

Turcii vor fi alungați din Europa, glăsuia proiectul. Rusia va lua Moldova, Muntenia; Austria: Serbia, Bosnia și Herțegovina. Imperiul grec va fi restabilit cu capitala la Constantinopole, unde ar ajunge împărat regele Țărilor de Jos; Prusia ar câștiga Saxonია și Olanda; regelui Saxoniei i s'ar da Prusia Renană.

Franța ar lua Belgia și Luxemburgul.

Anglia s'ar alege cu coloniile olandeze.

Era și acesta un produs utopic al diplomației, de aceea a avut soarta celor ce l-au precedat. Căci Rusia nu putea admite pierderea Strâmtoarelor. Anglia n'ar fi suportat stăpânirea franceză la Anvers și nici cea Prusiană la Amsterdam... Planul ținea cont de interesele suveranilor și nu de dreptul naționalităților, care-și cereau acum dreptul la viață liberă. În 1830 autorul acestui plan dispărea de pe scena politică, odată cu suveranul său.

Sultanul rămase și de data aceasta la Constantinopole. Dar imperiul turcesc constituie centrul incendiilor politice în sec. XIX. atrăgând atenția și intervenția Rusiei.

În 1853 Nicolae I. propune Angliei împărțirea Turciei, fără Franța. Anglia era ispitită cu Egiptul, Creta. Țarul proiecta un stat independent format din Principatele Române, Serbia și Bulgaria sub protectoratul Rusiei. Țarul afirma că nu vrea să ocupe Constantinopolul, ci cel mult să-l ia ca garanție.

Ambasadorul englez respinse propunerile țarului. Nicolae I. chiamă poporul la luptă sfântă contra musulmanilor. Țarul voia să dea lovitura cea din urmă „omului bolnav” pentru a-i lua întreagă moștenire. Diplomația Austriei, forțele anglo-franceze ruinează și de data aceasta planurile Rusiei în Orient. Prin congresul dela Paris 1856, Rusia primi o puternică lovitură în planurile ei orientale. Turcia intră sub protectoratul colectiv al marilor puteri. Infrângerea Rusiei folosi în special Principatelor Române cari scăpară de protectoratul rusesc, pășind sub garanția marilor puteri, spre realizările ideilor naționale românești. Chestiunea orientală nu s'a putut rezolva nici în folosul celui mai tare — cum au încercat Austria și Rusia și nici după rețetele diplomatice, pentru că nu s'au găsit părți echivalente pentru fiecare parte interesată, așa cum se găsisse în Polonia.

Cu toate acestea imperiul otoman — axa problemei orientale — a continuat pe calea descompunerii și, până la războiul mondial, a fost centrul complicațiilor politice ce amenințau liniștea Europei. Succesorii fostului imperiu au fost însă națiunile creștine, deșteptate la viață națională prin ideile Revoluției franceze. Problema orientală s'a rezolvat pe baza dreptului națiunilor balcanice, anticipând eliberarea națiunilor subjugate de marile imperii europene, a căror chestiune s'a pus după lichidarea succesiunii imperiului otoman în Europa.

Bibliografie.

A. Debidour — Histoire diplomatique de l'Europe 2 vol. Paris— 891.

E. Driault — La question d'Orient depuis ses origines jusqu'à la paix de Sèvres — Paris—1921.

N. Iorga — Istoria poporului românesc — vol. III. — București—1927.

N. Iorga — Histoire des relations russo-roumaines — Iași—1917.

N. Iorga — Histoire des états balkaniques — Paris—1925.

A. Sorel — La question d'Orient au XVIII-e siècle — Paris—1902.

Ch. Seignobos — Histoire de la civilisation-Ep. contemporaine — Paris—1918.

A. Oțetea — Contribution à la question d'Orient — București—1930.

A. D. Xenopol — Istoria Românilor — Iași—1893.

Cum se studiază literatura

Indrumări candidaților la bacalaureat

de **Louis Combi**

Profesor din Misiunea Universitară
Franceză din România.

Introducere.

Oamenii care asistă, în fiecare an, la probele orale ale examenului de bacalaureat, s'au gândit vreodată la emoția ce o produce prezența lor și poate — ași vrea să mă înșel — atitudinea lor bieților candidați așezați în fața comisiei de examinare?

S'au întrebat vreodată care erau adevăratele cauze ale enormităților smulse uneori din gura absolvenților de liceu de către examinatori?

Nu poate fi vorba aci de nulitățile care se strecoară prin plasele examenelor din cursul anilor de studiu, datorită unui complex de împrejurări, străine de voința corpului didactic și ajung astfel până la pragul bacalaureatului, sfinx cu chip de profesor pus la intrarea vieții libere, sau zar aruncat peste un șir de ani petrecuți în lenevie și minciuni. Nu e vorba nici chiar de mediocritățile care vor plimba pe stradă, mai târziu, îngâmfarea lor inconștientă și întărită de diplome. Mă gândesc la elevii buni, care au depus în cursul școlărității lor o muncă cinstită și rodnică, și totuși sunt apucați și ei de frigurile examenelor. Pe cât ne indignează succesul celor netrebniți, pe atât ne doare sbuciumul celor merituoși.

Nu s'ar putea ușura situația celor merituoși?

Credem că da. În articolul de față ne propunem să le arătăm metodele de pregătire personală cele mai sigure și cele mai rodnice.

Insuccesul elevilor, pregătiți, la diferitele examene se datorește nu lipsei de cunoștințe, ci lipsei de metodă.

Există o tehnică a învățării, care pune la contribuție toate facultățile mintale. Această tehnică consistă într'o sistematizare a cunoștințelor în timpul pregătirii. Dar printre foloasele însemnate ce le aduce, în cursul studiilor, această tehnică, trebuie reliefat utilitatea ei în timpul revizuirii materialului și în deosebi ajutorul ce-l aduce în timpul redactării și reflexiunii acordat candidatului, spre a trata tema propusă de comisie.

Elevii știu, în general, multe amănunte, unele foarte interesante, altele dăunătoare... memoriei și rezultatului. Dar nu sunt în stare să le localizeze, să le așeze în diferitele probleme generale care alcătuiesc capitolele unei discipline. Ca să așeze potrivit chestiunea generală în câmpul unei discipline, nici vorbă! Ca să arate puntea care asigură comunicația dela o chestiune generală la o altă, nici gând! Totuși, știința e alcătuită nu dintr'un șir de noțiuni vagi, să le presupunem chiar clare, dar fără legătură între ele, ci din cunoașterea diferitelor probleme generale legate între ele și cuprinzând

alee de comunicație dela o noțiune vecină la alta, ca într'o grădină bine întreținută. Noțiunile și problemele generale sunt într'o stare de interdependență ca și facultățile mintale. E deci necesar, dacă vrei să ai noțiuni clare și închegate, să îți seamă de această interdependență, să te orientezi. Cultura generală, care este ținta studiilor secundare, este tocmai un mijloc de orientare în câmpul nesfârșit al științei. N'am intenția să țin o lecție de psihologie, nici chiar de psihotehnică. Voiu încerca să aplic, în ceea ce urmează, legea de interdependență a facultăților mintale, în folosul elevilor care doresc să se pregătească metodic la probele de literatură.

Toate întrebările de literatură, puse candidaților la probele de română și de franceză, se pot reduce la mai multe tipuri.

Iată în ordine crescândă de complexitate principalele tipuri de chestiuni și de întrebări despre literatură:

- I. Întrebări referitoare la un fragment de operă.
- II. " " la o operă.
- III. " " la un autor.
- IV. " " la un curent.
- V. " " la o epocă.
- VI. " " la o regiune.
- VII. " " la un gen literar.
- VIII. " " la un stil.
- IX. " " la o temă.
- X. " " la o facultate artistică.

În rândurile de mai jos, voiu arăta cum se tratează întrebările referitoare la o bucată, la o operă și la un autor, urmând să se publice, în numărul viitor al revistei noastre, studiile referitoare la un curent și la o epocă.

A. Plan de urmat pentru a studia un fragment de operă literară.

Cunoașterea unei literaturi, la liceu, se reazămă pe studiul cât de temeinic al bucăților cele mai frumoase și cele mai caracteristice din operele prevăzute de programă. E oportun deci să insistăm asupra studierii unei bucăți, având ca scop de a pătrunde, de a pricepe conținutul ei, apoi de a simți frumusețea realizării, adică a formei, pe urmă de a scoate din ea o icoană fidelă a autorului, înșfârșit de a reliefa diferitele probleme generale — umane — ce le propune autorul cetitorilor lui.

Pentru a ajunge scopul acesta, nu e necesar să răsfoiești toți criticii care au studiat autorul și opera din care bucata a fost luată. E mai bine să citești fragmentul cu atenție, să-l citești din nou cu băgare de seamă, să-l citești a treia oară cu un deosebit interes, să-l analizezi, să-l interpretezi, să meditezi asupra lui

spre a descoperi taina, comoara ce o închide în rândurile lui.

Plăcerea ce o procură acest exercițiu intelectual e direct proporțională cu munca, cu truda, cu osteneala depusă. Ca să nu fie un adevărat supliciu, propunem un drum de urmat și înșirăm mai jos operațiunile de făcut.

I. Mai întâiu citești, cu glas tare, bucata aleasă, pentru a prinde ideea principală dezvoltată, căutând totodată să te înconjori cu atmosfera în care a fost scrisă. Dacă e vorba de o bucată în limba franceză, va fi bine s'o copiezi, după ce ai descifrat-o, cetind.

II. Citești a doua oară, încet și rar, cu creionul în mână, subliniind cu o linioară cuvintele și expresiile necunoscute pe care le vei explica și traduce în românește în urma textului, ajutându-te cu dicționarul, folosind chiar mai multe, dacă vrei.

III. Citești textul încăodată, relevând greutățile gramaticale și rezolvindu-le cu ajutorul unei gramatici.

IV. Pentru a patra oară citești textul, însemnând cuvintele, expresiile și frazele care trebuie lămurite cu ajutorul unei enciclopedii în vederea explicării ulterioare.

V. Atunci, numai atunci, vei fi în stare să traduci în românește textul bucății sau a fragmentului. Cetind bucata de mai multe ori, stăpânești mai bine forma și pătrunzi mai bine fondul.

VI. In al șaselea rând vei determina genul compoziției (narațiune, dialog, descriere, portret, etc.)

VII. Apoi vei localiza textul, adică îl vei pune în legătură cu ceea ce precedează: cu acțiunea dramei, romanului ori epopeii; cu doctrina tratatului, capitolului sau secției din care face parte.

In vederea acestui scop vei răsfoi opera din care textul a fost luat.

VIII. După ce te-ai orientat în lumea ce cartea o cuprinde, vei rezuma bucata de analizat și vei stabili diferitele părți ale comentariului detaliat.

IX. Pe urmă vei trece la analiză, partea esențială a studierii, cea mai grea, dar și cea mai rodnică.

X. Nu rămâne decât să evidențiezi valoarea bucății din punct de vedere și al fondului și al formei, exprimându-ți totodată, cu modestie și cu hotărâre, dacă nu părerea întemeiată, cel puțin impresia ce ai avut-o în contactul îndelungat cu textul.

Explicațiile detaliate dela punctele II., III. și IV. se pot contopi într'una singură. In acest caz cetirea (punctul I.) va fi însoțită de însemnările necesitate de text.

Ca exemplu voi studia un text din „Andromaque” a lui Racine.

I. Texte.

„Andromaque”

Acte III.

Scène IV. — ANDROMAQUE, HERMIONE, CLÉONE, CÉPHISE.

ANDROMAQUE.

Où fuyez-vous, madame?

N'est-ce pas à vos yeux un spectacle assez doux
Que la veuve d'Hector pleurante à vos genoux ?
Je ne viens point ici, par de jalouses larmes,
Vous envier un coeur qui se rend à vos charmes,
Par une main cruelle, hélas ! j'ai vu percer
Le seul où mes regards prétendaient s'adresser :
Ma flamme par Hector fut jadis allumée ;
Avec lui dans la tombe elle s'est enfermée.
Mais il me reste un fils. Vous saurez quelque jour,
Madame, pour un fils jusqu'où va notre amour ;
Mais vous ne saurez pas, du moins je le souhaite,
En quel trouble mortel son intérêt nous jette,
Lorsque de tant de biens qui pouvaient nous flatter,
C'est le seul qui nous reste, et qu'on veut nous l'ôter.
Hélas ! lorsque, lassés de dix ans de misère,
Les Troyens en courroux menaçaient votre mère,
J'ai su de mon Hector lui procurer l'appui :
Vous pouvez sur Pyrrhus ce que j'ai pu sur lui.
Que craint-on d'un enfant qui survit à sa perte ?
Laissez-moi le cacher en quelque île déserte ;
Sur les soins de sa mère on peut s'en assurer,
Et mon fils avec moi n'apprendra qu'à pleurer.

HERMIONE.

Je conçois vos douleurs ; mais un devoir austère,
Quand mon père a parlé, m'ordonne de me taire.
C'est lui qui de Pyrrhus fait agir le courroux.
S'il faut fléchir Pyrrhus, qui le peut mieux que vous ?
Vos yeux assez longtemps ont régné sur son âme,
Faites-le prononcer¹ : j'y souscrirai, madame.

Andromaque supplie Hermione de sauver Astyanax.
Hermione la repousse avec mépris.

II. Explication littéraire.

1. *Son intérêt* = l'intérêt que nous lui portons = grija + dragostea.
2. *Nous flatter* = nous réjouir, nous rendre heureux = a ne ferici.
3. *Appui* = protection = sprijinul, protecția.
4. *Sa perte* = la perte, la mort d'Hector = moartea lui Hector.
5. *S'assurer sur* = avoir confiance dans = a avea încredere în...
6. *Je conçois* = je comprends = pricep, înțeleg.
7. *Prononcer* = décider = a hotărî.

III. Explication grammaticale.

1. La veuve d'Hector *pleurante* à vos genoux.

Au dix-septième siècle le participe présent s'accordait avec le sujet. Aujourd'hui il faudrait écrire: *pleurant*.

2. *Par une main cruelle, hélas! j'ai vu percer Le seul où mes regards prétendaient s'adresser.*

Dans les deux vers qui précèdent nous remarquons une inversion. La construction normale, logique serait: Hélas! j'ai vu percer le seul (coeur) où mes regards prétendaient s'adresser.

3. *Le seul où mes regards* = le seul (coeur) auquel...

4. *Ma flamme (par Hector) fut jadis allumée.* Encore une inversion. Le rythme de ce vers est remarquable: on croit entendre un sanglot étouffé. Supprimons l'inversion: Ma flamme fut allumée jadis par Hector; l'effet est détruit.

5. *Avec lui (dans la tombe) elle s'est enfermée.* Autre inversion, autre sanglot étouffé. Supprimons l'inversion: Elle s'est enfermée avec lui dans la tombe, l'oreille n'entend articuler que des mots.

6. *J'ai su de mon Hector lui procurer l'appui.* L'accent d'intensité se trouvant placé sur *Hector* et sur *appui* on devine aisément le but de cette inversion.

7. *J'y souscrirai* = Je souscrirai à sa décision.

IV. Explication encyclopédique.

1. *Mais il me reste un fils:* il s'agit d'Ashtyanax, fils d'Hector et d'Andromaque.

2. *Hélas! lorsque lassés de dix ans de misère, Les Troyens en courroux menaçaient votre mère, J'ai su de mon Hector lui procurer l'appui.*

Andromaque veut faire entendre ici qu'elle attend d'Hermione une marque de reconnaissance.

Un passage de l'„Iliade“ (chant XXIV, vers 771 sq) confirme les faits rappelés par Andromaque.

Hélène, la mère d'Hermione, pleure en Hector son seul soutien et son seul ami. C'est en effet Hector qui protégeait Hélène contre la fureur des Troyens.

V. Traduction.

Actul III.

Scena IV. Andromaca, Hermiona, Cleona, Cefiza.

Andromaca.

Unde fugiți, doamnă?

Nu este un spectacol destul de duios, pentru ochii domniei-voastre,

Văduva lui Hector plângând la picioarele voastre?

Eu n'am venit aici, cu lacrimi de gelozie,

Să vă invidiez o inimă care se predă farmecului vostru.

Vai! de un braț nemilos l'am văzut străpuns

Pe singurul către care privirile-mi se îndreptau:

865 Flacăra iubirii mele a fost aprinsă odinioară de Hector;

Și cu el în mormânt a fost îngropată.

Dar imi rămâne un fiu. Veți ști într-o zi,

Doamnă, până unde merge iubirea noastră față de un fiu;

Dar nu veți ști, o doresc cel puțin,

870. In ce tulburare mortală ne svârle soarta lui,
Când, din atâtea bunuri cari puteau să ne fericească,
E singurul care rămâne și pe care vreau să ni-l răpească
Vai! când, obosiți de zece ani de mizerie,
Troienii necăjiți amenințau pe mama voastră,

875. Eu am știut să-i asigur sprijinul lui Hector al meu,
Domnia-Voastră puteți la Pyrrhus ceea ce am putut eu la el
(Hector)

Ce se teme lumea de un copil care supraviețuiește lui Hector?

Lăsați-mă să-l ascund în vreo insulă pustie:

Puteți avea încredere în grijile mamei sale,

880. Și fiul meu, cu mine, nu va învăța de cât să plângă.

HERMIONA.

Iți înțeleg durerea; dar o datorie sfântă

Imi ordonă să tac, când a vorbit tatăl meu,

Ei este acela care pune în acțiune furia lui Pyrrus,

Daca trebuie înduplecat Pyrrhus, cine-l poate mai bine de cât
domnia-voastră?

885. Ochii voștri au stăpânit destul sufletul lui,
Faceți-l să hotărască, voi aproba hotărârea lui, doamnă.

Ludovic Szöllösy.

VI. Genre de composition.

Le morceau que nous sommes en train d'expliquer est un dialogue.

VII. Localisation.

C'est la scène IV. de l'acte III. d'„Andromaque“, tragédie de Racine. Pyrrhus, lassé des hésitations et du refus d'Andromaque, vient de se résoudre à épouser Hermione et à livrer aux Grecs Ashtyanax, fils d'Hector et d'Andromaque, sa captive. Andromaque, éplorée, supplie Hermione de sauver Ashtyanax.

Hermione, aveuglée par la passion et par l'orgueil, la repousse avec mépris. La malheureuse mère n'a plus qu'à se jeter aux pieds de Pyrrhus. Ce qu'elle fait en effet.

VIII. Résumé de la scène.

Cette scène se divise en deux parties, fort inégales:

a) Les supplications d'Andromaque.

b) Le refus méprisant d'Hermione.

La prière d'Andromaque comprend cinq parties:

1. Andromaque prie Hermione de daigner l'écouter: il n'est pas question de Pyrrhus, lui fait-elle entendre.

2. Andromaque n'est pas la rivale d'Hermione puisqu'elle n'aime pas Pyrrhus.

3. La démarche qu'elle tente concerne son fils, Ashtyanax, qu'on veut lui arracher pour le livrer aux Grecs.

4. Après avoir rappelé à Hermione l'attitude chevaleresque d'Hector qui avait défendu Hélène contre la fureur des Troyens,

5. Andromaque la supplie d'intervenir auprès de Pyrrhus en faveur d'Ashtyanax.

La réponse d'Hermione se divise en deux parties:

1. Elle ne peut rien contre la volonté de son père, Ménélas.

2. Elle raille méchamment et défie Andromaque.

IX. Intérêt de la scène.

Cette scène est intéressante au point de vue dramatique et au point de vue psychologique. Dans les deux premiers actes, Andromaque a dominé la situation. Mais, dans le troisième acte, l'affaire change de face. Pyrrhus lassé des tergiversations et des vagues promesses d'Andromaque, vient de faire volte-face: Il va livrer Astyanax. Ce revirement précipite la crise.

Andromaque, pressée par le danger réel et soudain, est prête à tout; elle va mettre en oeuvre toutes les ressources de son âme. Elle commence par se jeter aux pieds de sa rivale.

L'action vient d'atteindre son point culminant. Le spectateur, haletant, se demande ce qui va résulter de cette entrevue, qui, outre l'intérêt dramatique que nous venons de souligner, présente un très grand intérêt psychologique, puisqu'elle nous permet d'étudier le caractère des deux rivales et d'établir un parallèle à l'aide d'éléments fournis par une seule scène et par une scène où elles s'affrontent.

La réponse d'Hermione trahit une jalousie féroce, un orgueil naïf et une maladresse déconcertante. Á Andromaque, alarmée au sujet de son fils, elle reproche les infidélités de Pyrrhus:

„Vos yeux assez longtemps ont régné sur son âme“. Dans cette mère, qui la supplie pour son fils, Hermione, orgueilleuse, ne voit qu'une rivale humiliée;

„S'il faut fléchir Pyrrhus, qui le peut mieux que vous?“ Elle mêle au refus le fiel de l'ironie. Chaque mot qu'elle prononce est un défi, dont Andromaque se souviendra. Plus clémente, Hermione eût été aussi plus habile.

Andromaque, toute suppliante qu'elle est, a su garder dans la prière qu'elle adresse à Hermione, une juste mesure.

Elle est à la fois pleine de tact et de dignité. La mère explorée n'efface pas la princesse.

Hermione sort précipitamment; Andromaque l'arrête d'un mot: „Où fuyez-vous, madame?“

Hermione croit qu'Andromaque lui cherche querelle. Andromaque la rassure, mais sans nommer Pyrrhus. Très adroitement elle lui fait entendre qu'elle ne tient pas à Pyrrhus et qu'il n'est pas question de lui.

„Ma flamme par Hector fut jadis allumée:
Avec lui dans la tombe elle s'est enfermée“.

Hermione est une jeune fille. Va-t-elle comprendre les alarmes d'une mère? Andromaque, avec tact, avec dignité, avec éloquence l'entretient de l'amour maternel, puis, dans un élan de bonté et avec une délicatesse exquise, elle lui souhaite de ne jamais éprouver l'angoisse mortelle qu'elle connaît:

„Mais vous ne saurez pas, du moins je le souhaite
En quel trouble mortel son intérêt nous jette...“.

Cette mère qui fait la leçon à une jeune fille,

qu'elle vient d'attendrir n'est pas tout-à-fait une suppliante. Hermione, fait entendre Andromaque, a trouvé la meilleure occasion de payer la dette de reconnaissance qu'Hélène avait contractée à Troie envers Hector et Andromaque elle-même.

„Hélas! lorsque, lassés de dix ans de misère,
Les Troyens en courroux menaçaient votre mère,
J'ai su de mon Hector lui procurer l'appui.
Vous pouvez sur Pyrrhus ce que j'ai pu sur lui“.

Ce trait achève le portrait d'Andromaque en faisant ressortir l'adresse de la femme et la dignité de la princesse.

L'aveuglement et la jalousie, seuls, expliquent le refus méprisant de l'orgueilleuse Hermione.

X. Valeur littéraire.

Ce qui frappe le plus dans ce dialogue, après la vérité psychologique, c'est la simplicité, le naturel du style. „Dans „Andromaque“, il semble qu'il n'y ait plus d'art, plus de style même, que ce soit la passion toute nue qui parle. Ces accents de passion, ces vers „dépouillés“ et plus éloquents par leur nudité même sont innombrables“ (Daniel Mornet, „Histoire Générale de la littérature française“).

B. Plan de urmat pentru a studia o operă literară.

Adeseori, elevii și candidații, întrebați despre o operă, se mulțumesc a spune un rezumat pe cât de șters, pe atât de impersonal. Studiarea temeinică a unei opere literare cuprinde ceva mai mult și ceva mai bine. Tânărul trebuie să iasă din lectura unei opere, din conviețuirea spirituală cu autorul, cu o minte mai bogată, cu o inimă mai nobilă și cu o voință mai oțelită. Acest rezultat nu se poate obține decât cu următoarele condiții: mintea tânărului să fi fost exercitată în examinarea și în rezolvirea problemelor propuse de carte, inima lui să fi vibrat cu umanitatea autorului și voința lui să fi luat drept hotărâre concluzia cărții. Numai din cetirea atentă a operei, numai din meditația adâncă asupra textului poate isvorî acțiunea fecundantă a studiilor literare. Pentru a studia temeinic o operă literară trebuie cercetate următoarele elemente:

I. Mai întâiu trebuie definit genul operei pe care ai citit-o în prealabil (dar nu după cutare manual sau după cutare critic.)

Nu trebuie neglijat nici numele autorului. E bine să nu se confunde titlul unui volum de poezii cu o bucată izolată din acel volum.

II. După aceea, trebuie să se țină seamă de data publicării sau a primei reprezentării (dacă e vorba de o operă dramatică). Data și împrejurările istorice explică foarte des succesul ei, dacă nu chiar felul și forma ei.

III. Nu strică deloc să cunoști izvoarele, pe care autorul le-a pus la contribuție, spre a stabili originali-

tatea autorului și a urmări, la nevoie, exploatarea unei teme esențiale.

IV. Dacă ai cetit atent opera, e ușor, după un mic efort de concentrare, să găsești subiectul tratat. În operele dramatice și chiar în romane se găsesc îmbinate mai multe subiecte: un subiect istoric, care se confundă câte odată cu isvoarele, un subiect dramatic, care alimentează acțiunea, și un subiect moral sau social, care se degajă din operă.

V. Anumite opere fac parte dintr'un ciclu cuprins sub un titlu de ansamblu: de exemplu „Le Père Goriot” face parte din „la Comédie Humaine” a lui Balzac. Dacă e vorba de o operă filozofică se va arăta legătura dintre subiectul tratat și doctrina generală a autorului.

VI. După aceea, scoți conținutul operei într'un rezumat cât de substanțial și cât de sistematic. Punem în vedere elevilor și candidaților că rezumatul trebuie să fie personal și sistematic. Numai ideile ivite dintr'un efort de concentrare făcut din partea elevului pot fi reținute și asimilate. Numai frazele formulate personal pot fi învățate. Numai rezumatele schematice pot fi puse la contribuție fără a stânjeni asociația ideilor.

VII. După ce ai definit opera, în liniile ei mari, e ușor să te adâncești în subiect și să examinezi amănunțit bogăția fondului, caracterul personajilor, faptele, ideile, sentimentele, concepția particulară a vieții, moravurile descrise, estetica autorului. Toate acestea trebuie examinate rând pe rând și puse în ordinea crescândă.

VIII. După fond, se studiază forma, punând în relief însușirile particulare ale autorului, spre deosebire de cele generale. *Limba*, adică materialul de care s'a folosit autorul spre a se exprima, aparține, în general, epocii, datei în care a fost scrisă opera. După ce ai arătat formele arhaice și neologismele întrebuițate, spui dacă vocabularul este bogat sau sărac, concret sau abstract, distins sau vulgar. Pe urmă examinezi însușirile *stilului*, clar sau confuz, maiestos sau simplu, viguros sau șters, etc. etc. Treci înfășurit la compunere, arătând dacă este echilibrată, logică, cronologică, dinamică, etc. Dacă e vorba de un poet se va studia separat versificația: metrul întrebuițat, strofele, ritmul, rima, etc.

IX. După ce ai studiat opera, cercetezi succesul ce l-a reperțat și *vicisitudinile* prin care a trecut, examinând totodată cauzele acestor schimbări.

X. Un om cu gusturi distinse își face o colecție de bucăți alese din diferitele opere pe care le-a citit cu plăcere. Colecțiile cele mai bune de bucăți alese sunt cele făcute de cititori, căci ele conțin hrana intelectuală cea mai plăcută și cea mai potrivită cu felul de a fi al fiecărui individ. Dacă s'au făcut multe colecții în folosul elevilor e pentru a da o mai mare unitate învățământului și pentru a călăuzi gustul neformat al tineretului. Totuși preferăm ca fiecare elev să-și

aleagă bucățile: astfel putem să le cunoaștem gusturile și chiar firea și să le descoperim aptitudinile.

Dăm mai jos un studiu despre „Andromaque” a lui Racine.

„ANDROMAQUE”.

I. Définition.

„Andromaque” est une tragédie de Racine (on peut ajouter: sa troisième tragédie et le premier en date de ses chefs-d'oeuvre).

II. Date.

„Andromaque” fut représentée pour la première fois en 1667. N. B. Si vous tenez à savoir ce qui se passait en 1667, voyez la notice qui figure en tête de l'édition scolaire Larousse. Je signale une fois pour toutes la collection des „Classiques Larousse”: elle vous fournira des données précieuses pour la rédaction de vos études d'oeuvres et d'auteurs.

III. Sources.

Racine a tiré le sujet de son „Andromaque” de l'Enéide et de l'„Andromaque” d'Euripide. Il s'est inspiré également de l'„Iliade” et „des Troyennes” de Sénèque.

IV. Sujet.

Le sujet historique d'„Andromaque” est un épisode des événements qui suivirent la prise de Troie par les Grecs. Le sujet dramatique de la tragédie est le mariage de Pyrrhus, le fils d'Achille, et d'Andromaque, la veuve d'Hector.

Le sujet moral d'„Andromaque” est double:

1. Racine y étudie l'amour maternel aux prises avec la séduction et la jalousie furieuse.
2. Et il montre les conséquences funestes de la passion.

V. Localisation.

L'action d'„Andromaque” se passe dans le palais de Pyrrhus, à Buthrote, en Epire, après la prise de Troie.

VI. Résumé.

A. Schéma.

Acte I. L'ambassade.

Acte II. Hésitations: d'Andromaque, de Pyrrhus et d'Hermione. Revirement: résolution de Pyrrhus.

Acte III. Perplexité d'Andromaque.

Acte IV. Résolution héroïque d'Andromaque.

Acte V. Triple catastrophe: meurtre de Pyrrhus, suicide d'Hermione, folie d'Oreste.

B. Résumé suivi.

Oreste vient à la cour de Pyrrhus réclamer, au nom des Grecs, Astyanax, fils d'Hector et d'Andromaque, captive du fils d'Achille; Pyrrhus, amoureux d'Andromaque, refuse de livrer Astyanax; puis il informe Andromaque, à qui il promet de sauver l'enfant si elle consent à l'épouser.

Andromaque, déchirée à la fois par son amour maternel et par sa fidélité à la mémoire d'Hector, ne sait quel parti prendre. Pyrrhus, repoussé par Andromaque, hésite à livrer Astyanax. Hermione, abandonnée par Pyrrhus, à qui elle est fiancée, hésite à recevoir Oreste, qui l'aime.

Mais Pyrrhus, exaspéré par les refus de la Troyenne, se résoud à livrer Astyanax aux Grecs et à épouser Hermione. Oreste, désespéré, annonce à Hermione la résolution de Pyrrhus. Tandis qu'Hermione triomphe, Andromaque, éplorée, vient la supplier de sauver son fils. L'orgueilleuse grecque la repousse avec mépris. Andromaque court se jeter aux pieds de Pyrrhus, qui lui rendra Astyanax à la condition qu'elle consente à l'épouser. Andromaque, après avoir consulté Hector sur son tombeau, se résigne à épouser Pyrrhus, afin de sauver Astyanax. Mais, aussitôt après la cérémonie nuptiale, elle se donnera la mort, pour demeurer fidèle à la mémoire d'Hector.

Hermione, abandonnée de nouveau, demande à Oreste de la venger en tuant Pyrrhus: elle l'épousera à cette condition. Dans une dernière entrevue qu'elle a avec Pyrrhus, elle cherche à le fléchir, mais en vain, et elle le quitte avec des paroles pleines de menaces. Hermione, agitée, est sur le point de révoquer l'arrêt de son courroux, lorsqu'elle apprend que Pyrrhus, heureux, „conduit Andromaque à l'autel“: Cette nouvelle ravive sa fureur: elle veut aller tuer Pyrrhus de sa propre main et se tuer elle-même.

Paraît enfin Oreste. Les grecs, à son instigation, ont tué Pyrrhus dans le temple. Hermione maudit Oreste et court se poignarder sur le cadavre de Pyrrhus. Oreste, se croyant poursuivi par les Erinnyes, devient fou et la vertueuse Andromaque, devenue reine d'Epire, poursuit dans les meurtriers de Pyrrhus les ennemis de sa patrie.

VII. Etude du fond.

L'analyse d'„Andromaque“ nous permet de mettre en lumière le développement de l'action d'une tragédie de Racine, le jeu des caractères et la moralité du théâtre de Racine.

a) L'Action d'„Andromaque“.

Le sujet d'„Andromaque“ est simple. Une mère est mise dans l'alternative ou de perdre son enfant ou d'épouser l'ennemi de sa famille et de sa race.

La simplicité du sujet entraîne la simplicité de l'intrigue. D'un bout à l'autre de la pièce, le spectateur se demande: Andromaque consentira-t-elle à épouser Pyrrhus et sauvera-t-elle Astyanax? C'est sur cette donnée que se déroule l'action de la tragédie, dont Andromaque est le pivot.

C'est entre ses mains que se trouve le sort de tous les personnages de la tragédie. Ses atteroiements, ses hésitations, ses fluctuations déterminent les hésitations des autres personnages, ainsi que leurs revirements.

Andromaque repousse-t-elle Pyrrhus, celui-ci se rapproche d'Hermione, qui abandonne Oreste (ou consent à le recevoir). Racine examine les différentes situations de ses personnages et envisage les diverses solutions du problème, sans ralentir l'action et sans compromettre l'intérêt de la pièce. C'est en traitant les problèmes de la vie de tous les jours que Racine est parvenu à cette élégante sobriété et à cette vérité saisissante que nous admirons chez lui.

b) Les Caractères d'Andromaque.

Les personnages d'„Andromaque“ sont d'une vérité étonnante.

Pylade est le type achevé de l'ami.

Il ménage Oreste, dont il connaît la nature mélancolique. Il lui parle le langage de la raison.

Il veille sur lui avec sollicitude et il le sauve au moment du danger. Il est indulgent, clairvoyant, fidèle et dévoué.

Oreste est le triste jouet de la fatalité et le malheureux instrument de la jalouse Hermione.

Sympathique au début, il nous inspire de la pitié vers la fin.

Pyrrhus est tour à tour brutal et chevaleresque, courtois et tyrannique. C'est le type du despote intelligent et passionné. Il est à la fois moderne et antique.

Hermione est le type de l'amante offensée, prête à toutes les capitulations et à toutes les bassesses.

Elle ne sait pas se résoudre à quitter une cour où on la dédaigne et elle pardonne trop facilement les infidélités de Pyrrhus, dès qu'il lui revient: elle manque de dignité.

Triomphante, elle se moque de l'amour d'Oreste, qu'elle pousse au crime lorsqu'elle est repoussée: elle est cruelle et impérieuse.

Elle repousse méchamment Andromaque, sa rivale: elle est vindicative et orgueilleuse.

La passion et l'orgueil l'aveuglent et la perdent.

Andromaque est le parfait modèle de l'épouse et de la mère. Fidèle à la mémoire de son époux, elle résiste à Pyrrhus, sans le décourager.

Mère pleine de tendresse et dévouée jusqu'à l'héroïsme, elle n'hésite pas à implorer la pitié d'Hermione, à s'humilier devant Pyrrhus, à se sacrifier pour sauver son fils.

Femme adroite et fine, elle sait tirer parti des circonstances et connaît le pouvoir de ses charmes sur le cœur de Pyrrhus. Princesse, elle garde en toutes circonstances la dignité de son rang, qu'elle a perdu, mais dont elle a conservé la hauteur de pensée, la délicatesse des manières et surtout la noblesse des sentiments.

Une bonté exquise illumine cette figure admirable de femme, de princesse, d'épouse et de mère héroïque.

C. Moralité du Théâtre de Racine.

Ce qui fait l'intérêt moral d'„Andromaque“ c'est la peinture des désordres et des malheurs que les passions engendrent. Oreste, qui s'est fait criminel par amour pour Hermione, sombre dans la folie.

Pyrrhus périt pour avoir bravé les lois de son pays. Hermione est punie de ses fautes par les angoisses qu'elle connaît, par les fureurs qu'elle éprouve, par les crimes qu'elle ordonne, enfin par le désespoir.

La tragédie contient aussi un élément positif de moralité: La vertueuse Andromaque survit à la catastrophe du dénouement. Bien plus, tout en demeurant fidèle à la mémoire d'Hector, elle a sauvé son fils Astyanax et elle est devenue reine d'Épire.

VIII. Etude de la forme.

L'originalité de Racine éclate surtout dans la forme. L'intrigue d'Andromaque se développe avec une clarté qui supprime tout effort, et avec une logique et une progression qui entraînent et maîtrisent. Le style, nuancé et souple, y est d'une aisance, d'un naturel et d'une fraîcheur qui vous enchantent. „Cette progression savante ou, ce qui vaut mieux, instinctive peut-être, qui mène le drame d'une situation de comédie... à des revirements terribles, à des scènes de menaces, d'anxiété, de fureur, de désespoir, de carnage, de folie, était la marque d'une aptitude dramatique de premier ordre. La distribution adroite des actes, l'incertitude où est laissé le spectateur chaque fois que le rideau tombe, l'intérêt suspendu jusqu'à l'avant-dernière scène, étaient des signes d'une habileté théâtrale dont il n'y avait eu que quelques très rares exemples. Le style déjà sûr et ferme, abondant en traits forts et simples, souple et se pliant à toutes les nuances d'une peinture morale très délicate et très subtile, annonçait un des premiers écrivains en vers de notre littérature“. (Faguet).

IX. Succès d'„Andromaque“.

„Andromaque“... fut représentée pour la première fois, devant la cour, en l'appartement de la reine, le 17 novembre 1667; la première représentation publique eut lieu, sans doute, le lendemain, 18 novembre, à l'hôtel de Bourgogne... La pièce eut un succès considérable. Pourtant elle suscita, de la part des poètes rivaux et des partisans de Corneille, de vives critiques, qui se trouvent, pour la plupart, rassemblées dans une comédie en trois actes de Subligny, „la Folle Querelle“ représentée par la troupe de Molière, le 18 mai 1668. Bien des critiques de Subligny semblent mesquines et peu fondées; certaines cependant, relatives au style, sont assez judicieuses, et Racine en fit son profit... Par la suite, le succès d'Andromaque ne s'est jamais démenti; depuis 1680, cette tragédie a eu jusqu'en 1932, à la Comédie-Française, 1020 représentations“.

(Félix Guirand, Notice historique et littéraire précédant „Andromaque“, „Classiques Larousse“).

X. Principales scènes d'„Andromaque“.

Scène 2 de l'Acte I. (L'Ambassade).

Scène 4 de l'Acte I. (Première entrevue d'Andromaque et de Pyrrhus.)

Scène 1 de l'Acte II. (Les hésitations d'Hermione).

Scène 5 de l'Acte II. (Le revirement de Pyrrhus).

Scène 4 de l'Acte III. (Les supplications d'Andromaque à Hermione).

Scène 6 de l'Acte III. (La prière d'Andromaque à Pyrrhus).

Scène 1 de l'Acte IV. (La décision héroïque d'Andromaque).

Scène 4 de l'Acte IV. (Le plan criminel d'Hermione).

Scène 1 de l'Acte V. (Monologue d'Hermione).

Scène 5 de l'Acte V. (La folie d'Oreste.)

C. Plan de urmat pentru a studia un scriitor și pentru a se orienta la examen.

— Examinatorii pun 3 feluri de întrebări candidaților:

a) *Intrebări de amănunte*, având scopul de a sonda cunoștințele candidatului. Ele consistă într'un dialog între candidat și examinator.

b) *Intrebări speciale* asupra unui anumit punct ori aspect al unei probleme, având ca scop determinarea preciziei cunoștințelor.

c) *Intrebări generale* asupra unei probleme generale, a unei chestiuni de ansamblu, unui autor, unui curent, unei epoci, etc.... având scopul de a constata dacă elevul sau studentul este orientat în domeniul pe care l-a străbătut în timpul anilor de studiu.

Pentru a răspunde la întrebările de amănunt, pentru a eși cu bine din acest sondaj sistematic pe care-l practică unii examinatorii, trebuie o memorie fidelă, o minte ageră și sânge rece. Totuși o sistematizare prealabilă a cunoștințelor poate să aducă foloase candidatului antrenat la un astfel de exercițiu. Această sistematizare e necesară candidatului mai timid și mai puțin dotat sub raportul memoriei.

Pentru a rezolvi problemele speciale, candidatul trebuie să localizeze întrebarea specială în problema generală din care face parte. Planul sistematic după care va fi muncit în timpul pregătirii îi va fi de un ajutor eficace, la examen, pentru a regăsi legăturile dintre noțiuni și articulațiunile expunerii.

Intrebările generale nu pot fi rezolvite decât cu ajutorul unui plan sistematic, care permite candidatului să-și regăsească drumul parcurs, capitolele studiului prelucrat, punctele de reper care înseamnă locul, importanța și însemnătatea faptelor, ideilor și a sentimentelor întâlnite.

Așa dar pregătirea cea mai bună, cea mai sigură și cea mai rodnică este sistematizarea, pe hârtie, a noțiunilor primite și asimilate zi de zi. Ca să aducă fo-

loasele arătate, un plan trebuie să fie stabilit în așa fel ca să permită apropierea și asemănările între studii de acelaș tip. Va să zică un plan este un tipar după care se vor întocmi studii de acelaș fel: Scriitorii vor fi studiați după acelaș tipar, curente vor fi aprofundate după acelaș plan, etc. . .

În orice caz noțiunile, încalcite în manuale, trebuie scoase, spicuite una câte una și așezate la locul potrivit. Pe de altă parte planul trebuie să fie destul de elastic pentru a cuprinde chiar cazuri particulare, chiar noțiuni și fapte care ies din comun. Iată de ce am prevăzut în planurile noastre titluri cuprinzătoare și elastice pentru anumite secții, cum e forma, fondul, originalitatea, etc.

I. Primul lucru pe care-l faci când ești aruncat într'un loc necunoscut este: orientarea. Când ești întrebat ce știi despre cutare scriitor, te gândești ce a fost, când și unde a trăit: te orientezi în timpul și în spațiul lui.

II. N'ar trebui să recomandăm elevilor să învețe „și să spună biografia“ scriitorilor despre care sunt întrebați. Ei o fac alandala, crezând că știu literatură. Cunoștințele unor elevi asupra autorilor se mărginește la cunoașterea prețioaselor și nelipsitelor biografii.

Biografia nu este de cât o știință auxiliară a istoriei. Ea nu face parte din literatură, decât în măsura în care ea explică influența evenimentelor asupra autorului și asupra operei lui. Biografia trebuie deci consultată pentru a explica opera, firea autorului, ideile lui, sentimentele exprimate etc. Dar nu trebuie studiată.

III. Caracterul omului, care este rezultatul rasei și al educației, trebuie înfățișat și pus în legătură cu biografia. Caracterul evoluează după o curbă care corespunde cu curba vieții: e deci interesant să se caracterizeze omul înainte de a trece la scriitor.

IV. După aceea studiezi activitatea literară a scriitorului. Aceasta se poate face în două moduri:

a) înșirând titlurile operelor, după ordinea cronologică,

b) clasificându-le sistematic după gen.

V. Apoi treci la studierea *fondului*, examinând succesiv izvoarele de inspirație ale autorului, faptele ce le relatează, ideile ce le desvoltă, sentimentele ce le exprimă, tehnica lui, estetica lui, concepția lui despre viață și oameni, etc. . . . Dacă-i vorba de un filozof, de un critic, e mai bine să reclădești sistemul lui filozofic. Dacă ai un autor dramatic, așezi toate elementele într'un sistem dramatic.

VI. Apoi examinezi *forma*: Limba, stilul și compoziția; fiind vorba de un poet se va studia versificația, etc. . . .

VII. Acum se poate determina originalitatea autorului, se poate caracteriza scriitorul, după elementele adunate în secțiunile de mai sus; operațiunea aceasta e ușor de făcut: stabilești în ce măsură autorul a fost inteligent, după cantitatea și mai ales calitatea ideilor

lui; dacă-i vorba de un tip afectiv, vei stabili felul și gradul sensibilității lui precum și al fantaziei lui. E bine să îți seamă de educație și de pregătire, în desvoltarea însușirilor datorite de natură.

Gustul este o însușire derivată din educație, din fantazie, din sensibilitate și din inteligență sau mai bine zis din rațiune:

Gustul este deci echilibrul facultăților artistice, e bine să nu se piardă din vedere acest fapt.

VIII. Pe urmă se cercetează influența ce-a exercitat-o scriitorul asupra contemporanilor săi și asupra generațiilor următoare și succesul operelor lui.

IX. Nu-ți mai rămâne decât să-ți exprimi părerea personală despre scriitor, confirmând-o, la nevoie, cu opinia autorizată a unui critic cunoscut.

X. Însemnezi înșfârșit titlul operelor cele mai caracteristice și mai interesante la care te referi fiindcă le-ai citit.

Urmează un studiu despre Racine.

JEAN RACINE.

I. Introduction.

Jean Racine est le plus parfait des poètes tragiques français du XVII-e siècle. Emule du grand Corneille, son aîné, il a porté la tragédie à son plus haut degré de perfection.

„Guidé par les anciens et par son amour du naturel, Racine a consacré le genre tragique à l'étude des forces passionnelles; l'intérêt des situations, la vérité psychologique, la fidélité des tableaux historiques, l'harmonie du style concourent également à la beauté de ses pièces“ (Plinval. Précis d'histoire de la littérature française).

II. Biographie.

Jean Racine est né à la Ferté-Milon (Aisne), le 21 décembre 1639.

A deux ans, il perdit sa mère, à quatre ans, son père. Il fut recueilli par sa grand'mère paternelle, Marie Desmoulins.

Celle-ci, qui avait deux soeurs et une fille religieuses à Port-Royal, où elle alla les rejoindre après la mort de son mari, fit élever son petit-fils dans les idées jansénistes.

Elle l'envoya au collège de la ville de Beauvais, dirigé par des jansénistes. A seize ans, le jeune Racine fut admis aux *Petites-Ecoles* de Port-Royal, où, pendant trois ans, il reçut les leçons de l'helléniste *Lancelot* et du latiniste *Nicole*. En 1658, il fit sa philosophie à Paris, au collège d'Harcourt.

Ses études finies, Racine va loger chez son cousin Vitart, intendant du duc de Luynes. Là il voit le monde, fréquente les beaux esprits et les poètes. Lui-même fait beaucoup de petits vers, de sonnets, de madrigaux. En 1660, à l'occasion du mariage du roi, il

publie une ode intitulée: *La Nimphe de la Seine*. Il se lie avec La Fontaine, écrit une tragédie, en ébauche une autre.

Tout cela inquiète et Port-Royal et sa famille. Pour l'arracher à la vie mondaine et à la fréquentation des comédiens, on l'envoie à Uzès, dans le Gard, où l'un de ses oncles, la chanoine Sconin, lui fait espérer un bénéfice ecclésiastique. Racine reste une année dans le midi, s'occupant moins de théologie que de poèmes et de tragédies.

Revenu à Paris, en 1663, il fait paraître une *Ode sur la convalescence du Roi*. Il reçoit une gratification de 600 livres, dont il remercie Louis XIV par une autre pièce: *La Renommée aux Muses*. Il se lie à cette occasion avec Boileau et Molière.

En 1664, Molière joue sur son théâtre du Palais-Royal la première tragédie de Racine: *La Thébaïde ou les Frères ennemis*. En 1665, le même théâtre donne *Alexandre*. Mais Racine, mécontent des acteurs de Molière, médiocres dans le tragique, porte sa pièce à la troupe de l'Hôtel de Bourgogne. Ce procédé peu délicat le brouille avec Molière.

En même temps, Racine, se croyant visé par une phrase de Nicole traitant d'„empoisonneurs publics“ les „poètes de théâtre“, lance contre ses anciens maîtres de Port-Royal une lettre qui est un chef-d'oeuvre d'esprit, et un acte de la plus complète ingratitude. Il allait en publier une seconde, plus méchante encore, quand Boileau l'arrêta.

Ainsi brouillé avec Port-Royal, Racine s'engage tout entier dans la carrière dramatique. De 1667 à 1674, il donne *Andromaque* (1667), *Les Plaideurs* (1668), *Britannicus* (1669), *Bérénice* (1670), *Bajazet* (1672), *Mithridate* (1673), *Iphigénie* (1674). En 1673, il était entré à l'Académie Française. En 1677, il donne *Phèdre* dont le succès est compromis pendant quelques jours par la cabale montée par la duchesse de Bouillon et le duc de Nevers qui veulent faire triompher la *Phèdre et Hippolyte* de Pradon.

Dépité, repris par des scrupules de conscience, en proie à des chagrins d'amour, Racine se réconcilie avec Port-Royal, renonce au théâtre, se marie, devient historiographe du roi, partage son temps entre ses occupations à la cour et l'éducation de ses enfants.

En 1689, Mme de Maintenon lui demande d'écrire pour les jeunes filles de Saint-Cyr quelques scènes sur un sujet religieux. Il fait *Esther*, dont le succès est immense. En 1691, il écrit, à la même intention, *Athalie*, qui, jouée avec moins d'éclat, ne passe pas alors pour un chef-d'oeuvre.

Les dernières années de Racine sont attristées par une demi-disgrâce auprès du Roi, qui lui reproche ses attaches avec Port-Royal. Il meurt le 21 avril 1699, laissant sept enfants: cinq filles, dont deux se firent

religieuses, et deux fils, Jean-Baptiste et Louis, l'auteur des poèmes de *La Grâce* et de *La Religion*.

Outre ses pièces de théâtre, Racine a laissé un *Abrégé de l'Histoire de Port-Royal*, quelques *Fragments historiques*, des *Epigrammes*, quatre *Cantiques spirituels* et un recueil de *Lettres* à ses amis et à ses fils.

(„Notice sur Racine“ par René Vaubourdolle).

N. B. Pour les biographies voir les manuels de Braunschvig („Notre littérature étudiée dans les textes“) et de Lanson et Tuffrau. Les élèves pourraient, devraient même développer les résumés chronologiques placés en tête des volumes de la collection Larousse.

III. Caractère de Racine.

„Une sensibilité infiniment délicate, un esprit mordant, un amour-propre irritable, beaucoup d'ardeur et d'impétuosité jusqu'à ce que la religion l'eût réglé, voilà ce que la vie de Racine nous montre en lui: c'est une âme de poète, essentiellement passionnée. Retenons surtout ces deux points: Son éducation janséniste et son sentiment du grec; ils sont indispensables à l'explication de son oeuvre“. (Lanson et Tuffrau. „Manuel illustré d'histoire de la littérature française“).

IV. Oeuvres.

Racine a laissé, outre ses onze tradédies, dont les principales sont „Andromaque“, „Britannicus“, „Bajazet“, „Mithridate“, „Iphigénie en Aulide“, „Phèdre“ et „Athalie“, une spirituelle comédie, *Les Plaideurs* (1668), des poésies (odes, épigrammes, hymnes et cantiques), un *Abrégé de l'histoire de Port-Royal* et une correspondance très intéressante.

V. Système dramatique de Racine.

a) Fond.

„Ses sujets n'ont rien de rare; son action est simple et peu chargée d'événements; tout l'intérêt se concentre sur le jeu des passions et l'observation du coeur humain. Nul n'a mieux peint les sentiments: l'amour surtout avec toutes ses nuances, tendresse ingénue passion impérieuse, désir pervers, délire fatal, avec ses jalousies, ses emportements, ses inquiétudes, ses mélancolies, ses sacrifices, ses amertumes et ses crimes. Il est le premier dans toutes les littératures qui ait donné à l'amour une telle place, et qui en ait aussi bien montré la puissance et les ravages. Mais il représente aussi admirablement l'amitié, l'amour maternel, l'affection filiale, l'ambition, la lâche fourberie, le zèle religieux, l'orgueil et la haine. L'homme, dans Racine, est le jouet de ses passions; sa raison ne lui sert qu'à en constater les ravages. Ses grandes amoureuses, Hermione, Roxane, Phèdre, ses ambitieuses, Agrippine et Athalie, ses politiques, Narcisse, Acomat, Joad, sont des caractères profondément étudiés et toujours vrais; la vérité et la profondeur sont les deux traits de son génie“. (Paul Van Tieghem. „Précis d'histoire littéraire de l'Europe depuis la Renaissance“.)

Si nous opposons le théâtre de Racine à celui de Corneille, nous constatons que celui-ci est *viril* tandis que le premier est *féminin*. Les rôles féminins, dans le théâtre de Racine, sont les plus importants, parce que les passions ont plus d'empire sur les femmes. Le rôle d'Hermione, dans „Andromaque“, efface les rôles de Pyrrhus et d'Oreste.

B. La technique théâtrale de Racine.

„L'application des règles et le développement de l'intrigue. Au point de vue technique, et précisément parce qu'il subordonne tout à l'expression morale, Racine est l'auteur qui s'est le mieux accommodé de la régularité du genre dramatique: observation précise de la loi des trois unités, absence des décors, petit nombre de personnages.

L'heureux emploi des confidents, l'apparition et la succession opportune des acteurs, l'art de ménager les situations tragiques et les moments d'espoir, la gradation de la terreur et de la pitié, souvent la soudaineté et l'horreur du dénouement montrent dans Racine une véritable maîtrise de dramaturge. A cet égard les intrigues d'„Andromaque“ (actes II et IV) et de „Britannicus“, la „pièce des connaisseurs“ (avec les scènes violentes de l'Acte III et les péripéties morales de l'acte IV) sont particulièrement remarquables“. (G. de Plinval. „Précis d'histoire de la Littérature française“.)

VI. Racine écrivain.

„Ces analyses morales si pénétrantes s'expriment dans une langue admirable de pureté, de goût, de clarté simple et noble, de finesse, mais aussi très habile et très élégante, poétique par la mélodie du vers et par l'heureuse audace du tour“ (Paul Van Tieghem. *Loco citato*).

a) Le vocabulaire et le style.

„Le vocabulaire de Racine est pauvre. Trop docile aux leçons de Vaugelas, le poète recule devant l'emploi du mot propre et tombe souvent dans l'expression fausement noble.

Et pourtant, avec un vocabulaire pauvre, il a un style riche, en ce sens que, dans l'ordre des choses morales, ce style se plie à tous les mouvements de l'âme soit par la vigueur ramassée de l'expression, soit par de savantes et plaintives langueurs, soit par des familiarités brusques, soit par une large période où l'on voit apparaître les nuances les plus délicates du caractère.

D'autre part, ce style est coloré par des images qui, sans jamais nuire au mouvement dramatique, viennent affleurer délicatement à sa surface et évoquent soudain tout un paysage.

b) La versification.

Peut-être encore plus que tous le reste, la versification contribue à créer le charme de ce qu'on a appelé l'envoûtement racinien, par une harmonie due à la science des sonorités et par le sens exquis du rythme,

c'est-à-dire de la place donnée aux temps forts, aux repos, aux silences.

C'est grâce à ces dons merveilleux de poète et d'artiste autant qu'à sa profonde psychologie que Racine a su si bien faire soupirer, crier ou gémir toutes les fibres de notre cœur“. (Maurice Morel „Abrégé de l'histoire de la Littérature française“).

VII. Originalité de Racine.

Selon Taine, le théâtre de Racine n'est que l'expression de la société de son temps: „Dans un théâtre qui ne parle ni de son temps ni de sa vie se trouve l'histoire de sa vie et de son temps“.

Racine a prétendu peindre l'âme antique.

Il est plus exact de voir, dans les tragédies de Racine, l'homme éternel.

a) La peinture des mœurs contemporaines dans le théâtre de Racine.

Le théâtre de Racine est, à beaucoup d'égards, une image fidèle de la société mondaine du XVII-e siècle:

1. Racine y a glissé des allusions aux événements contemporains, et il a prêté à ses héros des traits modernes, un langage moderne (on lui reproche même d'avoir modernisé l'antiquité).

2. On y retrouve surtout la conception pessimiste de la nature humaine, qui a dominé la deuxième moitié du XVII-e siècle.

3. On y reconnaît la brutalité des mœurs et les désordres des passions, que cache l'élégance des manières.

4. On y devine la sensibilité aiguë et inquiète de l'auteur et les traces des tempêtes passionnelles qu'il vécut.

5. Enfin on y constate l'influence de Port-Royal sur son fils prodigue.

b) Racine peintre de l'âme antique.

„Quand Racine emprunté ses sujets à l'histoire, il prend avec elle, comme Corneille, certaines libertés, surtout à l'égard des circonstances et des personnages secondaires. Il l'emporte sur Corneille par la couleur: couleur fausse, a-t-on dit, et qui l'est en effet, en ce sens que Racine voit le passé à travers son temps, mais toutefois couleur admirablement évocatrice. La tragédie de „*Britannicus*“ ressuscite le palais des empereurs romains au premier siècle après Jésus-Christ, avec ses portes secrètes, ses murs qui écoutent, ses délateurs, ses empoisonneuses; la Rome impériale avec ses prétoriens qui font au Champ de Mars l'élection des princes, avec ses spectacles, ses jeux donnés à une plèbe avide, servile, lâche, et parfois secouée par des mutineries subites.

Cette puissance d'évocation se manifeste aussi dans les sujets tirés de la légende, sujets que le poète excelle à replacer dans un milieu approprié. La tragédie de „*Phèdre*“ baigne dans une atmosphère de hontes et

de crimes, et la créature y est le jouet des forces occultes de la fatalité. Des frissons de terreur religieuse passent dans celle d'„Iphigénie“. (Maurice Morel, „Abrégé de l'histoire de la littérature française“).

C. Racine peintre de l'humanité moyenne.

Corneille a peint des âmes de héros. Racine a présenté, dans son théâtre, des hommes comme nous, en proie à toutes les passions qui déchirent le cœur humain en tout pays et que tous les temps ont connues. Il a étudié, dans des situations émouvantes, les conflits que les passions font éclater et les catastrophes qu'elles provoquent.

Les tragédies de Racine touchent ou terrifient; elles remuent les spectateurs, par la peinture des faiblesses humaines: le théâtre de Racine est humain.

Ces trois aspects — moderne, antique et humain — donnent au théâtre de Racine un charme complexe, qu'expliquent:

- a) l'influence de Port-Royal (du Jansénisme).
- b) la fréquentation assidue de Sophocle et d'Euripide,
- c) et la vie mondaine de l'auteur.

Voltaire a eu raison d'écrire dans „Le Siècle de Louis XIV.“: „Corneille s'était formé tout seul; mais Louis XIV, Colbert, Sophocle et Euripide contribuèrent tous à former Racine“.

VIII. Renommée de Racine.

La renommée de Racine a connu, au cours de l'histoire, de courtes éclipses. Mais depuis 1850 on n'a plus osé toucher à la gloire de ce génie.

Au XVII-e siècle, il eut pour admirateurs et pour partisans: le roi (Louis XIV.), Mme de Maintenon, Boileau et la Bruyère; mais ses ennemis et ses rivaux firent tomber sa „Phèdre“.

Au XVIII-e siècle, il fut préféré à Corneille. Voltaire même fit d'„Athalie“ le chef-d'oeuvre de l'esprit humain.

Dans la première moitié du XIX-e siècle, les romantiques le déprécient et lui préfèrent Corneille.

Depuis 1850 Racine jouit d'une juste popularité.

IX. Conclusion.

„Inspiré et soutenu par le génie, le goût et l'art, le théâtre de Racine demande plus qu'aucun autre à être intimement connu pour être goûté; et la vérité de ses peintures comme la beauté de son style veulent pour être appréciées, des cœurs mûris par la vie et des esprits affinés par l'étude“. (Paul van Tieghem. „Précis d'histoire littéraire de l'Europe depuis la Renaissance“. Alcan.)

X. Oeuvres à lire.

Les tragédies de Racine ne sont pas toutes à la portée des élèves. Nous conseillons de lire: „Andromaque“, „Britannicus“, „Iphigénie en Aulide“ et „Athalie“.

Éditions recommandées: volumes des collections „Classiques Larousse“ et „Classiques illustrés Vaubourdolle“.

Incheiere.

Nu ne îngăduie spațiul să aplicăm mai departe metoda de studiu la alte tipuri de chestiuni generale anunțate mai sus.

Sfaturile ce le-am dat ne vor ajunge cu prisosință pentru a iniția elevii serioși, îndemnându-i totodată să-și croiască un drum în domeniul ce-l vor alege.

Scopul nostru, scriind aceste rânduri, a fost să scuturăm obiceiurile care s'au încuibat în școlile secundare, devenind chiar tradiții nestrămutate. Elevii își transmit din generație în generație caracterizările lor spălăcite, însoțite de nelipsitele conținuturi (care au pretenția de a înlocui operele) și împodobite cu nenumăratele greșeli de fond și de formă, care se înmulțesc cu o progresiune geometrică. Noi le indicăm izvoare mai bogate decât analizele literare puse în circulație, arătându-le cum se contopesc datele adunate de la mai multe izvoare și cum se recheamă în memorie noțiunile asimilate.

a) Izvoarele pentru întocmirea studiilor.

1. Izvoarele cele mai bune și cele mai ieftine pentru a întocmi analizele bucăților caracteristice scriitorilor francezi, precum și studiile de opere, sunt volumele colecțiilor clasice următoare:

— Colecția „Classiques Larousse“, care cuprinde aproape toate operele prevăzute de programa analitică a liceelor românești.

— Colecția „Classiques illustrés Vaubourdolle“ tot așa de ieftină ca și cea de mai sus (prețul unui volum: 1 fr. 50).

— Colecția „Classiques Français“ (Hachette) mai scumpă, dar mai bogată din punct de vedere informativ.

— Colecția „Pages choisies des grands écrivains“ (Colin).

2. Caracterizările de autori se pot întocmi cu ajutorul manualelor următoare:

— „Histoire générale de la Littérature française“, de Mornet.

— „Manuel illustré d'histoire de la Littérature française“ de Lanson et Tuffrau.

— „Histoire de la Littérature française, des origines à nos jours“ de Ch. M. Des Granges.

— „Histoire illustrée de la Littérature française. Précis méthodique“ de M. M. Abry, Audic et Crouzet.

— „Histoire de la Littérature française illustrée“ de René Doumic.

— „Manuel illustré d'histoire de la Littérature française“ de J. Calvet.

— „La Littérature française par les textes“ de Canat.

— „Notre Littérature étudiée dans les textes“ (2 volumes) de *Marcel Braunschvig*.

— „La Littérature française contemporaine étudiée dans les textes (de 1850 à nos jours) de *Marcel Braunschvig*.

— „Précis d'histoire de la Littérature française“ de *Plinval*.

— „Abrégé de l'histoire de la Littérature française“ de *Maurice Morel*.

— „Précis d'histoire littéraire de l'Europe depuis la Renaissance“, de *Paul Van Tieghem*.

— „Précis d'histoire de la Littérature française“ de *Pellissier*.

Puțini elevi ar fi în stare să-și cumpere atâtea manuale de literatură franceză și nici nu ne-a venit în minte să le cerem o astfel de cheltuială. Dar o clasă întreagă ar putea să-și le procure: ar fi pe de o parte un gest de solidaritate foarte frumos.

Roadele unei astfel de colaborări ar fi tot așa de frumoase.

b) Utilitatea fișelor.

N'avem intenția de a obliga elevii să cheltuiască banii câștigați de părinți, cumpărând cărți. Dar nici nu îi sfătuim să risipească timpul lor în preajma examenelor, cercetând, fără rezultat, și adunând notițele împrăștiate în caietele și cărțile lor.

Condiția esențială a rânduiei intelectuale este rânduiala materială. Elevul trebuie să-și constituie pentru fiecare autor și pentru fiecare problemă generală un mic dosar, în care el va băga notițele respective. Apoi să nu scrie decât o idee dezvoltată pe fiecare foaie. Însfârșit să numeroteze fișele, foile redactate și să evedențieze ideea principală a fișei printr'un cuvânt pus în frunte.

Odată antrenat, el va ști cum să arate articulațiunile studiului său.

c) Intrebuințarea lor în timpul repetiției.

Dacă studentul și-a sistematizat frumos materialul în cursul anilor de studiu, îi e cu totul ușor să facă o repetiție generală înainte de examen și să-și reîmprospăteze memoria cu noțiuni clare și precise, bine conturate, așezate potrivit în hotarele lor. La examen, nu va aștepta ca ideile să-i cadă din senin pentru a se orândui la comanda disperării lui. Soldații nedisciplinați se ascund când sună adunarea și găsesc fel de fel de pretexte pentru a scăpa dela o corvoadă grea. Tinere, care păzești voios pragul vieții, antrenează-ți compania ta de... idei și de noțiuni, ca să nu te faci de rușine când va trece pe la tine Dl General... cu statul lui major!

(Va urma.)

Pagina autorilor latini

Aș vrea să vă dau, iubiți elevi, (în primul rând mă gândesc la voi, cei dela secția literară) câteva tablouri — schițate numai, — prin care încerc să scot la iveală însemnătatea figurilor celor mai clasice ale literaturii latine.

Oare nu vă apropiați mai repede de ele, când veți bea din acest izvor limpede al clasicismului — care în primul rând e al latinității și deci al vostru — fără ca să rămână în gura voastră și gustul „amar“ al analizelor gramaticale?

Publius Vergilius Maro

în perspectiva celor două mii și câțiva ani, trecuți dela nașterea poetului.

In apa de separație a celor două mii de ani a rămas din Vergiliu numai aurul pur.

Acest fiu sărac al satului Andes dăruiește

magnificului imperiu roman comoara pe care conștiința latină a socotit-o cu mândrie „mai mare decât Iliada“.

*

Cele 12 scuturi, care au fost păstrate cu atâta grijă de poporul lui Marte, au căzut de mult din mâna Saliilor, luptători barbari risipind comorile adunate ale Imperiului, dar ne-au rămas cele 12 cânturi ale Eneidei, ca coloane neperitoare ale clădirii monumentale a acelor care știau să zidească numai cu fier și legi...

Chiar și creștinismul purificător să închină înaintea acestui „Vates“ cast și — pe când trecutul roman al lui Tit Liviu este ars pe rug din porunca papilor — în chilia călugărului cărturar, aplecat deasupra codicelui, pătrund eclogele lui Vergilius.

Puterea magică a eclogiei a IV-a, prin cuvintele ei profetice: „iam redit et Virgo...“

deschide lui Vergiliu nu numai bibliotecile Vaticanului, dar și porțile mănăstirilor, devenind, postum, profetul inconștient al lui Christos din partea păgânismului.

Și astfel Vergiliu, convertit postum la creștinism, este ales călăuză de Dante pe drumurile lungi și primejdioase ale infernului.

Dar Dante în primul rând prețuește poetul... de pe buzele căruia se revarsă apa cerească a acelui cânt puternic...“.

Vergiliu este moștenirea latinătății; însuși Dante spune: „... dela tine am moștenit cuvântul sonor, care astăzi este mândria mea..“.

Vergiliu n'are nevoie de învierea renașterii, din contră!: „Parnasul“, „Incendio del Borgo“ din Stanze, sau Charon al „Judecății din urmă“ numai prin sprijinul lui Vergiliu pot pătrunde în locașul papilor.

Dar aici nu se sfârșește drumul triumfal al lui Vergiliu.

Când Mecena vrea să atragă locuitorii imperiului la agricultură, abătându-i de pe drumurile mizere ale proletariatului, cine ar putea să descrie mai bine poezia vieții câmpenești și frumuseța holdelor de aur, decât cel pe care doar o întâmplare neprevăzută l-a smuls de lângă moșia dăruită de August, aruncându-l în vâlmășagul vieții orășenești.

În sunetul fluerului care merge în urma turmelor, în mugetul animalului ce-și caută primăvara perechea, tresare inima naturii; misterul lui Anteu este succesul Georgicelor, pe care nici puterea uitării celor două mii de ani nu l-a putut stinge.

*

Omenescul etern, fiind comun tuturilor, trecând peste principiile veacurilor, străbate dincolo de rase și concepții, devenind universal și astăzi, după două mii de ani, palpita încă, în caleidoscopul tablourilor legate de epoca de studii a adolescenței, nostalgia noastră după viața antică, zugrăvită de Vergiliu.

Cu cartea a IV-a a Eneidei în mână să ne odihnim puțin pe lespedeza funerară de lângă Via Appia, unde se mai vede și astăzi gravată

inscripția „Dis Manibus“, cu zeul ce ține torța cu flacăra în jos și — gândindu-ne la Didona, cea nefericită, — să încercăm desnodarea misterului morții antice.

Moartea antică, în sensul poetic-filosofic al concepției clasice, oare nu este egală cu stingerea sentimentelor, a pasiunilor?

Didona de fapt moare atunci, când află că eroul troian a părăsit-o; sabia nu aduce moartea, căci odată cu rana morții mai trăește mândra femeie..., și Dante a văzut-o primind pe îndrăgostiții ce cad în umbra pădurii de chiparoși, în ale căror mâini moartea iubirii a pus arme fatale.

*

Neapole, această comoară ascunsă în golful Mării Tiriene totdeauna este vizitată de o mulțime mare, care reprezintă toate colțurile lumii civilizate.

Această mulțime nu uită niciodată să facă pelerinajul obișnuit la mormântul liniștit de lângă drumul spre Puteoli.

Și cum se opresc oamenii sub cerul senin al golfului, înaintea marelui adormit, în reculegerea și în omagiul mut al mulțimii, par'că plutește vraja Geniului de acum două mii de ani...

În sufletele lor tăcute vor răsări reminiscențele din timpul tinereții lor școlare și — scuturate de praful uitării — vor rula tablourile reînviată în filmul amintirii, cu toate componentele: livada, holdele de aur ale câmpului și eroii, pe care i-a cântat cu vigoarea bărbătească a luptelor și masa Didonei la care participă și lumea vizitatorilor...

Deasupra apei liniștite a golfului o briză ușoară șoptește o melodie veche de 2000 de ani.

... „Infandum, regina, iubes renovare dolorem...“.

Zaharie Karacsony.

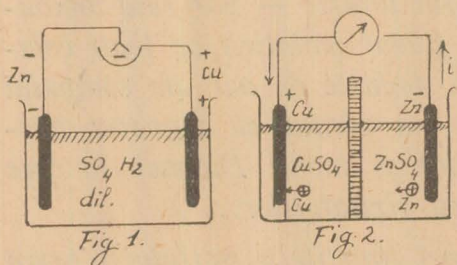

Teoria osmotică a pilelor electrice

Multă vreme elementele galvanice au fost singurele surse de curent utilizate în știință și tehnică. Deși azi importanța lor rămâne mult în urma altor izvoare — dinamuri și acumulatori, — totuși în anumite forme ușor transportabile, se bucură încă de o mare răspândire. Din punct de vedere științific funcționarea lor a format obiectul numeroaselor cercetări, care au elucidat complet problema, culminând în teoria osmotică a lui Nernst.

Elementul lui Volta.

Tipul clasic al pilelor e cea a lui Volta, formată din o placă de cupru și alta de zinc, scufundate în acid sulfuric diluat. Cu un electroscoap sensibil se poate constata că între cele două plăci există o diferență de potențial, cuprul fiind încărcat pozitiv, iar zincul negativ. (Fig. 1).

Inchizând circuitul, adică făcând o legătură metalică între cei doi poli, diferența de potențial caută să se egaleze printr'un transport de

sarcini electrice. Mecanismul acestui transport e fundamental deosebit în firul intenporal și în electrolit. În cel dintâiu avem o trecere de electroni dela polul negativ spre cel pozitiv. Fiecare electron reprezintă o sarcină negativă de $1,59 \times 10^{19}$ coulombi, numită sarcină elementară. Viteza lor de mișcare e foarte mică și variază după natura conductorului, determinând rezistența specifică a acestuia. În electrolit transportul sarcinilor electrice se face prin ioni ce se mișcă în ambele direcții: Placa de zinc se dizolvă, dând naștere la ioni Zn^{++}

încărcați cu două sarcini elementare pozitive. Ei migrează spre placa de cupru, dar în drum întâlnesc ionii SO_4^- formați prin disociația acidului sulfuric; din unirea lor ia naștere $SO_4 Zn$, care după saturarea soluției se depune pe fundul vasului. Hidrogen ionii pozitivi își vor neutraliza sarcina pe placa de cupru, degajându-se sub formă de bule gazoase.

Deci schimbările ce au loc în interiorul elementului sunt reprezentate prin reacția chimică:

Un element depolarizant.

Stratul de hidrogen depus pe placa de cupru tulbură funcționarea normală a elementului, cauzând polarizarea lui. Se știe că polarizarea se poate remedia întrebunțând un depolarizator, de ex. sulfatul de cupru pus într'un vas poros în jurul electrodei. (Element Daniell).

În acest element zincul se dizolvă în acidul sulfuric (care poate fi înlocuit și cu $SO_4 Zn$ apos) dând sulfat de zinc, iar pe polul pozitiv se depune cupru metalic conform reacției:

$Zn + SO_4 Cu = SO_4 Zn + Cu.$ (Fig. 2). Forța electromotrice e constantă; pila furnizează curent până la consumarea completă a substanțelor active.

Calculul forței electromotrice.

Energia curentului debitat e dată de relația:

$$L = E \times Q$$

unde E = forța electromotrice a elementului, adică diferența de potențial măsurată la borne, iar Q = cantitatea de electricitate transportată de curent.

Se pune întrebarea de unde ia elementul această energie?

E natural să căutăm originea ei în transformările chimice ce au loc în interiorul lui. Termochimica ne

permite să calculăm energia reacțiilor chimice. Vom raporta calculul la echivalenții electrochimici definiți ca: greutatea atomică (sau moleculară, la corpuri compuse) împărțită cu valența și exprimată în grame.

Dizolvarea unui echivalent gram de zinc, cu formare de $\text{SO}_4 \text{Zn}$, e însoțită de o degajare de 53045 calorii mici. Însă depunerea unui echivalent de cupru din $\text{SO}_4 \text{Cu}$ absoarbe 27986 cal., reacția fiind endotermică.

În consecință reacția:

$\text{SO}_4 \text{Cu} + \text{Zn} = \text{SO}_4 \text{Zn} + \text{Cu}$ pune în libertate $53045 - 27986 = 25065$ cal., pe echivalent. Această energie trebuie să fie egală cu energia electrică debitată de pilă. La calcularea energiei electrice trebuie să avem în vedere că sarcina electrică transportată de un echivalent de orice ion e de 96500 coulombi, — deci:

$$L = 96500 \times E.$$

Exprimăm această energie în calorii mici, înmulțind cu 0,239, echivalentul în calorii mici al joulului (1 Joule = 1 volt \times 1 coulomb):

$$L = 0,2339 \times 96500 \times E = 23070 E.$$

Egalând cu căldura de reacție calculată mai sus obținem:

$$23070 E = 25065,$$

ecuație de gradul întâiu cu o necunoscută, permițând calculul lui E

$E = \frac{25065}{23070} = 1,09$ volți, în perfect acord cu forța electromotrice determinată experimental.

Regula lui Thomson.

Insemnând în general căldura de reacție cu U, relația $23070 E = 25065$ devine

$23070 E = U$, cunoscută în știință sub numele de regula lui Thomson. Ea are pretenția de a calcula forța electromotrice a elementelor pornind din datele termochimice.

Însă în calculul nostru am admis în mod tacit o condiție: între element și mediul exterior nu există nici un schimb de energie. El nu se încălzește în timpul funcționării, căci în acest caz ar ceda energie mediului sub formă de căldură. Nici nu se răcește absorbind căldură de aiurea.

Deci regula lui Thomson se referă la un caz simplificat și e valabilă numai pentru pilele care îndeplinesc condiția de mai sus. Potențialul acestor pile nu variază cu temperatura.

Gibbs și Helmholtz au revizuit regula lui Thomson, complectând-o cu un termen de corecție, calculabil din variația forței electromotrice cu temperatura. Formula lor permite calculul forței electromotrice a tuturor elementelor, însă aici nu ne putem extinde asupra ei.

Teoria lui Volta.

Deși formula lui Thomson — sau mai bine cea a lui Gibbs și Helmholtz — ne lămurește pe deplin origi-

nea energiei electrice a elementelor, ea nu ne spune nimic despre mecanismul intim al fenomenului. Cum ia naștere forța electromotrică a pilelor? Iată întrebarea la care mai trebuie să răspundem.

Constructorul primelor pile, Alessandro Volta (1795—1827), a emis cea dintâiu teorie asupra lor. El a dovedit că prin contactul a două plăci metalice, prevăzute cu mânere izolatoare, ia naștere o diferență de potențial. Fenomenul e absolut general. Totdeauna la contactul a două corpuri diferite unul atrage electroni din suprafața celuilalt, lăsându-l încărcat pozitiv, câtă vreme el însuși ne încarcă negativ.

După felul electricității și diferența de potențial obținută, Volta a așezat metalele în următoarea serie: Zn, Pb, Sn, Fe, Cu, Ag, Au, grafit*). Fiecare termen al seriei se încarcă negativ față de cei precedenți și pozitiv față de cei care vin în urma lui. Diferența de potențial crește cu depărtarea celor două metale, compunându-se aditiv din diferențele de potențial ale termenilor intermediari (1795).

Bazat pe aceste fapte el a emis teoria că originea forței electromotrice a pilelor e contactul dintre cele două metale, electrolitul servind numai pentru menținerea diferenței de potențial, care s'ar anula dacă am închide circuitul prin metale.

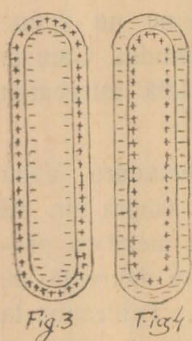
Teoria lui Volta e în flagrantă contradicție cu faptul că forța electromotrice se poate calcula din energia chimică a reacțiilor al căror sediu e contactul dintre electrolit și cele două electrode. Totuși ea a fost susținută de unii (Chwolson) până în preajma secolului nostru. Azi s'a renunțat definitiv la ea, demonstrându-se că potențialul de contact al metalelor e prea mic pentru a produce forța electromotrice a pilelor.

Teoria lui Nernst.

Din primul moment pare mai plauzibilă teoria, după care forța electromotrice ia naștere prin contactul celor două metale cu electrolitul. Cel care a lămurit definitiv chestiunea, a fost Nernst (1888).

El presupune că în contact cu apa fiecare metal are tendința de a se dizolva, trimițând în soluție ioni încărcăți pozitiv, rămânând încărcat cu cantitatea echivalentă de electricitate negativă. Ionii electrizează pătura de apă ce înconjură metalul. Între lichid și metal se naște o atracțiune electrostatică care din cauza distanței mici (de ordinul dimensiunilor moleculare, 10^{-8} m.) e considerabilă. Deci în suprafața de atingere se formează o pătură dublă electrizată, comparabilă cu cele două armături ale unui condensator. Iată cum metalele primesc — în general — un potențial negativ față de apă. (Fig. 3.)

*) Metaloid pun conductor de electricitate.

Pătura de lichid încărcată pozitiv se opune formării ionilor. Inșă metalul are o tensiune de dizolvare, adică e capabil să trimită cu o presiune oarecare ionii în soluție. Această tensiune de dizolvare electrolytică are ca măsură presiunea osmotică a ionilor dizolvați. Ea e cu atât mai mare cu cât metalul are un caracter electropozitiv mai pronunțat, adică o afinitate mai mare

față de oxigen, halogeni etc. Ea e cu mult mai mare la zinc ca la cupru ș. a. m. d.

Pe măsură ce ionii se dizolvă, crește presiunea electrostatică a păturii pozitive. In curând ea va avea valoarea tensiunii de dizolvare. In acest moment dizolvarea metalului încetează.

Dacă vom înlocui apa distilată cu soluția unei sări a metalului respectiv, presiunea osmotică a ionilor din soluție se va opune tensiunii de dizolvare. Se poate întâmpla ca ea să întrecă chiar pe aceasta; drept consecință ionii vor ieși din soluție și se vor depune pe electrodă. Metalul se va încărca pozitiv, rămânând înconjurat de o pătură de anioni încărcăți negativ, a căror atracție electrostatică limitează depunerea ionilor metalici. Așa se întâmplă cu metalele nobile scufundate în soluțiile sărurilor lor (vezi fig. 4).

Să aplicăm această teorie la elementul Daniell.

Cele două electrode sunt în contact cu soluțiile sărurilor lor, zincul cu soluția de $\text{SO}_4 \text{Zn}$, cuprul cu cea de $\text{SO}_4 \text{Cu}$, separate, printr'o membrană poroasă. Zincul, având tensiunea de dizolvare mare, se încarcă negativ, în schimb cuprul cu tensiunea mult mai mică se va încărca pozitiv în urma separării ionilor de cupru din soluție.

Forța electromotivă a pilei va fi diferența (algebrică) potențialelor la care se încarcă cele două electrode față de electrolit. Indată ce închidem circuitul, permițând neutralizarea sarcinilor electrice ale electrodelor, atracția electrică dintre acestea și păturile ionizate va scădea, vor trece în soluție noi ioni de zinc, depunându-se în schimb cei de cupru.

Schimburile de sarcini ce însoțesc acest proces, mențin constantă forța electromotivă a elementului.

Calculul forțelor electromotrice de contact.

Vedem că această forță electromotivă e diferența dintre potențialele celor două electrode. E ușor să determinăm această diferență, dar mai greu potențialul fiecărei electrod în parte. Totuși această chestiune a fost rezolvată prin lucrări fizico-chimice foarte delicate, al căror rezultat e cuprins în tabloul de mai jos. Din

el vedem forțele electromotice ale diferitelor metale puse în soluțiile normale *) ale sulfatilor lor.

Mg... — 1,276	Ni.. + 0,05
Al... — 1,006	Sn.. + 0,08
Mn... — 0,736	Pb.. + 0,15
Zn... — 0,496	H_2 în SO_4 ... + 0,274
Fe... — 0,16	Hg Calomel $\times 1_u \text{Cl}$... + 0,56
Cd... — 0,13	Hg, $\text{Hg}^2 \text{SO}_4$, $1_u \text{SO}_4 \text{H}_2$... + 1,027
Tl... — 0,06	Cu + 0,603
Co... + 0,04	

(Bogdan, Introducere în electrochimie, pag. 171).

Semnul — arată că tensiunea de dizolvare a metalelor respective întrece presiunea osmotică a ionilor din soluție: metalul se încarcă negativ, trimițând ioni pozitivi în soluție. La cele cu semnul + lucrurile se petrec invers.

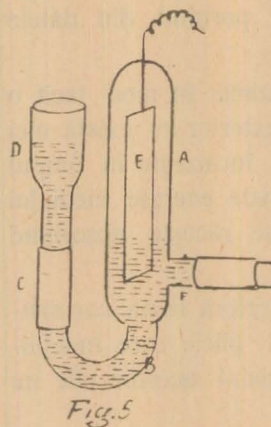
Să calculăm de exemplu forța electromotrice a elementului Daniell.

Ea e diferența potențialului de cupru scufundat în sulfat de cupru, și de zinc scufundat în sulfat de zinc:

$$E = P_{\text{Cu}/\text{SO}_4 \text{Cu}} - P_{\text{Zn}/\text{Zn}^2 \text{Zn}} = + 0,329 - (- 0,770) = Z = 0,329 + 0,770 = 1,099 \text{ volți.}$$

Electroda de hidrogen.

In tabloul de mai sus figurează și hidrogenul, deoarece s'a constatat că dizolvat în anumite metale ca platina, paladiu, el are o tensiune de dizolvare, prezentând o diferență de potențial față de soluțiile acide (care conțin hidrogen ioni pozitivi) Fig. 5.

In fig. 5, vedem o electrodă de hidrogen. Placa de platină E e scufundată pe jumătate într'o soluție de acid sulfuric, partea superioară găsindu-se într'o atmosferă de hidrogen. Prin F se poate introduce hidrogen gazos, iar în D putem face legătura cu o altă electrodă, prin intermediul unui tub capilar umplut cu un electrolit. In mod analog putem construi electroda cu alte gaze: O, Cl etc.

Pile de concentrație.

O confirmare puternică primește teoria schițată prin existența pilelor de concentrație.

Iată prototipul acestor elemente: (Fig. 6).

*) Soluția normală cuprinde un echivalent de sare (bază sau acid) la 1 litru de soluție.

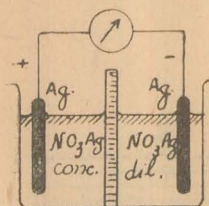

Fig. 6

Introducem două plăci de argint în soluții de azotat de argint de diferite concentrații, puse în legătură prin o țevă capilară, (înlocuită în desen cu o membrană poroasă). Din tabelul forțelor electromotrice se vede că ambele se vor încărca pozitiv, dar la potențiale diferite, anume în so-

luția mai diluată presiunea osmotică a ionilor de argint fiind mai mică și depunerea lor va fi mai redusă. Deci placa scufundată în electrolitul diluat va avea un potențial mai scăzut, formând polul negativ al pilei.

Închizând circuitul, elementul debitează curent. În același timp în interiorul lui au loc următoarele schimbări:

- a) Pe electroda pozitivă se depune argint
- b) ionii de NO_3 migrează spre electroda negativă.
- c) Electroda negativă se dizolvă, trimițând în soluție ionii de Ag^+ , care se unesc cu ionii NO_3 formând din nou $\text{NO}_3 \text{Ag}$.

În consecință concentrația celor două soluții caută să se egaleze, scăzând cea mai mare și crescând cea mai mică. Vedem că în ultima analiză în acest element nu se produce nici o schimbare din punct de vedere chimic. Iată un caz unde nu se poate aplica regula lui Thomson, care admite ca sursă a energiei electrice numai căldura de reacție. În schimb formula lui Gibbs și Helmholtz ne permite calculul forței electromotrice, ținând cont de faptul că energia electrică ia naștere din lucrul mecanic de diluție al soluțiilor de diferite concentrații.

Se știe că în aceste procese de diluare presiunea osmotică a soluțiilor joacă un rol hotărâtor. Am văzut cum această presiune se opune dizolvării ionilor, oprind-o complet, când valoarea ei egalează tensiunea de dizolvare. Nernst compară întru toate tensiunea de dizolvare a metalelor cu presiunea osmotică, făcând ipoteza că ionii pozitivi sunt dizolvați în restul masei metalice, deci tensiunea de dizolvare n'ar fi altceva decât presiunea osmotică a ionilor din soluția metalică solidă. După cum presiunea ionilor dizolvați în metal întrece pe cea a ionilor din soluția lichidă înconjurătoare, sau rămâne în urma ei, are loc o dizolvare a metalului, sau depunerea lui din soluție. Iată justificarea denumirii de teorie osmotică a pilelor.

Ca încheiere amintim că din forța electromotrice a electrodei și presiunea osmotică a electrolitului înconjurător, s'a reușit să se calculeze tensiunea de dizolvare a diferitelor metale, pe care le dăm aici după Arrhenius.

Mg	circa	10^{44}	atm.	Pb	circa	10^{-2}	atm.
Zn	"	10^{18}	"	H	"	10^{-4}	"
Al	"	10^{13}	"	Cu	"	10^{-12}	"
Cd	"	10^7	"	Hg	"	10^{-15}	"
Fe	"	10^3	"	Ag	"	10^{-15}	"

Nu trebuie să ne mire valorile enorme ale tensiunilor de dizolvare, având în vedere atracțiunile electrostatice considerabile care le au de învins.

S'au construit și alte tipuri de elemente, utilizând energia proceselor de oxidație sau reducere chimică. În general orice transformare la care participă ioni poate fi utilizată ca izvor de energie electrică. Ar fi de mare importanță practică descoperirea unui element, care să utilizeze energia calorică a materiilor combustibile, (Ostwald) exploatarea căreia e atât de defectuoasă în mașinile termice. Durere, realizarea unui astfel de element întâmpină piedeci mari.

NOTĂ.

Expunerea de mai sus corespunde treptei de erudiție a a unui elev de clasa VIII-a științifică. Prin ea prezentăm una din mijloacele ce stau la dispoziția profesorului pentru „repețirea sintetică“ a materiei făcute în celelalte clase.

Ea urmărește în primul rând o mai bună aprofundare a problemelor întâlnite în clasele precedente.

În al doilea rând caută să „mobilizeze“ cât mai multe din cunoștințele lor, din capitolele cele mai îndepărtate ale științei. (Electroliză, disociație electrolitică, principiul conservării energiei, termochimie, presiunea osmotică etc.).

Abia în al treilea rând vin cunoștințele noi.

Deci la aprecierea ei trebuie ținut cont de faptul că ea a fost precedată de lecțiuni de sistematizare, făcute de profesor, în care s'au lămurit toate ideile apercetive necesare.

Toate calculele trebuie făcute de elevi și însoțite de discuțiuni (redarea cărora în articol e evident imposibilă), căutând prin toate mijloacele să se angajeze la maximum cunoștințele elevilor, împrăștiându-se pe cele uitate și lămurind cele insuficient asimilate.

Din această cauză s'a evitat denumirea de lecție, căci după necesitate se poate extinde la două sau chiar mai multe ore de curs, îngrădirea rigidă a timpului împiedicând atingerea scopului.

E. Felsze ghy, prof.

Cât îi satul meu de mare.

c. pop pentru voce și pian cules și aranjat de J. Ignaton.

Allegretto.

Solo
de voce

Pian.

1. Cât îi

mf

g.va

Andante

sa - tul meu de ma - re

Cât îi

mf

g.va

sa - - - tul - - - me - u de ma - re

g.va

mândra - mea pe - - re - che nă - re - Mândra mea pe

mf

g.va

re - che - n'a - re

rit.

Se repetă d'al Segno

pentru strofa 2^a și a 3^a

2. C'așa-i mândra mea la față (bis)
Ca roua de dimineață. (bis)
3. Șașa-i mândra mea la ochi, (bis)
Ca roua pe busuioc... (bis)
4. Și-i 'naltă și subțirică (bis)
Inimioara mult mi-o strică. (bis)

N. B. Auzită dela N. Grozuța, înv. în Roșcani, jud. Hunedoara. (1927.)

Taylorizarea învățării

de Prof. Liviu Sirca.

Științele care au ca obiect omul s'au dezvoltat în urma științelor care studiază materia moartă. Prima dată s'au pozitivat fizica și chimia și apoi Biologia, Psihologia și Sociologia — științe care după biologiști ar studia diferite aspecte ale vieții. Psihologia studiază aspectul ei mintal, Sociologia aspectul ei social, iar Biologia funcțiunile vitale propriu zise.

Nu numai că științele biologice s'au dezvoltat mai târziu, dar odată întemeiate ca științe, nici n'au progresat în același ritm cu științele fizico-chimice. Problemele teoretice au fost mai repede și mai bine limpezite în științele materiale, decât în cele de ordin vital.

Există încă o deosebire între aceste două categorii de discipline. În timp ce științele fizico-chimice au reușit să treacă repede la aplicări practice, în cele biologice aceste aplicări au întârziat să se facă. Numai în ultimii douăzeci de ani s'a constatat un progres mai vădit în științele care studiază omul. Astăzi nu numai că ne dau o imagine cât se poate de exactă despre om, dar au trecut și la mult așteptatele aplicațiuni practice.

Posibilitatea de a trece la aplicări cu caracter practic este marea revoluție care s'a făcut în veacul nostru în științele care se îndeletnicesc cu studiul diferitelor aspecte ale vieții. Ea ne dă speranța că orice

problemă referitoare la om va putea fi de acum înainte soluționată în mod științific și în conformitate cu natura sufltească a omului. Credem deci, că și problema învățării, unde până acum a domnit rutina cea mai oarbă, va găsi o soluție mai bună, spre fericirea și progresul tineretului nostru școlar.

Această credință este cu atât mai legitimă, cu cât la universitățile americane există cursuri speciale, unde nu se face altceva, decât lămurirea studenților în metoda de lucru a diferitelor discipline. Un fenomen îmbucurător s'a produs la Universitatea din Cluj, prin apariția cărții intitulată „Indrumări universitare“, care vrea să călăuzească primii pași ai tinerimii universitare pe cărările destul de întortochiate ale universității.

Ceeace s'a făcut pentru învățământul universitar, trebuie să încercăm a o face și pentru învățământul secundar, iar articolul nostru este o asemenea încercare, — prima încercare de acest fel, după câte știm noi — deci supusă tuturor imperfecțiunilor inerente oricărui început.

II. Viața a fost definită de către biologi ca S. Butler „un proces de acomodare“. Cu alte cuvinte: viața este o serie de încercări de adaptare la situațiile ce le oferă mediul.

În viață individul e pus încontinuu în fața unor

situații cărora trebuie să se adapteze. Se numește „situație” orice e în stare să declanșeze o reacțiune din partea organismului.

D-nii Goangă, Roșca, Cuparencu au arătat¹⁾, că fiind siliți a ne adapta unei situațiuni, sunt posibile 3 cazuri:

- a) să reușim
- b) să eșuăm
- c) să găsim un compromis.

Eșuarea are 2 forme:

- a) să fie înfrânt individul (Sinucidere)
- b) să înfrângă el situația (Crimă)

Când copiii noștri trec dela învățământul primar la cel secundar sunt puși într'o situație nouă, căci învățământul secundar își are structura sa, atmosfera sa, care nu se aseamănă cu aceea a învățământului primar.

Unii elevi reușesc să se adapteze repede: este categoria elevilor buni. Alții nu se pot adapta de loc: este grupa băieților care părăsesc școala. O altă categorie de elevi reușesc să facă un compromis. În loc să-și spargă ei capul cu rezolvarea temelor, se mărginesc să le copieze pur și simplu dela alții. Marta Rădulescu în în „cl. VII-a A” ne mărturisește că temele de l. germană le făcea cu tatăl ei. La fel și pe cele de latină. O altă grupă de elevi nici nu pleacă, nici nu găsesc un compromis; rămân la școală, dar înfrâng ei situația. Este categoria elevilor răi, a elevilor care înnegresc zilele profesorilor. Acești elevi, când explicația profesorului este în toiu, sau citesc romane, sau rezolvă cuvinte încruciate, sau împart buletine de vot ca să sondeze pentru care candidat la președenția statelor unite înclină simpatia clasei. Nu sunt rare nici cazurile, când elevii joacă șah în ora profesorului.

Cum se face că unii elevi reușesc, iar alții nu? Care e cauza?

Cauza nu este unică și nu e simplă. Succesul, reușita elevului în școală e în funcție de 4 factori:

- a) De structura psiho-fizică a elevului,
- b) De mediul social, tehnic și fizic în care trăiește elevul,
- c) De școală și profesorii ei.
- d) De metoda de lucru a elevului.

III. În primul rând succesul în școală este în funcție de structura sufletească a elevului.

Referitor la această structură avem astăzi date suficiente. Psihologia consideră pe fiecare elev ca fiind o individualitate. Fiecare elev are o structură sufletească proprie, care nu se aseamănă cu a altui elev.

Thorndike a arătat că dacă natura umană ar avea numai 5 trăsături, adică dacă ar avea numai atenție, memorie, imaginație, gândire și voință și dacă fiecare din aceste trăsături ar poseda numai 5 grade, ar exista 3125 varietăți de oameni. În realitate însă însușirile sufletești sunt mult mai multe. Cu o sută de trăsături,

fiecare având 100 de grade, varietățile posibile de oameni sunt infinit de multe.

Natura nu e democrată. Ea nu creiază indivizi egali. Din contră, toți indivizii sunt diferiți, neegali. Filosoful Leibnitz spunea că nici 2 frunze nu se aseamănă în univers. Variația e o lege a organismelor.

Dacă luăm o sută de indivizi de aceeași vârstă și le dăm să memoreze o cantitate de cuvinte (30) într'o unitate de timp, 2% vor memora puține cuvinte: 10—12; sunt la fel puțini acei care memorează toate cele 30 cuvinte date spre memorizare, iar cei mai mulți rețin 19—21 cuvinte¹⁾.

Repartizarea unei însușiri sufletești într'o grupă de 100 se face totdeauna conform curbei lui Gaus.

Adaptabilitatea la învățământ e în funcție deci de gradul de atenție, memorie, inteligență etc. pe care-l au elevii. Dar nu numai de acestea. Diferențe găsim și pe latura afectivă și voluntară.

Din p. d. v. al vieții emotive și active iarăși putem constata o foarte mare deosebire între elevi.

D-nii Goangă, Cuparencu, Roșca, au arătat că unii oameni pot avea o constituție paranoică, caracterizată printr'o tendință exagerată spre orgoliu. Acești elevi vor veni în conflict permanent cu camarazii și colegii lor.

Alții au o constituție perversă, care se manifestă prin neascultare, indisciplină, acte de cruzime.

Alții iarăși au o constituție schizoidă, care se traduce în afară fie printr'o hiperactivitate, care se aseamănă mai mult cu o agitație dezordonată, fie printr'o hipoactivitate, adică printr'o depresiune, melancolie. Acești elevi nu mai fac nimic, pofta de lucru le este pierdută.

Avem apoi pe hiperemotivi, copii foarte sensibili și foarte impresionabili. Aceștia sau nu se pot adapta repede la o situație ivită brusc, sau reacționează la ea cu o vivacitate prea mare.

În fine avem constituția schizoidă. Au această constituție elevii detașați de mediu și înclinați spre introversiune.

Reușita în învățământ nu e în funcție numai de facultățile intelectuale ale elevului, ci și de viața lui afectivă și voluntară, de temperamentul și caracterul său. Este un alt mare adevăr scos în evidență de psihologia contemporană.

IV. Dacă numai elevii ar fi diferiți, ar fi un dezastru. Din fericire sunt deosebite și școlile. Dacă fiecare elev își are psihologia sa și fiecare școală își are pe a ei, căci fiecare școală reclamă alte și alte calități sufletești dela cei care se înscriu în ea. Un elev cu coeficientul de inteligență scăzut e bine să nu se înscrie la liceu; un elev lipsit de dragoste de copii, n'are ce căuta la școala normală; un elev lipsit de inteligență practică se înscrie înzadar la liceul industrial.

¹⁾ Instabilitatea emotivă, Cluj, 1936.

Șt.. Goangă etc., op. cit., pag. 17.

Pe de o parte avem elevi cu o psihologie diferită, pe de altă parte școli cu psihologie diferită. Problema este: Să trimiți fiecare elev la școala pentru care are aptitudini. Parafrazând formula orientării și selecționării profesionale: „omul potrivit, la locul potrivit“ putem spune: Elevul potrivit la școală potrivită.

Concluzia generală: Ca să reușești în învățământ trebuie să mergi la școala care se potrivește mai bine structurii tale sufletești.

Înainte de a începe munca școlară părinții vor trece pe la un institut de psihologie, care le va arăta natura sufletească a copilului lor și îl vor îndruma spre tipul de școală care corespunde acestei naturi.

Dacă până acum s'a procedat greșit, se datorește unei concepții greșite despre educație și anume despre atotputernicia ei. Baccaria credea că toți oamenii ar putea deveni poeți și oratori. Reynolds susținea că toți ar putea fi pictori și sculptori.

Pedagogii moderni nu mai cred în atotputernicia educației. Prin educație nu poți face ce vrei. Nu poți face ce vrei, fiindcă educația nu înseamnă crearea din nimic. Educație înseamnă crearea din ceva, iar acest ceva — echipamentul nativ al elevului — este dat prin ereditate.

Vor zice unii că ereditatea nu are nici o importanță, că lipsurile unei slabe eredități pot fi suplinite prin exercițiu.

Concepția este absolut falsă. E drept că exercițiul este mijlocul prin care dispozițiunile active trec din starea lor de potențialitate la actualitate. Dar nici un exercițiu n'a făcut din oameni netalentați, talentați. Dacă supunem la exercițiu un elev care are dispozițiuni ereditare pentru desen și un altul care nu le are, diferențele între ei doi, după un anumit timp, vor fi enorme. Di Mărgineanu¹⁾ a arătat că „cei mai bine dotați profită prin exercițiu mai mult decât cei mai puțin dotați“. Elevul slab dotat nu va ajunge niciodată pe elevul bine dotat, tocmai cum broasca țestoasă nu va ajunge niciodată pe „Achile cel repede“.

Interpretând în mod superficial lucrurile, am putea crede că sau ereditatea, sau educația, sau mediul face totul; că, pe aceeași bază ereditară se pot clădi diferite forme de individualități, aceasta atârând de influența mediului și a educației (exercițiului). În realitate individualitatea este o rezultată a tuturor acestor 3 factori: ereditate, mediu, educație (exercițiu), dar niciodată o individualitate nu va deveni o personalitate, dacă acești 3 factori nu merg mână în mână; adică dacă influența mediului și a educației nu se exercită în direcția dispozițiilor date prin naștere.

V. E firesc deci că în rândul al doilea, reușita la studii să fie în funcție și de mediul în care trăiește elevul.

Distingem un mediu social, tehnic și fizic.

Mediul social este format din camarazii de stradă și clasă ai elevului. Este important spiritul clasei: Să fie un spirit, în care munca e prețuită, iar elevii muncitori apreciați; în care valorile culturale sunt pe primul plan. Fac mult rău alarmiștii, cărora le place să arate cât de răi sunt unii profesori și cât de buni alții. Și într'un caz și în celalalt elevii încetează de a mai învăța; la cei răi fiindcă nu pot răzbate orice ar face, la cei buni fiindcă aici răzbat și fără a face eforturi.

Prin mediul tehnic înțelegem uneltele cu care lucrează elevul.

Unealta elevului este cartea. Ea trebuie să fie scrisă pe hârtie bună, cu litere mari; să fie ilustrată cu fotografii, diagrame, schițe și să fie scrisă metodic. Mai ales să fie scrisă metodic. Orice adevăr teoretic să fie bazat pe exemple, iar teoria să rezulte din analiza acestor exemple. La urmă să se facă o mulțime de aplicări.

Fiecare elev va pune bazele unei biblioteci personale, înzestrată cu cărți literare și științifice, enciclopedii și tot felul de dicționare.

Prin mediu fizic se înțelege camera de lucru a elevului. E bine ca fiecare elev de liceu să aibă camera sa de studii, decorată în mod simplu: fără tablouri, fotografii, flori, care distrag numai atenția. Un birou încăpător, un scaun comod, dar nu prea moale, o etajeră pentru cărți, dulap pentru fișe și însemnări formează mobilierul necesar al camerei. Aerul să fie mereu îmborsătat prin ventilație. Temperatura de 18°—22°. Lumina artificială, de culoare verde sau albastră, să cadă de sus, din stânga spre dreapta.

E datoria părinților, făcând sacrificii, să organizeze acest mediu. Pentru elevii săraci e dator să intervină școala, creând săli de lectură.

VI. Presupunem că la liceu au reușit să se înscrie numai acele elemente care au în organizațiunea lor psiho-fizică suficiente dispozițiuni pentru programul de studii al liceului, că deci s'a făcut o selecționare a elementelor care intră în liceu. Prin aceasta, buna reușită a acelor care au intrat în școala secundară nu este asigurată.

Și nereușita la studii nu se datorește programei prea încărcate.

Că e bine să se știe cât mai multe cunoștințe din comoara culturală a omenirii, este un lucru teoreticește câștigat. Ca să reușești în viață e necesar să fii bine pregătit.

Că tinerețea este epoca cea mai favorabilă însușirii cunoștințelor, este iarăși un adevăr în general admis. Niciodată materia nervoasă nu are atâta plasticitate ca în copilărie. A lăsa anumite cunoștințe cu gândul că le vei însuși mai târziu, aceasta e o pură iluzie. Numai ce ai învățat în tinerețe, știi la bătrânețe.

Să lăsăm pe elevi, prin urmare, să ducă o viață cât mai complexă. Să destinăm o parte din timp spor-

¹⁾ Psihologia exercițiului.

turilor, o altă parte artelor frumoase ca: muzica, pictura etc., care înobilează inima; o altă parte din timp să o întrebuițăm pentru câștigarea unei meserii; tot acum vom învăța cât mai multe limbi etc.

Accentuez, cauza insuccesului nu este varietatea de ocupațiune, ci lipsa unei bune metode, lipsa organizării procesului de învățare. Nu e deci suficient să dăm de învățat discipolilor noștri. Trebuie să facem un pas înainte și să le arătăm și metoda de a învăța.

Din nefericire, știința numai în ultimul timp a abordat problema metodei de lucru în diferitele profesii, deci și a metodei de a învăța, căci învățarea în fond și ea este o profesiune: profesiunea elevului.

Este meritul lui Taylor — un inginer american — de a fi pus problema metodei de lucru în diferitele profesii, problemă cunoscută astăzi sub numele de „organizarea științifică a muncii“. Astăzi această chestiune este a 4-a problemă fundamentală a Psiho-tehnice.

Cum s'a ajuns la problema organizării și raționalizării științifice a muncii?

O mulțime de cercetători americani, în frunte cu Taylor, erau preocupați de o problemă: Cum să facă ca o întreprindere să fie cât mai rentabilă?

Pentru a realiza acest ideal s'a recurs la următoarele măsuri:

a) să se facă diviziunea și specializarea maximă a muncii. Fiecare muncitor să execute numai o mică parte dintr'un tot,

b) să se înlocuiască brațul uman prin mașină,

c) să se dea o organizare rațională muncii umane.

Taylor, pentru a organiza rațional munca umană, a făcut următoarele:

1. A descompus munca în mișcări mai simple.

2. A înlăturat mișcările superflue.

3. A reținut pe cele utile, arătând cum să se execute și în cât timp să se execute.

De ex.: Dacă e vorba de aruncarea cărămizii pe schele: S'a arătat poziția corpului, cum să o prindă, sub ce unghi să o arunce, cu ce forță să o arunce etc.

Aceasta e marea revoluție pe care a făcut-o Taylor și care-i poartă numele: „Sistemul lui Taylor“.

Rezultatele taylorizării muncii nu au întârziat să se producă:

a) Randamentul fabricii unde s'a aplicat acest sistem, a crescut cu 400%. În timp scurt s'a produs mult și bine.

b) Prețul de vânzare al mărfurilor a scăzut.

c) Muncitorii au putut fi plătiți mai bine.

d) Munca a devenit mai ușoară, iar lucrătorul s'a uzat mai puțin, fapt de o mare importanță.

e) orele de lucru au scăzut, rămânând muncitorului mai mult timp liber pentru distracții, o problemă iarăși de o însemnătate covârșitoare.

* * *

Și învățarea este o muncă, o muncă intelectuală: meseria elevului.

Ne întrebăm:

1. Oare în actul învățării copilul nu face mișcări inutile?

2. Execută el toate mișcările care sunt absolut necesare pentruca învățarea să dea roade bune?

3. Actele necesare le execută în așa fel ca, cu un minimum de efort să dea un maximum de randament?

Cu un cuvânt problema ar fi aceasta:

Nu ar fi locul să taylorizăm învățarea, adică să organizăm în mod științific munca ce o depune elevul pentru a-și însuși anumite cunoștințe?

Noi credeam că da. E timpul suprem să ameliorăm munca ce o depun elevii noștri. Suntem datori să asigurăm tinerimii școlare o copilărie fericită, mai ales astăzi, când li se cere să facă față atâtor ocupațiuni. Ca munca școlară să se desfășoare în condițiuni optime, trebuie:

a) să descompunem actul învățării în elementele lui componente și să organizăm aceste mișcări.

b) să fixăm timpul și ritmul muncii: cât să muncim, când să muncim, cât timp să muncim, ce pauze să facem, etc.

c) Să ne ocupăm de problema orarului.

d) Să stabilim planul săptămânal de lucru.

(Va urma.)

ARTICOLELE ELEVILOR

Câteva considerațiuni despre credință.

Credința este azi murmurul de pe buzele creștinilor presați de ateismul zilei. Ea a fost, este și va fi adevărul nepieritor probat de întreaga creștinătate.

Ea încălzește sufletul celui mai oropsit om și dă puteri supranaturale celor în primejdii. Și cu toate acestea n'a fost semn, cuvânt sau cugetare, căreia să i-se pună mai multă împotrivire, care să se tragă la îndoială cu mai multă sete și îndârjire decât credința.

Și aceasta pentru că ea întreține vie în conștiința omului viața prelungită în zările veșniciei. Căci de fapt, ce este viața veșnică, înfățișată totdeauna ca cea mai din urmă răsplată a tuturor năzuințelor și frământărilor noastre? Un înțelept antic a spus că viața este desvoltătoarea unei ființe, potrivit menirii închise în interiorul său. O plantă crește, se înalță, se întărește, urmând neîncetat a se supune acelor legi neschimbate, dând ascultare aceluia glas tainic al sucurilor de viață, fără de care ar trebui să moară. Omul însă nu e făcut numai pentru a mânca, a bea și a lucra pentru lumea aceasta.

Menirea omului nu este încheiată prin simplul fapt că cineva poate să ajungă un tată bun de familie, un funcționar model, sau un cetățean cinstit. Căci oricât de sus ar fi cineva, departe este de scopul determinat de Dumnezeu. Această menire, încredințată primei creaturi, când a fost lansată în uriașa frământare a lumii, este preamărirea lui Dumnezeu în veci. A preamări pe Dumnezeu înseamnă a cădea în grația lui, înseamnă a-i fi bine plăcut lui. Tot omul care este bine plăcut lui Dumnezeu se face părtaș de toate darurile bogate ale vieții, nu numai pe pământ, ci și în coroana strălucitoare a vecinicii. Iar omul care nu e plăcut lui

Dumnezeu își pregătește și în viața aceasta dureri și lipsuri, trezind viermele putreziciunii, până în cel mai ascuns colț al bucuriei sale, umplându-și patul odihnei sale cu spini și adunând de bună voie vreascuri pentru a alimenta flacăra mistuitoare a focului ce o să urmeze.

Deci a-i plăcea lui Dumnezeu înseamnă a fi fericit.

Dar cum putem noi să fim bine plăcuți lui Dumnezeu?

Sf. ap. Pavel ne spune: „Fără credință nu este cu putință a plăcea lui Dumnezeu”. Aceasta înseamnă că oricâte aș face în viață, nu prețuesc nimic, dacă nu sunt împreunate cu darul credinței.

Cum vom ajunge la credință?

Credința cere trei lucruri: cunoaștere, aprobare și încredere. Ce este credința? Este un produs al minții omului, adică a acelei puteri care produce cugete. Dar precum deosebim două lumi, lumea firească (pământească) și lumea Dumnezeiască, urmează dela sine și împărțirea cugetelor în firești și Dumnezești.

Mai departe știm că împreunarea acelei puteri lăuntrice de-a gândi cu cugetele firești da naștere cunoașterii acelor lucruri pe care le vedem și le putem pipăi, iar împreunarea ei cu cugetele D-zeești produce credința.

Și precum gândurile firești se deșteaptă și se nasc în noi numai prin învățături omenești, tot așa și cugetele Dumnezești se nasc, dar prin alt cuvânt, prin cuvântul evangheliei, căci ea este aceea care poartă pecetea izvorului Dumnezeesc. Deaceia Ap. Pavel zice: „credința este din auz, iar auzul din cuvântul lui Dumnezeu”. Asemenea și Mântuitorul a poruncit ucenicilor: „Mergeți și învățați toate neamurile”. Cine învață azi toate neamurile?

Biserica; ea este aceea care propovăduiește credința printre sălbateci, încălzându-i la sânul ei.

Cuvântul bisericii pătrunde până la mintea lor, găsim acolo o rămășiță Dumnezeiască, o deșteaptă și-o desvoltă, iar ei cad în genunchi, crezând în Hristos cel răstignit, rugându-se cu ochii umezi de acele lacrimi pe care nu le cunoșteau mai înainte, iar sufletul lor reînținerit își ia zborul spre culmile albastre ale credinței.

Dar credința nu e numai un produs al minții, ci se sprijinește și pe voința omului.

A cunoaște un lucru nu înseamnă numai decât a-l crede. Credința are nevoie de aprobarea noastră, trebuie să și aprobăm ceea ce credem, pentru că se ține credința de un adevăr sigur Dumnezeesc.

Pentru a ne numi creștini nu e de ajuns numai să cetim și să cunoaștem sf. Scriptură, ci să fim convinși de adevărurile cuprinse în ea, cu un cuvânt „să credem“, căci creștinismul găsește în Sf. Scriptură învățătura despre Sf. Treime, întruparea Mântuitorului din Sf. Fecioară și taina jertfei de împăcare. El se apropie cu evlavie de sf. cuminecătură și cu toate acestea nu înțelege nimic din aceste mistere, dar le crede, pentru că sunt cuvinte Dumnezești și trebuie să fie adevărate.

Pe lângă cunoaștere și aprobare, pentru a fi stăpân pe credință trebuie totdeauna să avem încredere în adevăr.

Urmărirea, ce privește pe fiecare, face ca credința să se schimbe într-o urmă. Adevărata credință își are reazămul ei în Hristos, de aceea trebuie să crezi cu tărie că el este Mântuitorul tău. Aceasta înseamnă voință, înseamnă tărie, căci ceea ce mântuiește dela moarte pe un corăbier, nu e nici funia, nici colacul de salvare și nici credința singură, ci încrederea în realitatea adevărului.

În timpurile noastre sunt însă creștini care se îndoiesc de adevărurile credinței, rămânând credincioși numai atunci, când credința le oferă avantajii, sau e prielnică, dar îndată ce cineva îi batjocorește, sau le ia în râs evlavia lor, credința le dispare retrăgându-se.

Oamenii îndoielnici însă n'au săvârșit, nu săvârșesc și nici nu vor săvârși niciodată lucruri mari.

Rostul credinței este cu mult mai mare decât să-l poată nimici cineva numai printr-o simplă trăsătură de condei. Un învățat a spus: Cunoșc un adânc în care mintea omului se coboară cu lumina în mână, acesta este adâncul tainic al înțelepciunii. Cunoșc o înălțime la care abia se poate înălța închipuirea omului. Aceasta este înălțimea poeziei. Cunoșc apoi un adânc și mai adânc, o înălțime și mai înaltă la care nu e în stare să se ridice firea omenească și acesta este adâncul adevărului și înălțimea credinței.

Iar peste acest adânc și această înălțime se deschide cerul nemărginit de larg al iubirii.

Credința este deci o realitate trăită nu din vorbe, ci simțită din fapta Eului fiecăruia.

Esențialitatea acestei realități trăește în fiecare din noi. Ea este acea putere, care opunându-se imposibilității închipuit, îl transformă în realitate adevărată.

Credința transformă idei în fanatism, ca apoi să triumfe adevărul.

Simțiți și trăiți această taină Dumnezeiască.

Trifu Ionel.

cl. VIII-a.

Momente din Spovedania creștină, după parabola „Zacheu Vameșul“

Pentru iertarea păcatelor, creștinii se spovedesc, adevărat le mărturisesc duhovnicului sau preotului.

În aceste momente creștinul își spune toate păcatele făcute, cu voie sau fără voie, fără a ține nimic ascuns. Dumnezeu le știe și fără a i-le spune, însă sufletul nostru simte nevoia de a se descărca de povara lor, întocmai după cum vedem săvârșind această curățire Zacheu Vameșul, dat ca exemplu de însuși Mântuitorul în această parabolă.

Zacheu nu s'a sfiit, pentru a ajunge să-și împlinească această sete a sufletului său, să se urce într'un dud spre a fi aproape cel puțin cu privirea de Mântuitorul, ceea ce dovedește că avea trebuință de El, după cum spune însuși Domnul Hristos cu altă ocazie: „Nu cel sănătos are nevoie de doctor, ci cel bolnav“.

Din aceasta noi înțelegem că precum cei bolnavi au nevoie de doctor, tot așa și cei păcătoși au nevoie de Mântuitorul.

A-L căuta pe Isus nu ajunge însă, ci pentru a-L găsi și a-L primi în suflet e nevoie ca după o curățire aspră a întregului rău din noi, să facem și fapte bune, pentru a umplea „goluri“ făcute mai înainte, după cum a făcut și Zacheu. Vameșii erau niște oameni înșelători, făceau foarte multe rele. Dar Zacheu când a văzut strălucirea cerului, intrând în casa sa, n'a putut să-l primească până ce a zis: Doamne, jumătate din averea mea o dau săracilor, iar celor pe cari i-am înșelat le voi întoarce împătrit. Prin aceasta Zacheu împlinise odată cu curățirea de păcate și o faptă bună cu care a dobândit iertarea păcatelor, după cum a arătat însuși Mântuitorul zicând: „Astăzi s'a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta fiu al lui Avram este“.

Iar Zacheu din acel moment devine om nou, re-născut prin Hristos, căci prin mărturisirea făcută și darul promis și-a împărtășit întunerecul și neliniștea care îi muncea înainte sufletul.

Întocmai ca și Zacheu, putem și trebuie să împlinim și noi Spovedania creștină, această învoire a sufletului nostru, făcându-ne prin ea vrednici de puterea și ajutorul cuminecăturii Mântuitorului Hristos.

Așteptăm deci cu bucurie sărbătoarea Invierii Domnului, pentru a ne mărturisi și împărtăși cu trupul și sângele Sfânt al său.

Ioan Toma.

cl. II-a.

Curentul de introducere a Limbii Române în Biserică

Știm că în biserica română slujbele se făceau până la începutul veacului al XVIII-lea în limba slavonă. Românii, care nu erau învățați, nu pricepeau nici o boabă din cele ce se rosteau în sf. biserică, deci cu timpul, puteau ajunge să nu mai simtă nici o atracție față de biserică. De această pacoste ne-a salvat un eveniment însemnat, care a avut darul să provoace acest curent de mare însemnătate pentru limba și cultura românească. Iată-l:

Pe la începutul veacului al XV-lea, Papa dela Roma, a avut ideea nenorocită de a vinde indulgențe. După învățăturile bisericii catolice, prin indulgențe, înțelegem iertarea unor păcate. Ele erau niște bilete cari se vindeau pe bani, pentru diferite fonduri.

Această idee a Papei a dus la desbinarea bisericii catolice. Astfel Ioan Huss în veacul al XV-lea apoi Martin Luther și Ioan Calvin în veacul al XVI-lea, au fost reformatorii cari au desbinat biserica apuseană.

Lutheranismul și Calvinismul au pătruns și în Ardeal: printre Unguri (calvinismul) și Sași (Lutheranismul). Ei au încercat, Ungurii deoparte și Sașii de alta, să catolicizeze, să calvinizeze și să lutheranizeze pe Români. Ungurii, fiind poporul suveran, exercitau asupra Românilor forța publică spre a-i trece la credința lor, fie catolică, fie calvină. Lutheranii, fiind lipsiți de această putere, au încercat prin tipărirea învățăturilor lor în limba română, sistem adoptat apoi și de Calvinii.

Din emulația aceasta dintre Lutherani și Calvinii, poporul român se alege cu primele tipărituri de cărți religioase în românește, cum sunt: Catechismul Lutheran dela 1544, tipărit de Sași la Sibiu, apoi o serie bogată de tipărituri făcute de Coressi, anume adus de Calvinii pentru aceasta ca meșter tipograf la Brașov.

Tipăriturile făcute în această epocă servesc însă conștient numai un scop religios, limba fiind abia un mijloc pentru cei ce se arătau zeloși a cheltui cu tipărirea de cărți religioase în românește.

Această situație se schimbă, însă, în momentul când ajung în Ardeal la conducerea bisericii mitropoliei Români vrednici. Aceștia vor transforma curentul calvin și lutheran, care urmărește să falsifice credința ortodoxă, într'unul care va urmări să înlocuiască limba streină folosită în biserică, cu limba românească înțeleasă de toți Români.

Acest scop măreț îl găsim pentru prima dată accentuat de Mitropolitul Transilvaniei: Simeon Ștefan în prefața „Noului Testament“ tradus de el la 1648, în care își arată silința de a scrie pe înțelesul tuturor Românilor deoarece:

„cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sunt „buni, care umblă în toate țările, așa și cuvintele, acelea „sunt bune pe care le înțeleg toți Români“. Iar de

n'a reușit deplin e vina celor ce: „au răsfirat Români „printr'alte țări de și-au amestecat cuvintele cu alte „limbi de nu grăesc într'un chip“.

Alt mitropolit însemnat este Sava Brancovici (1656—59 și 1661—80) care sprijină curentul acesta. El face o școală în Făgăraș pentru preoții și învățătorii Români și pedepsește pe cei ce nu predică românește.

La 1677 mitropolitul Sava, sfințind pe preotul Paștiu, i-a dat sfatul acesta părintesc: „să te nevoiești „foarte tare ca să propovăduiești sf. Evanghelie curat „și luminos creștinilor și să povestești scriptura sfântă „oamenilor în limba în care grăesc, ca să înțeleagă „tot creștinul cuvântul lui Dumnezeu“¹⁾.

Curentul din Ardeal a trecut și în principate. Aici va fi susținut, în timpul lui Matei Basarab, de Teofil, care îndemnat pe Mihail Moga să traducă o cronică, tipărește în 1640 Pravila cea mică și o Evanghelie cu învățături (Cazanie) la Mănăstirea Dealului, care este însemnată pentru prefața sa.

Apoi Mitropolitul Ștefan continuă opera lui Teofil tipărind: Mistirio, Probigania preoților mireni și Târnanșania, care cuprinde slujba sfințirii bisericilor, dată pentru prima dată în românește în această carte (1652).

În Moldova Varlaam tipărește: Răspunsuri la catehismul calvinesc (1644), Șapte taine, Cazania, care-i poartă numele și în prefața căreia spune că o tipărește „ca un dar limbii românești“ și o scrie pentru „toată seminția românească de pretutindeni“.

Urmașul lui Varlaam e Mitropolitul Dosofteiu care tipărește: Psaltirea în versuri, 1673, în ritmul săltăreț al poeziei populare românești și „Dumnezeasca Liturghie“ (1679) pentru „tot neamul românesc“. Această carte a contribuit în mare măsură la introducerea limbii române în slujba bisericească. În prefața cărții. „Psaltirea de'nțele“ din 1680 zice:

„Căci de mă voiu ruga în limbă streină, duhul „meu se roagă, iară mintea stă fără de roadă“.

La 1688, apoi, sub mitropolitul Teodosie se traduce prima dată întreaga Biblie în românește, cu silința de a fi înțeleasă de toți Români „căci toți Români dintr'o fântână cură“... și „români se'nțeleg „între ei nu numai cei de aici (Țara Românească), ci „și cei din Ardeal, cari și mai neași sunt“.

„Insemnătatea Bibliei dela București, ca și a Noului Testament dela Bălgrad, este deosebit de mare din punctul de vedere al unității naționale religioase și culturale²⁾.

¹⁾ I. Lupaș, Ist. bisericii românești.

²⁾ Ioan Lupaș op. citat.

Românizarea deplină a slujbei Dumnezești se înfăptuește sub mitropolitul Țării Românești, Antim Ivireanu, cu sprijinul vrednicului Domn Constantin Brâncoveanu.

Scrierile multe ce s'au tipărit în timpul acestor mitropoliți sunt o dovadă a spiritului românesc redescoperit. Curentul românesc a biruit și limba română a intrat definitiv în uzul bisericii și apoi încetul cu încetul în uzul actelor publice și de stat.

Lutheranii și Calvinii, cari voiau să ne facă rău,

ne-au făcut cel mai mare bine ce ni-se putea face, adică: Tot Românul să asculte liturghia în limba de-acasă. Fiecare să se roage în această limbă. S'a ajuns astfel printr'o prețioasă lucrare, susținută de sfânta noastră biserică strămoșească ortodoxă, cu un ceas mai de vreme, la punerea pietrei fundamentale pentru frumosul edificiu care avea să fie limba și cultura românească de mai târziu.

Câmpean Sandu
cl. IV-a,

Iubirea în poeziile lui Alexandru Vlahuță

de Moțiu Traian cl. VII.

Iubirea, acest sentiment general omenesc, a format totdeauna izvorul de inspirație pentru aproape toți poeții noștri.

Iubirea o găsim cântată nu numai în poeziile noastre lirice culte, dar chiar în poeziile lirice poporane, ca un sentiment general. Chiar în poezia noastră lirică cultă începătoare, iubirea este cântată de cei dintâi poeți ca: Enăchiță Văcărescu, Iancu Văcărescu, Costache Conachi și Eliade Rădulescu.

Pe când în poezia lirică poporană, iubirea ne apare ca un sentiment fraged și viguros, în poezia lirică cultă începătoare ea ne apare ușuratecă, frivolă și sensuală.

Mai târziu, găsim iubirea cântată în poeziile lui Dem. Bolintineanu, Alecsandri și Eminescu.

La aceștia iubirea nu mai e frivolă și sensuală, ci se caracterizează prin pasiunea, noblețea și sinceritatea simțirii. Dar acela, care supune acest sentiment al iubirii la o analiză ce se coboară adesea până în cele mai ascunse cute ale sufletului, este Alexandru Vlahuță.

Alexandru Vlahuță este în primul rând un poet al inimii. Mihail Eminescu fusese cântărețul propriei sale iubiri. Al. Vlahuță cântă iubirea altora, slăvind-o ca pe un sentiment general omenesc, ca pe o putere creatoare, căreia nu i se poate sustrage nimeni. Astfel o concepușe și antichitatea.

Al. Vlahuță analizează acest sentiment al iubirii foarte de aproape, înfățișându-l în poeziile sale sub toate aspectele și manifestările lui.

Astfel, în poezia „Ce dor“ Vlahuță ne înfățișează felul cum se naște iubirea și primele ei manifestări și prin acest fapt se aseamănă cu poezia „Sburătorul“ a lui Eliade Rădulescu, în care el ne face cunoscut cu o desăvârșită delicatețe puternicul sentiment al iubirii născând. În poezia „Ce dor“ vedem felul cum se naște iubirea la o fată tânără.

Acest lucru este bine reliefat de versurile:

Când singură par'că te sperii
De patima ochilor tăi,
Ce ard de farmecul durerii,
În spasmul visului dintâiu.

Ți-e greu de lume și de tine;
O jale-adâncă te pătrunde.
Par' c'ai iubi și n'ai pe cine,
Par' c'ai pleca și nu știi unde.

Vlahuță ne mai arată că această iubire în primele ei manifestări este o iubire fără de păcat.

Ce dulce e acest prinos
Al unui suflet fermecat
De-un vis atât de dureros,
Și-atâta fără de păcat!

Apoi timiditatea și sfiiciunea, care sunt caracterele iubirii lui Vlahuță, sunt specifice acestui început de iubire:

Ș'aveți să tresăriți deodată,
Cuprinși de-aceiași farmec sfânt;
De-a lui priviri înfiorată,
Pleca-vei ochii în pământ.

După Vlahuță, ca să fii iubit trebuie să îndeplinești anumite condițiuni și aceste condițiuni ni le arată în poezia „Nu-i de-ajuns“:

Cine firea să-și aprindă,
Și-a lui inimă să-și plece
La o frumusețe rece,
Ca răsfrântă din oglindă?

Orice dor e scris să moară.
Inima când ți-o cunoaște:
Frumuseț, a ta de-l naște,
Nepăsarea ta-l omoară.

Ș'ori ce suflet, când te știe,
Zice, trist, de-a ta ființă
E-o frumoasă locuință,
Ce păcat că e pustie!

Deci ca să fii iubit nu trebuie să fii „o frumusețe rece“, ci să fii plin de simțire și de viață. Nici nepăsarea nu trebuie să-și facă loc în inimile care iubesc, căci această nepăsare, spune el, omoară iubirea.

Vlahuță caută să ne arate timpul și cadrul în care se naște iubirea și acest cadru este natura.

„Nu căta mistuitoarei
Patimi stavilă să-i pui
Lasă-ți doru 'n voia lui
Tineretea călătoare-i.

Ca 'ntr'un vis plutind, ne-om pierde
Prin desigurii amândoi...
Sunt culcușuri dulci și moi
Sub copaci... pe iarba verde.

Cadrul în care se desfășoară iubirea îl redă Vlahuță și în poeziile sale „In Iuliu“ și „Din trecut“.

Dar iubirea, spune Vlahuță, are o anumită vârstă când este îngăduită și această vârstă este tinerețea, iar după tinerețe, adică la bătrânețe, orice gest de dragoste este nepotrivit și devine ridicol.

Aceste lucruri le vedem în poezia „Ce te uiți cu ochii galeși“. În această poezie este vorba despre „o zână“ căreia i-a trecut vremea, dar care vrea și acum la bătrânețe să iubească cu aceeași pasiune ca în tinerețe. Dar ea devine ridicolă în manifestările ei de dragoste, căci poetul spune:

Nimănui de veci nu-i dată fericirea pe pământ.
Dumnezeu trece făclia dragostei din mână'n mână,
Noaptea cade grea și rece peste inima bătrână!

Iubirea este bine analizată în poezia „In Mănăstire“. Aici Vlahuță scuză unele greșeli făcute din iubire, căci iubirea este o lege veșnică și greșelile ei sunt iertate chiar de Dumnezeu.

În această poezie ne arată că nici chiar o călugăriță, care s'a lepădat de toate cele lumești, nu poate să alunge din sufletul ei acest sentiment veșnic al iubirii:

Zadarnic ți-ar mai bate 'n minte
Evlavioasele povești,
Căci mai presus de cele sfinte
Stă legea veșniciei vieți.

Iar când remușcarea începe pentru această fată, iubirea topește în focul inimei crudele muștrări, căci:

Te 'ndupleci singur a 'nțelege,
Că durerosul tău amor
Nu-i un păcat — ci e o lege
Poruncitoare tuturor.

Și mai bine este analizat sentimentul iubirii în poezia „Iertare“.

În prima parte a poeziei ne arată grațiile unei femei căsătorite care stârnește admirație. În partea doua ne-o înfățișează la un bal, unde, în vârtejul valsului, se

naște pentru ea o voluptate și merge acasă cu imaginea tânărului cu care dansase. În partea treia ne-o arată acasă la ea, în dormitorul ei. Ea nu poate dormi, căci mereu îi apare înaintea ei imaginea tânărului pe care începuse să-l iubească cu patimă. Dar pe când ea își făcea tot felul de vise, gândindu-se ce bine ar fi să fie lângă ea acel tânăr, ușa se deschide și la ea intră bărbatul ei, un om bătrân, pe care poetul ni-l prezintă în versul:

„Un bătrân pleșuv și gârbov, slab, nervos și mic de stat“.

În această poezie poetul vrea să ne arate contrastul dintre frumusețea și grațiile acestei femei tinere și bărbatul ei atât de bătrân și urât, ca apoi să se pornească împotriva căsătoriilor la o vârstă atât de distanțată între bărbat și femeie. Scuză păcatul adulterului luând apărarea femeii în versurile:

Suflet sbuciumat de spasmul tinereții netrăite,
Și încărcat de-o frumusețe dădătoare de ispite,
Poți să cazi fără muștrare... Ale tale dulci păcate
Negreșit că și de oameni și de sfinți îți sunt iertate!
În această poezie iubirea ne apare ca o trezire a simțurilor, o aprindere a lor, ca o iubire a cărnii, în contrast cu iubirea senină și fără de păcat din poezia „Ce dor“.

Vlahuță caută să ne arate puterea și efectele iubirii, asupra celui ce a gustat din paharul ei.

Astfel în poezia „Iubire“ el ne face cunoscute atributele iubirii:

Iubire sete de viață,
Tu ești puterea creatoare,
Sub care inimile noastre
Renasc ca florile în soare,
Și îmbătate de al tău farmec
Ce peste lume se așterne,
În tremuratul lor de-o clipă,
Visează fericiri eterne.

Tu faci să circule în lume
Puterea ta de zămislire,
Și miliardele de forme
De-a lungul vremii să se 'nșire.

Iubirea, din această poezie, ne apare ca o „sete de viață“ și o „putere creatoare“.

Iubirea mai este și un balsam pentru durerile pe care ni le pricinuește viața. Aceasta ne-o arată Vlahuță în poezia „In fericire“:

A fost să mi te-arăți în cale,
Asupra-mi ochii blând să-ți pleci,
În farmecul privirii tale,
Durerile să mi-le 'neci.

Cel stăpânit de acest sentiment vede totul transfigurată, vede totul într-o lumină nouă, cum ne arată poetul într-o altă variantă a poeziei „Iubire“.

Iubit de ea mă simt frumos,
Și par'că nu mă 'ncepe lumea...
Ce mândru calc și radios!

Văd satu 'ntr'o lumină nouă.
Mă simt ușor, mi-e cald, mi-e bine
Și oamenii, mai veseli astăzi,
Privesc cu dragoste la mine.

Dar iubirea dintre două inimi poate să fie între-ruptă de o neînțelegere oarecare. Spun: întreruptă, fiindcă cei doi se pot împăca și să șteargă cu buretele peste trecut, continuând ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic.

De aceste lucruri se folosește Vlahuță, ca să ne arate statornicia și așteptarea care este răsplătită, în poezia: „Tot alte vremi“:

Dar chipul tău în veci mi-a stat
Cu o lumină 'n gând,
Și ani întregi te-am așteptat,
De-atâta dor plângând.

Dar această așteptare este răsplătită:

Tu însă te-ai înduioșat,
Și mâna mi-ai întins,
De tine m'am alăturat
Și 'n brațe te-am cuprins.

Și apoi trecutul se îngroapă:

În urmă stă un lung pustiu,
Un vis nelămurit.
Din tot trecutul meu nu știu
Decât că te-am iubit.

Rupturile acestea pot să fie și definitive. Dar rupturile definitive la Vlahuță nu au urmări grave, îți produc un oarecare sbucium, dar rana se cicatrizează și devii aproape imun.

Zic iarăși: aproape imun, fiindcă Vlahuță crede că în iubire nu ar exista imunitate. Acest lucru îl vedem într'unul din Sonetele sale:

Ce mult aş vrea să mai iubesc odată,
Să simt din nou a vieții primăvară,
În drumul meu pustiu să mai răsără,
Ca din povești, o zână adorată.

În poezia „În Intuneric“ ne arată zbućiumul de care sunt cuprinși acei ce se despart pentru totdeauna. Își doresc și ei moartea, dar nu și-o provoacă ei singuri:

Unde lucrurile mute
Ar avea atât de spus!
Ah! a fost aici viață,
Dragoste... Unde s'au dus?

Vine moartea la fereastră,
Și cu degetu-i uscat
Bate 'n geam și mă deșteaptă...
A, de-ar fi adevărat!

Vlahuță este unul din poeții noștri, care a analizat aproape cel mai bine acest sentiment al iubirii, fiind depășit puțin mai târziu numai de G. Coșbuc.

Dar pe când ceilalți poeți își cântă iubirea lor, el ne-o redă ca fiind iubirea altora și nu un sentiment personal. El ne arată felul cum se naște iubirea și toate etapele prin care trece ea până când se stinge.

Pe când la primii noștri poeți iubirea este năvalnică, la Vlahuță iubirea analizată reliefează timiditatea și sfiiciunea și ne apare ca o însușire nobilă.

„El a făcut să răsune în poezia noastră nota intimă a sentimentului iubirii, pe care, după prima încercare a lui Rădulescu în „Sburătorul“, nimeni altul nu a putut-o înfățișa cu o delicatețe atât de discretă și într'o analiză atât de fină“.

Politica externă a lui Ștefan cel Mare

de Giurgiu Octavian cl. VII.

Turcii, dela așezarea lor în Europa, continuă a cuceri rând pe rând teritorii din peninsula Balcanică și ținteau spre Apus.

Deși expansiunea teritorială a Turcilor trebuia să neliniștească pe cei din Apus, ei rămâneau impasibili la pericolul care se apropia cu pași siguri.

Apărarea Europei, în aceste vremuri de grea încercare, rămăsese pe seama Românilor, care își îndeplineau astfel menirea lor istorică în plaiurile Daciei, dupăcum și astăzi stau zid de apărare împotriva comunismului distrugător. Românii au fost aceia care au luptat și au oprit cu carnea lor năvala cotropitoare a Turcilor, asigurând Apusului liniștea la umbra căreia să poată progresa. Și dacă astăzi Apusul e pe o treaptă

culturală superioară nouă, să nu se laude cu asta, căci aici au ajuns și prin jertfa noastră.

Când acest pericol era mai amenințător, destinul istoric ridică din sânul Românilor un voevod care, cu înțelepciunea sa și vitejia Românilor, să stăvilească acest potop. Așa a fost Mircea, așa a fost Ioan Corvin, așa a fost Vlad Țepeș și așa a fost Ștefan cel Mare.

Domnia acestui „luceafăr luminos“ a însemnat o preocupare continuă de a da Turcilor o lovitură de moarte, ba chiar de a-i izgoni din Europa; cu alte cuvinte, el era voevodul providențial care de bună voie se înrolase sub faldurile steagului creștinismului, căci luptele purtate de el cu Turcii n'au fost niște lupte între două popoare, ci au fost „lupta pe viață și pe moarte“

între două lumi diametral opuse: de o parte lumea păgână — reprezentată prin cavalerii semi-lunii, de altă parte lumea creștină, — reprezentată prin voința și iscusința fără margini a marelui voevod și de brațul de fier al Românilor lui. Dacă acest om excepțional n'a reușit să facă mai mult decât a făcut, asta se datorește neîncrederii cu care a fost tratat din partea creștinilor. Dar să lăsăm faptele să vorbească.

Ștefan cel Mare ajunge domn în Moldova cu ajutorul lui V. Țepeș, alungând pe Petru Aron, care fuge la Poloni, sperând că va primi ajutor să-și recâștige tronul Moldovei. Șederea lui P. Aron la Poloni, ca și aiurea, era pentru Ștefan un motiv de neliniște, de nesigurantă în privința tronului.

Ștefan nu putea să admită această stare de nesigurantă, care-l pune în imposibilitate de a duce lupta împotriva Turcilor și va căuta ca în prima parte a domniei sale să aranjeze această chestiune, adică să-și consolideze tronul.

Pentru a determina pe Cazimir IV, regele Poloniei, să alunge pe P. Aron, el atacă și pradă între 1457—59 Podolia și Galiția. Cazimir, dându-și seama de puterea lui Ștefan, voi să ajungă la o înțelegere cu el și se încheie între ei un tratat de bună vecinătate, tratat făcut dela egal la egal. În baza acestui tratat P. Aron nu mai putea rămâne în Polonia. Ștefan reușise să impună prin arme punctul de vedere al țării sale și numai astfel putea admite raporturi de prietenie cu regatul vecin.

Dușmanul său se refugiase în Ungaria și era natural ca și Ștefan să-și îndrepte atacurile sale în această parte. Intr'adevăr din 1461 încep incursiunile sale în părțile secuiești și ele vor dura până în 1469. Secuții au să-l recunoască de domn și vor plăti chiar dijmă. Ștefan pune la cale o răscoală și susține la tronul din Viena pe Frederic al III-lea împotriva lui Mateiu Corvin. Ca să se răzbune, Mateiu face o expediție în Moldova, dar la Baia, acel care fusese biruitor pretutindeni a fost învins de proprii săi frați. În 1468 Ștefan vine în Ardeal, prinde, prin șiretlic, pe Aron și-i taie capul.

Cu aceasta, moartea tatălui său era răsbunată, domnia lui asigurată, iar motivele de dușmănie dintre el și M. Corvin dispar. Astfel se termină prima parte a domniei sale.

Că odată cu moartea lui P. Aron, pentru Ștefan dispăre orice motiv de dușmănie față de Mateiu, se vede din înțelegerea [amănunțită asupra problemelor ce-l vizau pe el.

Partea a doua a domniei lui Ștefan, e consacrată luptei pentru creștinătate. Pericolul turcesc devenea un lucru tot mai vădit, dar nici o țară din Europa nu era capabilă să țină piept uraganului ridicat de semi lună.

Spania pe atunci era împărțită în mai multe regate mici; Franța deabea ieșise din răsboiul de 100 de ani. Anglia nu avea interese în răsărit; Germania era slă-

bită din cauza neînțelegerilor dintre orașe, iar Veneția nu se putea împotrivi cu flota ei uriașei puteri de uscat a Turcilor.

La fel se prezentau și țările din răsărit și 'n mijlocul unor țări slăbite, ce-și așteptau lovitura de moarte din partea unui popor în deplinătatea forțelor sale, rămânea Moldova, în frunte cu Ștefan, voevodul ei, ca să oprească primejdia turcească.

În vederea întâmpinării acestei primejdii, pe care Ștefan o înțelegea mai bine ca oricine altul, Ștefan își pregătea terenul de luptă.

În 1462 Mohamed întreprinde expediția de pedepsire contra lui V. Țepeș și atacă și Chilia. Ștefan înțelegând primejdia ce o reprezenta pentru el stăpânirea turcească în Chilia, intervine. Turcii nu pot cuceri cetatea, dar Ștefan se alege cu o rană la picior. Văzând Ștefan că Muntenia e prea slăbită pentru a rezista Turcilor și că mai curând sau mai târziu ei vor cuceri Chilia, se gândi că e mai bine să o cucerească el și să facă din ea un cuib de apărare contra necredincioșilor. Pentru aceste motive el reatacă în 1465 cetatea Chiliei, reușind să o cucerească.

Din această cauză el va avea neplăceri din partea noului domn al Munteniei, Radu, înscăunat de Turci.

Pregătindu-se pentru lupta împotriva Turcilor, Ștefan nu putea să vadă pe tronul Munteniei un domn prieten cu Turcii și dușman al său, ci voia să aibă acolo un domn prieten. În consecință el va căuta să pună în Muntenia partizani de ai săi, dar imediat ei vor trece de partea Turcilor. Astfel în 1470 el arde Brăila și ia cu sine pe Mircea, un pretendent la tronul Munteniei. Radu ca răsbunare intră în Moldova, dar e învins la Soci. În 1471, Ștefan face o nouă expediție în Muntenia și învinge pe Radu la Cursul Apei. Radu fuge la Turci. A-l înlocui însemna a declara războiul sultanului. Ștefan, în interesul reușitei acțiunii sale contra Turcilor, nu putea să lase pe Radu domn în Muntenia și deaceia îl alungă din nou.

Dându-și seama că Turcii vor căuta să pedepsească îndrăsneala lui, el caută să încheie tratate de alianță cu popoarele creștine. Iată ce scrie el papei Sixt al IV prin ambasadorul Ogniben:

„După cât am înțeles toate sunt concentrate în persoana Sanctității Voastre. De aceea o rugăm ca împreună cu alți regi puternici și principii, să se silească să nu se primejduiască creștinătatea de către mult vrăjmașul necredincios, pentru ca și noi să nu luptăm singuri, ci cu ajutorul lor“.

Din pasagiul citat se vede moderația lui Ștefan; el nu cere ajutor dela papă, ci doar îi sugerează ideea formării unei alianțe împotriva Turcilor.

Papa îi răspunde că nu poate face nimic pentru el.

Între timp o mare armată turcească se 'ndreptase spre Moldova; ajunge în Moldova iarna și e distrusă la

Podul Inalt. Vestea înfrângerii Turcilor a avut un mare răsunet în Apus.

Față de Turci, Ștefan se prefăce că nu știe că a fost atacat din ordinul sultanului și-i trimite daruri și soli care să spună că a fost atacat de oameni răi din țara turcească. Desigur aceasta era o ironie fină la adresa Turcilor.

După această luptă, prin care el arătase că e de mare folos creștinătății, iese din moderația sa și cere a fi ajutat în campania sa împotriva Turcilor, trimițând o scrisoare la toți principii creștini prin care cere ajutor pentru Moldova, „care este poarta Creștinătății și ar trebui ajutată și pe uscat și pe apă, căci numai printr'o lucrare comună, s'ar putea tăia dreapta păgânului“.

De aici se vede clara înțelegere a situației în care se afla Moldova,

Un nou fapt vine să-l îngrijoreze pe Ștefan: cucerirea Caffei de către Turci. Două erau motivele din care această cucerire îl îngrijora: expansiunea turcească la Nord, ținând să prindă Moldova din mai multe părți și pierderea unei părți pe care trebuia să o primească el în urma morții tatălui soției sale Maria.

În fața primejdiei ce se apropie, Ștefan e nevoit să 'ncheie un tratat cu Mateiu Corvin, la Iași în 1475. Punându-se bine cu Ungurii, pentru a nu supăra pe Poloni, reînnoește în același an legăturile cu Polonia.

În acest timp, Turcii, se pregăteau să răsbune înfrângerea suferită. Însăși sultanul Mohamed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, venea în fruntea armatei. Cu Turcii vin și Muntenii cu Basarab Laiotă și totodată năvălesc și Tătarii. Ștefan deși învins știe să se ridice deasupra adversarilor și să iasă învingător. Că Ștefan e învingător, se vede din faptul că imediat după această luptă el detronează pe Basarab Laiotă, punând în locu-i pe V. Tepeș, însă V. Tepeș e omorât de Basarab Laiotă, care vine cu ajutor dela Turci. Atunci Ștefan înlocuește pe Basarab cu Tepeș. Dar Tepeș trece și el de partea Turcilor și atunci Ștefan îl înlocuește cu Vlad Călugărul.

Mohamed al II-lea murise și urmașul său Baiazid al II-lea își îndreptă acțiunile sale spre cele două cetăți ale Moldovei: Chilia și Cetatea-Albă și 'n 1484 le cuceri.

Ștefan care-și dădea seama de importanța vitală ce o reprezentau aceste cetăți pentru Moldova, încercă să le recucerească, cerând ajutor dela Poloni. Pentru a-l obține, consimți să se 'nchine regelui Poloniei Cazimir IV, Inchinarea aceasta a fost determinată de încurcătura în care se afla Moldova și Ștefan a știut să pună interesul țării sale înaintea amorului său propriu, desigur hotărându-se să răsbune această umilință.

Cazimir IV muri și urmașul său Ioan Albert încheie cu regele Ungariei un tratat prin care hotărâu ocuparea Moldovei. Ștefan află de acest tratat și caută să le zădărnicească planurile.

Ioan Albert plănuia să pună în aplicare tratatul, dar el nu 'ndrăsnea să atace fățiș pe Ștefan și de aceea recurge la viclenie. El trimite vorbă lui Ștefan,

că o să vină el însuși ca să-l ajute să-și recâștige cetățile. Ștefan cunoștea planul lui Ioan Albert și-i răspunde indicându-i drumul pe care să-l urmeze.

Albert nu urma acest drum, ci se 'ndreptă spre Suceava, pe care o asedia două luni fără a o cuceri și după două luni, prin intervenția Ungurilor, Ștefan se împacă cu Polonii, punându-le condiția să se 'ntoarcă pe drumul pe care au venit.

Polonii nici acum nu respectă condiția pusă de Ștefan și, ca pedeapsă, Ștefan îi atacă la codrul Cosminului, unde pieri floarea armatei polone. Prin această victorie Ștefan își răzbunase umilința suferită în Polonia. Cu toate acestea, Ștefan n'a înțeles să zdrobească o țară creștină, Polonia, care era atât de necesară.

După cele întâmplate, Ștefan văzu că nu se poate aștepta dela popoarele din Apus la nici un fel de ajutor împotriva Turcilor; dimpotrivă el trebuia să-și apere tronul cu armele față de dorința Ungurilor și Polonilor de a-și însuși Moldova. Atunci el se gândi a forma o alianță răsăriteană, o ligă răsăriteană, cu ajutorul căreia să alunge pe Turci din Europa.

Dar în această direcție se izbea dela început de o mare greutate: rivalitățile dintre principii răsăriteni. Ștefan se hotărăște să împăce el aceste rivalități; astfel el împacă pe socrul său ducele Moscovei cu craiul Lituaniei și lucra acuma să împăce pe hanul Tătarilor cu ducele Lituaniei, când izbucni o neînțelegere între el și ducele Lituaniei, astfel că plănuita ligă nu poate da rezultatele dorite și Ștefan se stinge în 1504, plâns de un întreg popor.

Ștefan își consacrase cea mai mare parte a vieții sale luptei contra Turcilor. El doria să-și alunge din Europa și cine știe, dacă popoarele europene l-ar fi ajutat, unde ar fi ajuns. Lăsat însă la propriile sale mijloace, ba chiar împiedecat de vecinii săi, el nu poate decât să lupte pentru a stăvili pentru câțva timp înaintarea vijelioasă a uraganului ridicat de semi lună.

Vecinii săi nu l-au ajutat, dar ei vor plăti-o scump, vor plăti-o unii din ei cu libertatea lor.

Ștefan în decursul lungii sale domnii a văzut că în popoarele creștine nu se putea încrede și că ele sunt slăbite față de Turci care erau mai amenințători ca oricând și de aceea pe patul de moarte, recomandă boerilor să 'nchine țara Turcilor.

Contribuția lui Napoleon III la Unirea Principatelor.

Ludovic Napoleon era nepotul lui Napoleon I. În anul 1848 în urma revoluției a fost ales președinte al Franței. Ca și unchiul său, el luptă ca în 1852 să fie ales președinte pe 10 ani, iar în 2 Decembrie același an, să fie proclamat împărat ereditar al Franței, cu numele de Napoleon III. Napoleon III era un om ambițios, ca și unchiul său; dorea să facă zgomot în lume, și să reînvie gloria Franței, apusă în bătălia de la Waterloo. În politica externă, a fost condus de principiul naționalităților, care consta în eliberarea popoarelor subjugate și formarea statelor naționale. Politica aceasta, care era o politică personală, a lui, era în acord cu politica Franței, care urmărea „dezagregarea imperiului Habsburgic, ruinarea operii Congresului din Viena (1815) și menținerea integrității imperiului Otoman. El a căutat să asigure căile spre neatârănare și unire, în special a popoarelor latine. Ne interesează sprijinul pe care l-a dat Principatelor Române, ca un adevărat fiu al Latinilor, pentru înfăptuirea celei dintâi uniri.

Departate de popoarele latine, lipsiți de ajutorul lor frățesc, am fost multă vreme victimele Turcilor suzerani și ale protectoratului rusesc. Noi Românii am încercat să ne cucerim neatârănarea și să ne facem unitatea națională, dar singuri n'am putut. Ca și Italienii, am avut nevoie de un sprijin străin.

Un fapt a avut menirea să atragă atenția Europei și a Franței asupra noastră: Războiul Crimeii, episod însemnat din complicata „Chestiune orientală“.

Țarul Nicolae al Rusiei vroia să rezolve această problemă în beneficiul său. Turcia era în plină epocă a descompunerii: era un om bolnav, căruia Rusia vroia să-i dea cea din urmă lovitură. În schimb Anglia și Franța căutau să mențină mai departe omul bolnav, deoarece ele aveau în Orient interese vitale, cari ar fi fost grav atinse de apropierea Rusiei de Strămtori.

Țarul uitase de Napoleon III și mai ales conta pe neînțelegerile franco-engleze.

Calculul lui s'au dovedit false, căci Rușii au avut în față nu numai Turcia bolnavă, ci și forțele unite ale Franței și Angliei, în vederea menținerii integrității imperiului otoman. Despre Principate nu se vorbea încă nimic.

Interesele anglo-franceze se evidențiază tot mai mult la Dunărea de jos. Revoluționarii români exilați, adunați la Paris, au reușit prin activitatea lor să formeze o opinie favorabilă Românilor, ale căror dorințe coincideau cu interesele și planurile apusului în acele părți. S'au câștigat susținători ai cauzei românești printre eminentii intelectuali francezi: Michelet, Edgar Quinet, St. Mac Girardin, Ubcini, Paul Baraillard, Leon Plée și alții, care toți vin în sprijinul intereselor noastre, prin scrieri eminente și ne deschid coloanele

marilor foi franceze pentru a ne susține. În fruntea naționaliștilor români erau: Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Ioan Ghica, Rosetti și Frații Brătianu.

Apusul știa care sunt dorințele noastre, suferințele noastre, iar noi înțelegeam că fără sprijinul apusului și al Franței în special, nimic nu puteam izbuti.

În 1855 începe să se vorbească intens despre Principate, care ar putea constitui o barieră între imperiul turcesc și Ruși.

Tot acum moare Țarul Nicolae, căruia i-a urmat la tron fiul său Alexandru II și care încheie pacea cu Turcii, Francezii și Englezii. Pacea se încheie la Paris în anul 1856, unde pentru prima dată se pune în discuție chestiunea națiunilor de la Dunăre și unirea Principatelor. Suntem susținuți cu toată tăria, de către președintele congresului, Walevski, reprezentantul Franței, care scria lui Victor Place, numit consul în Moldova:

„Noi vrem Unirea... Împăratul ține la această unire până la extrem“.

În țară lucrau acum emigranți naționaliști, reîntorși de la Paris, alături de unioniști.

Punctele referitoare la Români, care s'au hotărât în acest congres, sunt următoarele:

„Incetarea protectoratului rusesc asupra Principatelor Române, rămânând numai sub suveranitate turcească. Partea de Sud a Basarabiei, județele: Cahul, Ismail și Bolgrad se restituie Moldovei. Marea Neagră e declarată neutră. Regulamentul organic urmă să fie desființat și înlocuit cu o legiuire alcătuită de marile puteri“.

Sprijinatorii noștri au întâmpinat încăpățânarea turcească și răutatea Austriei. Napoleon III ar fi vrut să proclame unirea Principatelor Române, dar Austria s'a opus, din cauză că fusese silită să evacueze Principatele, pe care le ocupase în timpul războiului Crimeii și de frica pentru Ardeal. Ca pretext, Austria a adus acest argument că: „Românii din Principate nu voesc să se unească“. Atunci marile puteri au hotărât să consulte dorințele Românilor. Pentru această consultare, în Principate au fost convocate niște adunări, cu reprezentanți ai tuturor județelor și tuturor claselor sociale, numite divanuri ad-hoc, care trebuiau să dea răspunsul Românilor.

Napoleon III ne apăra și contra Turcilor, câștigând firmanul și dispozițiunile pentru alegerile divanurilor ad-hoc. În timpul alegerilor, Turcii au vrut să ocupe Principatele cu armata, dar Napoleon III se opune, trimițând prin Victor Place unioniștilor din Principate știrea că: „vor fi apărați chiar de însuși împăratul“. În Moldova murind caimacanul Teodor Balș, în locul lui a fost numit N. Vogoride, care fiind partizan al Austriei și Turciei, falsifică alegerile. Împăratul Napoleon III, fiind în-

cunoștințat de acest lucru, scrie vestita sa telegramă ministrului său de externe:

„Trebue astăzi să protestezi energic la Constantinopole. Dacă poarta recunoaște alegerile din Moldova spuneți d-lui Thouvenel să-și ceară pașapoartele“. La 5 August 1857 Franța rupe legăturile cu Turcia. Într'un schimb de vederi ce are loc între „Franța și Anglia“ se ajunge la un compromis, ca Anglia să ceară anularea alegerilor, iar Franța să renunțe la unirea completă. În 10 August, Turcia răspunde că alegerile au fost anulate, iar unirea va fi numai militară, juridică și cu 2 domni. În Septembrie 1857 divanurile ad-hoc, care erau formate în majoritate din unioniști, s'au întrunit arătând dorințele Românilor, și, care știm că erau în număr de patru. Ei cereau unirea Principatelor, principe străin, neutralizarea țării și guvern constituțional. Dintre aceste șestiuni, cele mai grele erau: unirea și principele străin.

Aceste dorințe au fost aduse la cunoștința marilor puteri, care s'au întrunit pentru a se pronunța în convenția dela Paris din anul 1858. Franța, Prusia, chiar Rusia, care se împăcase cu Napoleon III, sprijineau Unirea, pe când Austria, Turcia și Anglia erau împotriva ei. Napoleon III, care nu vroia să se certe cu Anglia a cedat. S'au luat următoarele hotărâri:

„Cele două țări să se numească „Principatele-Unite, Moldova și Muntenia“, să aibă o singură curte de Casație la Focșani și o comisiune formată din Moldoveni și Munteni, ca să prepare legi asemănătoare pentru amândouă țările, însă fiecare țară să aibă Domnul său și adunarea sa deosebită. Armatele lor vor putea fi unite în caz de primejdie. Ele vor continua să fie sub suveranitatea Porții, dar sub protecția colectivă a marilor puteri. Se stabilea deasemenea libertatea și egalitatea politică, desființându-se definitiv privilegiile clasei boierești, care fuseseră înscrise în Regulamentul Organic“.

Problema prințului străin a fost cea mai grea, din care cauză a și căzut și în acelaș timp înăsprea căile spre unire. Dar iată ce scria Mocquart, șeful de cabinet al împăratului, către însărcinatul de afaceri din Muntenia:

„L'idée de placer pour trois ou quatre ans à la tête des Principautés un hospodar émane directement de l'Empereur. Voici les raisons qui la lui ont suggérée. Le gouvernement français désire sincèrement l'union des Principautés avec un Prince étranger, mais cette combinaison n'a aucune chance de succès, la Turquie, la Russie, l'Angleterre et l'Autriche y étant opposées. La seule manière d'arriver plus tard à la réalisation du vœu du peuple roumain est de faire aujourd'hui du provisoire. En nommant un hospodar pour quatre ans, la question du prince étrangère demeure réservée; on donne le temps aux Puissances qui repoussent en ce

moment le système d'y réfléchir plus murement et probablement de s'y rallier. En attendant l'union des Principautés est maintenue et la tranquillité en est assurée par le désarmement des ambitions rivales qui s'y disputent le pouvoir et qui au lieu de se coaliser contre un Prince élu à vie, se contenteront d'ajourner leurs espérances“.

Scrisoarea dovedește că Napoleon III voia unirea noastră și arăta prin ce mijloace s'ar realiza fără a stârni opoziția statelor dușmane.

În urma încheierii convenției dela Paris fură convocate adunările legislative la Iași și București, cu scopul de a alege separat Domnii Principatelor. Cei din Iași, aleg în 5 Ianuarie 1859, pe colonelul Alexandru I. Cuza. Cei din Muntenia amână alegerile, ca să vadă rezultatul alegerii din Moldova. La 24 Ianuarie, Vasile Boerescu, unul dintre deputați, propune candidatura lui Cuza, domnitorul Moldovei. Convenția dela Paris hotărîse două adunări și alegeri separate, dar nu specificase, dacă domnii nu pot fi aleși în aceeași persoană. Românii au protestat, dar Walewski le-a răspuns: „Noi vrem ceea ce vreți și voi, dar deacum totul atârână de voi“. Atunci Muntenii aleg și ei tot pe Alexandru I. Cuza.

Austria vroia să se opună cu forța la unire, dar norocul ne-a favorizat. Napoleon III și Italienii învinseseră cumplit pe Austriaci la Magenta și Solferino. În urma acestor înfrângeri ea a fost silită să ceară pace și să renunțe a se mai împune la unirea Principatelor. Propriu zis unirea se înfăptuise. Împăratul a fost și el mulțumit, de felul cum au decurs etapele acestei uniri înfăptuite, după cum a spus-o el însuși către Alexandri:

„Simt o mare simpatie pentru poporul Român și pentru Domnul Cuza și văd că nu m'am înșelat, când am judecat cauza Principatelor, demnă de sprijinul Franței. Actul patriotic ce l-ați desăvârșit de curând prin înălțarea unui singur om pe ambele tronuri al Moldovei și Munteniei, tactul politic ce ați probat săvârșindu-l, îmi dau încrederea că meritați viitorul la care aspirați. Nu-mi rămâne decât de a vă felicita și a vă asigura, că ajutorul Franței, că simpatiile mele, nu vă vor lipsi pe calea înțeleaptă ce ați apucat. Să faci cunoscut Românilor, că sunt mulțumit de ei și că mă voi îngriji totdeauna de soarta lor“.

În audiența aceasta pe care a avut-o la Împărat, Alecsandri i-a arătat pe o hartă toate ținuturile, locuite de Români și i-ar fi zis:

„Iată, Majestate, adevărata întindere a Țării mele“. Iar Napoleon III l-a învăluit într'o privire caldă, gânditoare, uitându-se la el c'un zâmbet, care părea că spunea:

— „Știu și te cred. Dar vezi că tot eu știu ceea ce-i posibil și ce nu-i; ceea ce e vis și realitate“.

Sabin Olariu cl. VII.

Microscopul cu electroni

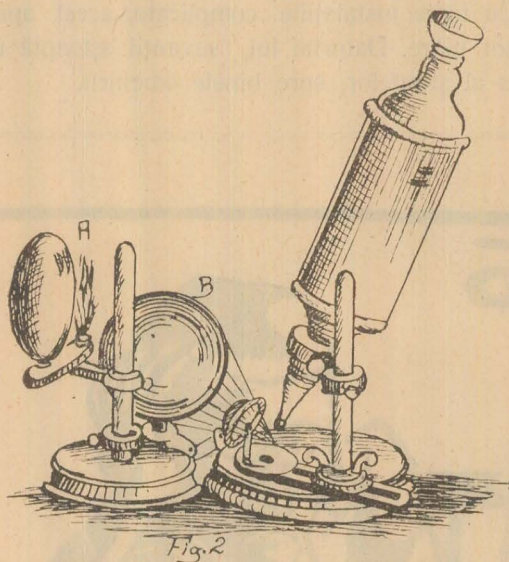
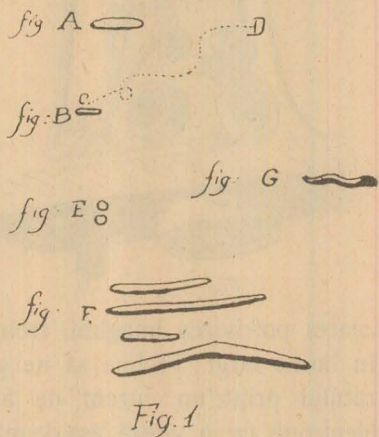
de Kozma Iosif cl. VII.

Instrumentul care a ajutat în cel mai mare grad dezvoltarea anatomiei, biologiei, zoologiei și botanicii și a dus înaintea medicina cu pași de mile spre ușurarea vieții omenești, e microscopul.

De la inventarea microscopului în 1590 de către Zacharie Janssen, optician olandez din Middelburg, microscopul a trecut prin mai multe faze de dezvoltare.

În 1680 Antoni van Leeuwenhoek (1632—1723) îi mărește putere de mărire de 150 de ori. De la el avem primele desene de viețuitoare (bacterii) din gura omului.

Bacterii („levende dierkens“) din gura omului. Desen din scrisoarea lui Leeuwenhoek din 12 Sept. 1683.

Microscopul lui Robert Hooke (1667)
Lumina (A) e strânsă de sfera de sticlă (B), umplută cu apă (numită „bilă de pantofar“).

Forma actuală a fost dată microscopului la începutul secolului XIX de Amici, Alerheuser și frații Chevalier. În 1824 Selligie construiește microscopul acromatic.

Microscopul perfect de azi a fost realizat de mecanicul Karl Zeiss și profesorul universitar Ernst Abbé, ambii din Jena. În 1886 ajung la puterea măritoare 3000 și distingerea formei $\frac{1}{4}$ microni (0,000.25 mm.).

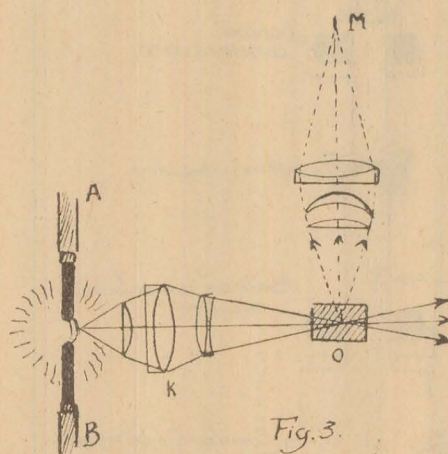
În calea dezvoltării mai departe a microscopului

sta grosolanitatea undelor luminoase. Știm că lumina e de natură ondulatorie (vibrații ale eterului) cu lungimea de undă 0,000.835 mm. pentru lumina roșie și 0,000.318 mm. pentru lumina violetă. Ochiul nostru percepe numai razele care au lungimea de undă în acest interval. Combinarea tuturor culorilor dă lumina albă, cu lungimea de undă 0,0005 mm. Țesăturile care se găsesc mai aproape de jumătatea lungimii de undă a luminii albe, adică la o distanță mai mică de $\frac{1}{4}$ microni, nu se pot cerceta cu microscopul, deoarece razele de lumină pornite din astfel de intervale produc fenomene de interferență, obiectele le vedem jucând în culorile spectrului. Așa se explică colorația bășicii de săpun. Când apar culorile spectrului, grosimea bășicii nu trece $\frac{1}{4}$ de microni, și razele pornite de pe suprafața pereților interferează. La sif și mărgăritar, strat de linii mai apropiate de 0,000.25 mm., se întâmplă același lucru.

O încercare reușită de a extinde hotarul puterii măritoare a microscopului, a fost făcut în 1905 de Köhler. El construiește un microscop cu lentile de cuarț și întrebuințează raze ultraviolete cu lungimea de undă 0,000.275, (0,275 microni), produs de cadmiu incandescent. A ajuns la puterea măritoare de 3600, dar imaginile sunt prinse pe plăci fotografice, ochiul, cum am spus, neputând percepe aceste raze.

Tot în acest timp Siedentopf și Zsigmondy inventează ultramicroscopul. Cu ultramicroscopul nu putem distinge forma, nici mărimea corpurilor, ci putem constata numai prezența corpusculelor până la 0,000.001 mm. (o milionime de mm.), datorită frângerii și devierii razelor de lumină, ce cad pieziș pe corpușoare. Fenomenul e analog cu vizibilitatea firelor de praf într-o cameră în umbră, în dreptul razelor solare.

Principiul ultramicroscopului.

Razele de lumină ale arcului voltaic A, B, sunt îndreptate de un sistem de lentile (K) spre obiect, căzând perpendicular pe axa aparatului (OM). Astfel nu trec în microscop decât razele deviate de corpusculele corpului de cercetat.

Se pot vedea astfel particule de mărimea de 4—6 milimicroni, adică $\frac{1}{100}$ parte a lungimii undelor luminoase, sau de 10 ori diametrul mediu al moleculelor. Se pot cerceta moleculele de cauciuc, amidon, albumină, mișcarea browniană și reacțiile fotochimice.

Savanții au crezut acum 30 de ani, că microscopul a ajuns la culmea perfecționării. Această situație a domnit până în 1933, când institutul de cercetare de tensiuni înalte a școalei tehnice din Berlin prezintă publicității o nouă minune microscopică, microscopul cu electroni. Descoperirea constă în faptul că imaginea nu e produsă de raze luminoase, ci de raze electronice. Electronii sunt de 20.000 ori mai mici ca lungimea de undă a razelor luminoase. (Un electron e o sferă cu raze a,8.10-13 cm. = $\frac{1}{1800}$ bilioane cm.), și în teorie mărirea ar trebui să fie de 200.000 ori mai mare. Până acum au ajuns la puterea măritoare de 20.000.

Producerea razelor de electroni (care au o viteză, după măsurătorile lui Thomson, de 36.000 $\frac{\text{sec.}}{\text{km.}}$) se face în partea superioară a aparatului, unde e un catod metalic. Dedesubtul catodului, de care e legat polul unei surse de curent continuu de 80.000 volți, e un anod găurit, de care e legat celălalt pol al sursei. Electronii care pornesc dela catod cu viteza susnotată trec prin anodul găurit și pornesc în direcția axei tubului microscopic.

În jurul tubului microscopului, dedesubtul locului producerii vaselor, e o bobină alimentată de curent continuu regulabil. Bobina are acelaș efect asupra razelor de electroni, ca o lentilă convergentă asupra razelor luminoase: concentrează razele de electroni în acelaș punct al planului obiectiv, unde se așează preparatul de cercetat.

Sub planul obiectiv găsim o a doua bobină, având funcțiunea obiectivului microscopului și care proiectează imaginea obiectivului, mărită de 200 ori, pe planul celei de a treia bobine, care se poate compara cu ocularul microscopului și care dă imaginea definitivă, mărită în prezent de 20.000 ori, pe un ecran fluorescent. Imaginea aceasta se poate vedea prin intermediul unei oglinzi printr'o deschidere laterală.

Schița microscopului cu electroni.

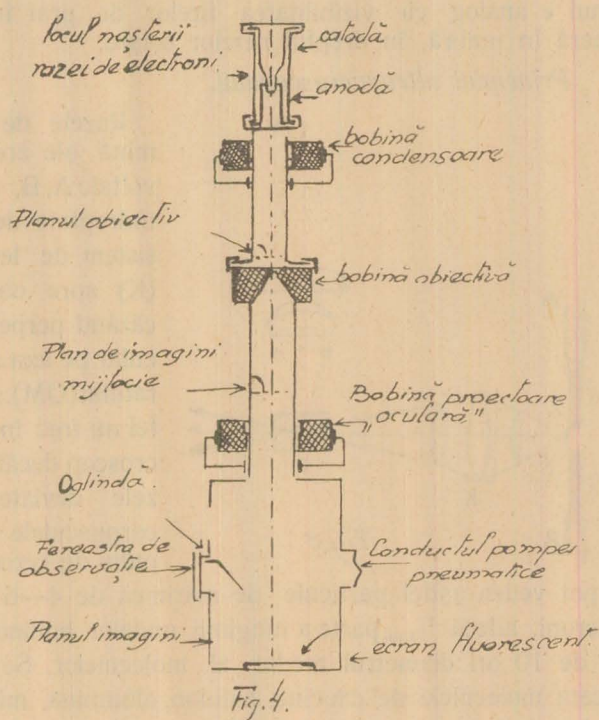

Fig. 4.

Exteriorul microscopului cu electroni.

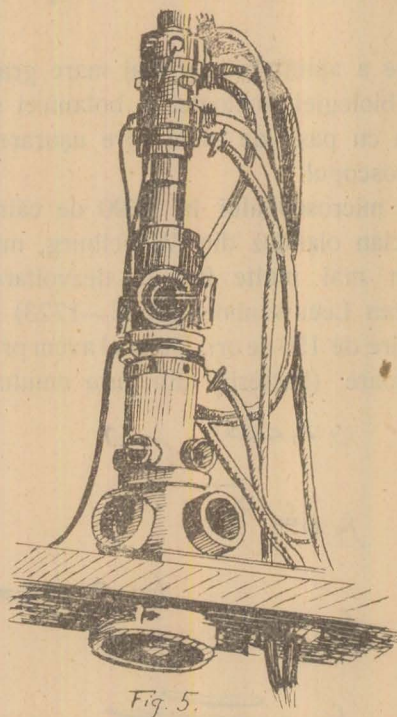

Fig. 5.

În principu microscopul e foarte simplu, dar la realizare se ivesc greutăți mari. Pentru curentul continuu de 80.000 volți, trebuiesc dinamuri, transformatoare și redresoare puternice. În interiorul aparatului, ca în toate tuburile cu electroni, trebuie să fie un vid perfect, produs de pompe puternice. Vidul trebuie făcut din nou la fiecare schimbare a preparatelor. Pentru regularea curentului bobinelor „condensoare“, „obiective“ și „oculare“ și prin aceasta potrivirea imaginii, trebuiesc rezistențe variabile în limite largi. Trebuie să ne gândim și la răcirea aparatului printr'un curent de apă, căci locurile lovite de electronii cu o viteză așa de mare, se încălzesc puternic.

Cu toate instalațiile complicate, acest aparat are un viitor mare. Datorită lui, savanții așteaptă un mare progres al științelor, spre binele omenirii.

Măștile Filtrante.

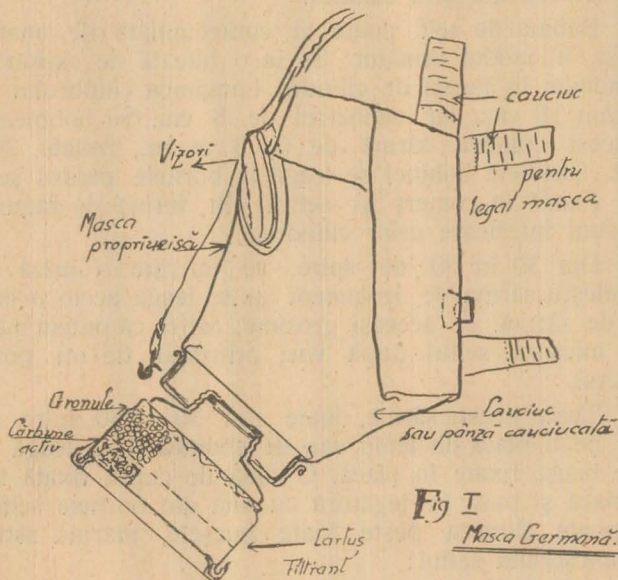
de Popa Mircea cl. IV.

Introducerea armei chimice alături de mijloacele clasice de luptă în războiul trecut, a dat naștere în unele țări unei industrii foarte dezvoltate de aparate de protecție contra gazelor. Aceasta și-a continuat activitatea în perioada de după războiu, realizând progrese remarcabile.

Masca se compune din două părți: masca propriu zisă și filtrul măștii, care filtrează aerul respirat.

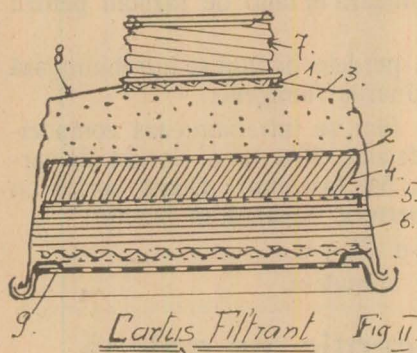
Masca propriu zisă acoperă fața și este formată din o mască de cauciuc, pânză cauciucată, pânză impregnată cu ulei de in, sau piele impregnată cu substanțe grase (brevet german) pe care se fixează în dreptul ochilor niște vizori de sticlă, țiplă, celon etc. Tot pe mască este un ghivent în care se înșurubează cartușul sau cutia filtrantă. Tot de cauciuc se leagă curele care să ție masca pe figură.

Filtrul măștii. Încă din timpul războiului s'au dezvoltat două feluri de filtre pentru mască, diferind prin

dimensiunile și forma lor, cunoscute sub numele de cartuș filtrant și cutie filtrantă. Cartușul filtrant se leagă direct de mască prin un ghivent. Cutia filtrantă are dimensiuni mai mari și este legată de mască prin un tub inelar și se poartă la centură sau într'un sac. Prototipul măștilor cu cartuș este masca germană din timpul războiului, iar al celor cu cutie filtrantă este masca engleză Box Respirator.

Atât cartușul, cât și cutia filtrantă, sunt făcute din tablă. Așezarea materialului este de mai multe feluri. Cea mai bună este cea indicată mai jos. La partea superioară este o sită, iar sub ea o hârtie de filtru. Urmează un strat de granule chimice (piatră ponce îmbibată cu substanțe bazice și hexametileu-tetramină). Urmează un strat de cărbune activ, făcut din sâmburi de fructe, prune, persice etc.

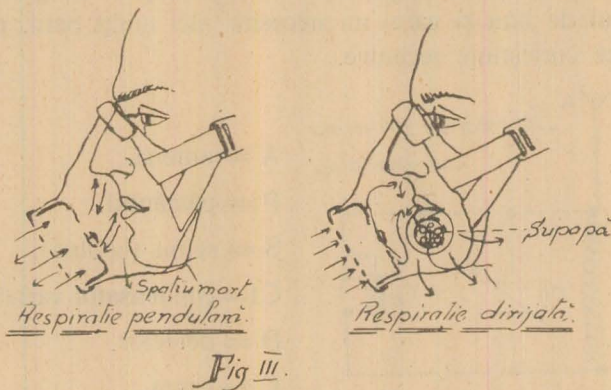
1. Sită și hârtie de filtru
2. Despărțitoare cu sită
3. Granule chimice
4. Cărbune activ
5. Despărțitoare
6. Filtru de arsine
7. Ghivent
8. Tablă
9. Fundul cartușului filtrant găurit.

În partea inferioară are un filtru de arsine. El este făcut din hârtie de filtru de celuloză și în formă de harmonică. Un filtru mai bun de arsine este acesta: un strat de fire de bumbac degresat (adecă bumbac spălat bine de grăsimi) așezat uniform și foarte des, încât să formeze o masă prin care aerul să străbată cu o jenă rela-

tiv mică.

După acest ultim strat, urmează o sită metalică, apoi fundul cartușului sau a cutiei filtrante.

Sunt două feluri de măști respiratoare, după felul

cum se face respirația. Cel mai simplu dispozitiv de respirat într'o mască este acela, unde respirația se face prin filtrul măștii. Aceasta poartă numele de respirație pendulară. Aceste măști au inconvenientul că prezintă un mare spațiu mort și că substanțele din cartușul sau cutia filtrantă se unesc, acoperind unii pori. În această mască nu poate fi folosit filtrul de arsine. Alt sistem este acela cu respirația divizată. Acest sistem înlătură toate inconvenientele celuilalt. Acesta funcționează cu două supape.

Aerul se mișcă numai într'un sens. Inspirat din exterior, trece prin filtrul măștii, se purifică, apoi trece prin supapa de inspirație care se deschide înăuntru și ajunge în mască, de aci în plămâni; apoi aerul expirat iese prin supapa de expirație care se deschide afară. Aerul nu poate intra prin supapa de expirație direct în mască, ci numai prin filtrul măștii. Pentru înlăturarea spațiului mort, s'au făcut măști care nu lasă nici un spațiu între mască și față.

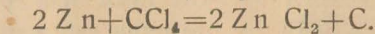
Rețetă de lumânări fumigene.

de Popa M.

Fumul se întrebuițează în timp de războiu pentru a masca unele regiuni.

Pentru a produce perdele de fum se întrebuițează obuze fumigene și lumânările fumigene.

Pentru a produce fum, se întrebuițează compoziția aceasta: 25% praf de zinc, 50% tetra clorură de carbon, 20% oxid de zinc, 5% kiselghur. Odată aprins cu un fitil de inițiere, se petrece următoarea reacție:

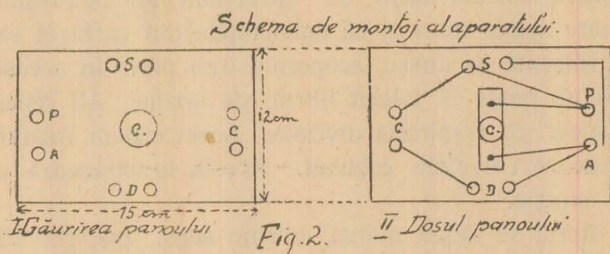
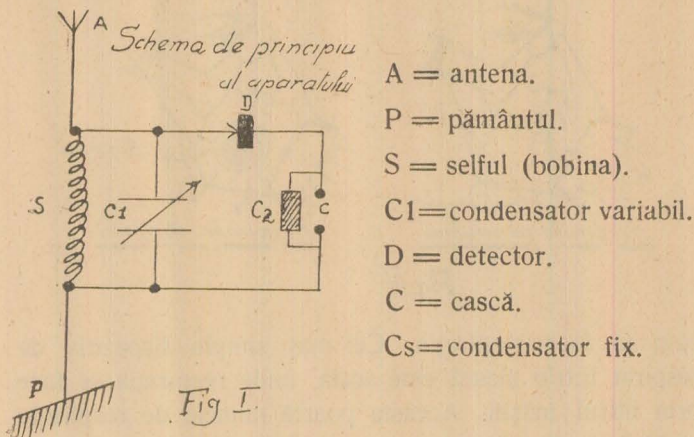
Fumul este foarte abundent.

O bună recepție pe galenă a postului Bod.

de Palade Emil cl. V.

Mulți, când le amintești de posibilitatea de a instala un radio, nu cred, ba chiar te iau în râs. Totuși o instalație mică, necostisitoare și cu ajutorul căreia poți prinde nu numai Bodul, dar și câteva posturi străine ca: Budapesta, Varșovia, Belgrad etc... o poate face și un elev de cursul inferior, care are câteva cunoștințe elementare de radiofonie.

Publicăm mai jos un montaj simplu cu galenă, destul de bun și care nu necesită nici mulți bani, nici multe cunoștințe tehnice.

III. Lista de materiale cu prețul lor:

1. Un panou de ebonită, 20 lei.
2. O bobină de 200 spire, (în comerț 43 lei).
3. Un condensator variabil cu mică, 60 lei, (cu aer 140 lei) 500 cm.
4. Un detector cu cristal, 50 lei.
5. 8 bucșe, a doi lei bucata, 16 lei.

6. 4 banane, a 4 lei bucata, 16 lei.

7. O pereche căști a 4000 omi sau 8000 omi, circa 300 lei.

8. Un condensator fix de 1000 cm. 18 lei.

IV. Sfaturi practice: Placa de ebonită (panoul) poate fi luată dela un aparat vechiu (de obicei la prăvălie nu găsești placă neîntrebuițată, ci numai la alt aparat). Placa poate fi tăiată în mărimea convenabilă cu un ferestruu de traforaj. E de preferat o pânză cu dinți mari, fiindcă dinții mici se acoperă repede cu ebonita moale și nu mai taie.

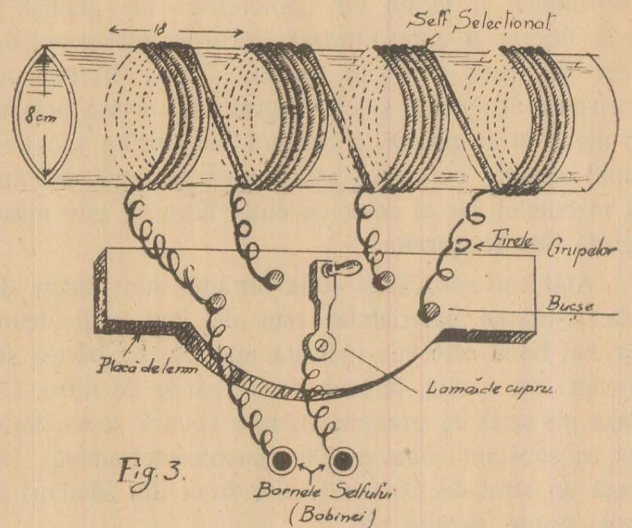
Găurirea se face cu un burghiu special. Pentru cine n'are un astfel de instrument, există un alt mijloc, tot așa de bun, ba chiar mai sigur: Se ia un burghiu simplu de găurit lemn. Se încălzește la foc și se aplică așa încălzit în locul unde trebuie să facem gaura. Dacă gaura este prea mică, cu o pilă se poate lărgi foarte ușor. Odată găurile făcute, se așează bucșele și se înșurubează bine. Distanța la găurile pentru cască și antenă-pământ este luată după voie. La self și detector însă se face corespunzător depărtării dintre picioarele detectorului și a selfului.

Bobina de self poate fi confecționată de amator însuși, în modul următor: Se ia o bucată de carton și se îndoiaie în formă de cilindru. Lungimea cilindrului să fie cam 18 cm., iar diametrul de 8 cm. Se bobinează pe acest cilindru sârmă de 0,3 m. m., izolată, 200 spire. Capetele bobinei se leagă la bornele pentru self.

Există în comerț și selfuri în formă de fagure, dar sunt inferioare celor cilindrice.

Din 30 în 30 de spire, se ia câte o priză se desvelește sârma de izolație și se leagă acolo o bucată de sârmă, de aceeași grosime, astfel că putem mări sau micșora selful după voie, prinzând fie un post, fie altul.

Toate aceste sârme, luate din 30 în 30 spire, se aduc pe o placă de lemn, sau de ebonită și se leagă la niște bucșe fixate în placă. O lamă de cupru fixată tot pe placă și pusă în legătură cu una din bornele selfului, poate aluneca peste toate bucșele, mărind astfel sau micșorând selful:

Condensatorul cu mică se vinde în comerț cu 60 lei.

Fiindcă mica opune o oarecare rezistență curentului receptat de antenă, e de preferat condensatorul cu aer, care ce e drept costă mai mult, însă oferă o audiență mai bună (mai tare). Condensatorul să fie de 500 cm.

Toată atenția însă trebuie să fie îndreptată asupra cristalului de galenă, înlocuind lămpile din radio cu lămpi.

Nu trebuie să punem mâna pe cristal, fiindcă se unge și nu mai conduce curentul. Din timp în timp trebuie introdus în eter sau benzină, ca să se dizolve ori ce grăsime de pe el.

Acul care atinge cristalul trebuie să fie foarte bine ascuțit și fiindcă nu se poate ascuți cu pila, se procedează în felul următor: Se bate vârful sârmei cu ciocanul, până când se face ca o foiță. Se ia apoi un foarfece și se taie la vârf în formă de săgeată.

La bușele căștilor se pune un condensator fix de 1000 cm. (10 lei) care ușurează trecerea spre pământ a frecvențelor înalte ce n'au fost detectate.

Antena: Vezi detalii în articolul de mai jos.

Legăturile la aparat trebuie făcute cu sârmă mai groasă, ca să opună o rezistență cât mai mică curentului.

Contactele sârmelor cu bușele trebuie sudate, fiindcă cu timpul se oxidează și nu mai conduc curentul.

V. Funcționarea: Se montează toate piesele la locul lor, se fac legăturile, se aduc sârmele dela antenă și pământ în bornele respective. Funcționarea aparatului se poate încerca și ziua, însă numai dela ora 6 în sus. Se mișcă lama de cupru în așa fel, încât bobina să aibă 200 spire (pentru Bod). Se mișcă acul pe suprafața cristalului până se aude ceva.

Se rotește apoi butonul condensatorului, până când se aude mai bine. Din nou se mișcă acul, până când avem audiența cea mai bună.

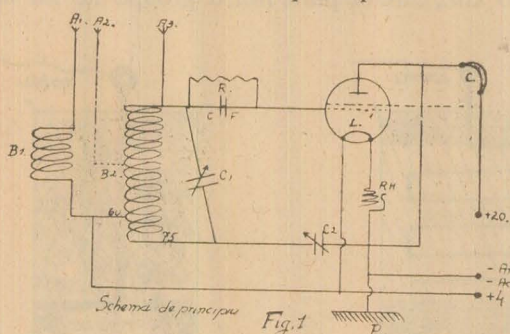
VI. Condiții de recepție: Ziua se poate prinde numai Bodul. Începând dela 9 seara, se aud și alte posturi, circa 6 (streine). Claritatea acestui aparat, întreține orice așteptare. Fie audiența cât de slabă, totuși se înțelege perfect, așa că sperăm că acest aparat va mulțumi pe cel care îl va realiza.

Construirea unui aparat de radio cu o lampă

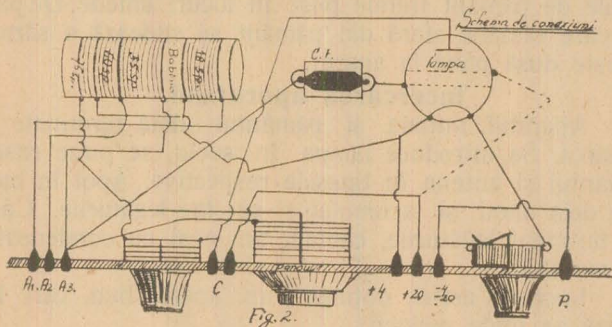
de Hegedüs Ernest cl. IV.

La construirea unui aparat de radio avem nevoie întâiu de o schemă, pe care o alegem cu multă atenție, căutând să nu fie prea costisitoare. Ca atare recomand schema unui aparat cu o lampă bigrilă la care în caz de lipsă se poate atășa și o lampă simplă. Acest aparat dă rezultate multumitoare.

Schema de principiu:

C = cască, A₁ A₂ A₃ = Antene, B₁ = Bobină de 18 spire, B₂ = Bobină de 75 spire, C₁ Condensator variabil cu mică (500 cm.), C. F. = Condensator fix, R. = Rezistență, L. = Lampă, R. H. = Reostat, C₂ = Condens. variabil cu mică (500—250 cm.)

După ce avem schema ne procurăm piesele necesare adică:

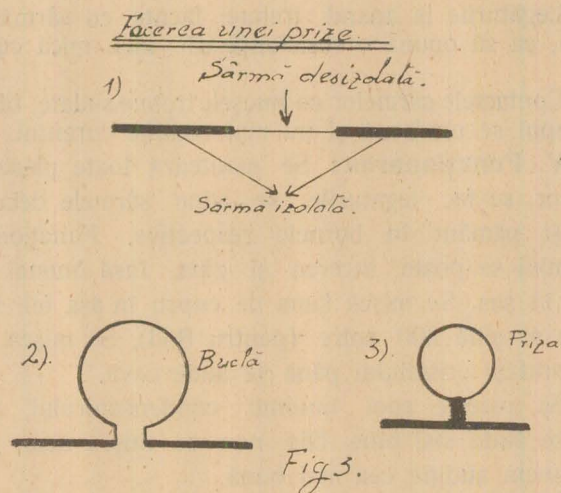
1. Panou de ebonită sau lemn ¹⁵/₂₀ cm.
2. 3 butoane de comandă.
3. 2 metri sârmă de legături.
4. Un condensator fix de 200 cm.
5. 1 Rezistență de 2—3 M-Ω (Megomi).
6. 1 Cilindru de carton sau prespan cu diametrul de 5 cm.
7. Condensator variabil de 500 cm. (cu aer sau cu mică).
8. 1 Condensator variabil de 250—500 cm. (cu mică)
9. 1 Reostat de 30 omi.
10. 1 Soclu pentru lampă.
11. 1 Lampă bigrilă (sau simplă Audion).
12. 9 Bucșe,
13. 1 Cască.
14. 4 Baterii de buzunar.
15. 1 Baterie anodică de 20 volți.

Bobina.

Bobina este o piesă foarte importantă. De aceea se lucrează cu foarte mare grijă.

Luăm cilindru cu diametrul de 5 cm. și înălțimea de 10 cm. și îi facem 2 găuri în partea de sus, unde începem bobinarea. Trecem de câteva ori capătul sârmei prin ea, apoi începem bobinarea, adică înfășurarea sârmei pe cilindru spiră lângă spiră. Când am făcut 18 spire, facem iarăși 2 găuri, trecem sârma printre ele, apoi o tăiem.

La vreo 2 cm. mai jos începem bobina de 75 spire, adică procedăm ca la cea precedentă, numai că la a 35 spiră facem o priză, adică o buclă pe care o dezizolăm.

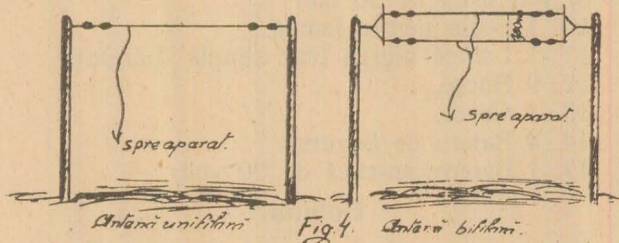

Continuând bobinarea, la a 60-a spiră facem încă o priză, apoi la a 75-a spiră terminăm bobinarea, trecând-o iarăși prin 2 găuri.

Acum începutul bobinei cu 18 spire îl ducem la panou la antena I-a. Sfârșitul bobinei cu 18 spire îl legăm cu priza făcută la a 60-a spiră din cealaltă bobină. De priza făcută la a 35 sp. legăm antena II-a. Inceputul bobinei 2 e legată de antena III-a, de acolo trece prin condensatorul fix și rezistență la lampă. Sfârșitul bobinei îl legăm cu condensatorul variabil de 250 cm. Spre mai multă asigurare ungem bobina cu parafină. Sârma trebuie să aibă grosimea de $\frac{1}{4}$ mm. și să fie izolată cu mătase sau lac. Când avem toate aceste piese, începem montarea pe panou cum arată schema de conexiune.

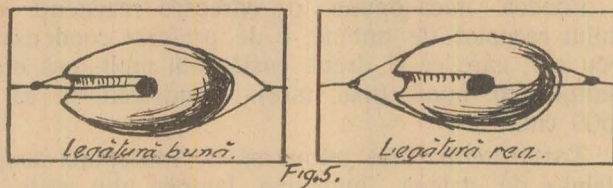
Antena.

O antenă trebuie să aibă o înălțime de 10 m. dela pământ. La aparatele cu galenă dă bune rezultate o antenă cu un singur fir de 30—50 m., sau o antenă bifilară de 20—25 m., cu 1,80 m. distanță între fire. La aparatele cu lămpi este indicată o antenă unifilară de 10—20 m., sau una bifilară de circa 15 m.

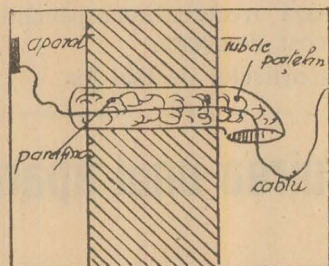
Cablul antenei propriu zise trebuie să fie depărtat și înălțat cel puțin 2 metri deasupra oricărui obstacol material, acoperiș, ziduri, arbori, etc. Deasemenea cablul de coborire nu trebuie să fie prea apropiat de ziduri sau acoperiș; este necesară o distanță de $\frac{1}{2}$ m. Intinderea antenei dealungul zidurilor sau printre ramurile unui copac nu este permisă. Intre firele antenei, sau crăcile arborilor vecini, trebuie să fie o distanță de 2—3 m. Suportii unei antene, ridicată deasupra casei, trebuie să aibă cel puțin 2 m. Un lucru principal la antenă este izolarea. Cea mai bună izolare o oferă izolatorii: quarz, sticlă, borosilicat și porțelan. Izolatorii de ebonită nu sunt admiși.

Legarea izolatorilor de antenă.

Oricare ar fi antena, cablul de coborire trebuie sudat. Lungimea cablului de coborire nu trebuie exagerată; el trebuie să facă drumul cel mai scurt până la aparat și nu trebuie să se târască pe acoperișul casei. Acest cablu trebuie introdus în casă cu atenție deosebită. Când firul de coborire e izolat, se poate introduce pur și simplu, folosind o gaură făcută în rama ferestrei sau a ușii.

Metoda cea mai bună de introducere în casă a cablului de coborire este printr'un tub de porțelan, prin care se trece firul și care se zidește în perete. Tubul se umple apoi cu parafină.

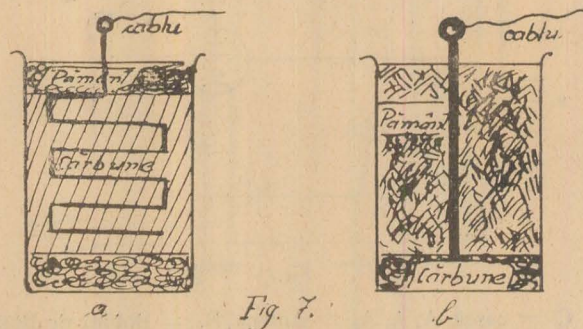

Introducerea în casă a antenei

ca antenele din pod să nu se atingă de nimic.

Cablul de pământ.

În radiofonie se folosește și cablu de pământ. Acesta constă dintr'o fâșie de zinc, lungă de 3 m. și lată de 20 cm., care se pune într'o groapă de un metru. astfel:

Se mai poate face cablu de pământ, cum arată fig. b. Se vâra în pământ un drug de fier de 1 m. într'o groapă care are la fund un strat de cărbune. Cablurile de pământ trebuie puse în locuri umede. De partea care rămâne afară din pământ se sudează o sârmă, ce este dusă până la aparat.

Încercarea aparatului.

Aparatul, antena și pământul odată terminate se încearcă. Se introduce lampa în soclu, se pune casca, pământul și antena în bușele respective. Apoi în bușele dela anod și acumulator se fac legăturile. Când am terminat legăturile, căutăm un post cu condensatorul variabil.

Lucrând astfel, obținem un aparat bun, care lucrează pe unde mijlocii.

IANCU

de Munteanu Mircea cl. V.

*Copil de Moș, tu ai luptat
Cu-atât avânt, pentru 'mpărat.
Dar chipul lui te-a înșelat.*

*Poporul tău cărui-ai vrut
Să-i dai al libertății scut,
In grea robie a căzut.*

*Iar tu pe veci nemângâiat
In trista doină ai aflat
Cuvânt durerii ce-ai cercat...*

*Umblând hoinar prin văi și munți
Cu doina, Moșilor cărunți
Le descreețai trudite frunți.*

*Umblând cu doina munți și văi
Dădeai credință la ai tăi
Și dor de luptă la flăcăi...*

*Tu ai murit, erou măreț,
Din tainic fluer cântăreț
Și vestitor al altei vieți.*

*La Țebea dormi, erou străbun,
Sub a lui Horea vechiu gortun,
Păzit de două guri de tun.*

*Dar sufletu-ți trăește 'n noi,
In Moși, popor de bravi eroi,
In munții despoiați și goi.*

*Și azi, el suferă cu toți
Și ca și a lui Horea roși
Dreptate cere pentru Moși...*

Din viața pensionarilor publici.

de Tity Glăvan cl. IV.

Mitică era aspru controlat la leafă de cucoana Florica, soția dumi-sale. Nu putea bietul om să-și însușească nimic din suma prevăzută în statul de salariu.

Dar Mitică se poate lăsa cu gâtul uscat?... Doamne ferește!

Se pune pe făcut ore suplimentare și mai de aici, mai de colo, își asigură omul banii necesari pentru gargară, fără ca coana Florica să dea de urma conturilor lui.

Și într-o bună zi Mitică devine pensionar. Pensia e fixă, fără nici o *chicătură* de venituri pe delături. Iar coana Florica îl ține din scurt. Mitică se usucă *poamă!*...

— Ce-i de făcut Sf. Arhangele? — întreabă el. Sunt condamnat să mor cu *gâtul uscat*, călare pe sobă, la un loc cu mâțele?

Dar Dumnezeu mai are, din când în când, grijă de făpturile sale! Așa, iată-l într-o zi pe Mitică, fudul, mergând spre piață cu un coș în mână. Un prieten mi-l umflă:

— Ți-a fătat vaca, măi Mitică, de ești așa fudul?

— Te rog, domnule, să fii măsurat la cuvinte, că nu știi cu cine vorbești!

— A! a! a! faci pe fudulul pentru c'ai intrat în slujba coșniței de piață!! B u u n! Ai să durezi în slujba asta cât timp stă iepurele în culcuș, păgân îndrăzneț ce ești! — zice așa într-o doară prietenul, adică conu Ghiță.

Mitică — după ce-și privește prietenul chiorâș, fără să mai zică o vorbă — se duce mai întâi la măcelărie. Aici *șoșotește* ceva, rugător, la urechea d-lui Iorgu, care, în cele din

urmă dă din cap, în semn că admite propunerea lui Mitică.

Cumpărătorul numără banii și cu carnea la coș, țanțos, ca un țap sătul de mazărice, pornește spre o băcănie. Aici iar șoșoteli cu băcănarul; în sfârșit coșnița e plină: o pornește spre casă.

Merge cât merge și numai ce-l văd că intră într'o prăvălie cu sticle înalte în geam, probabil să ia un păhăruț, cu care să mai fugărească *truda* din cauza coșului supraîncărcat și a drumului!

Ora 9; 9¹/₂; ora 10; plita *dudue* ca un cazan de pacific; cratițele așteaptă, oalele aruncă aburi de apă chioară, coana Florica colindă nerăbdătoare dela geam la plită, până ce, la ora 11, aruncă o căldare de apă pe foc, stingându-i de tot viața!

Tocmai atunci iată-l și pe Mitică, bâjbâind ușa pela țâțână.

Cucoana Florica inspectează coșnița și cere socoteala banilor.

— Carnea ca... costă... opt... optspee — *gângăvește* bietul Mitică.

— Cum 18 — sare cât colo coana Florica — doar e 16 lei Kgr.?

— Hâc... hâc... am vorbit cu Iorgu să... să-mi dea cea mai... mai bună și costă optsp... hâc... ardei 6 la... 6 la... da! la leu... da! la leu... face total hâc... hâc... hâc... total... da!... orez un șfer... hâc... ba nu o juma; hâc... dă-mi un ceai... desbracă-mă, hâc... pat... păt-lăgele de... face total... fă-mi o ca... cafea ama... da, da!... îi prea cal... cald în ca... casă... des... deschide deschi... de ferea... fereea... sta... hâc, hâc... mazăre de... da, da!... și restu... hâc... în... restu la... în bu... zunarul acela... hâc... hâc...

În sfârșit, a doua zi de dimineață, pe vremea cumpărăturilor din piață, Mitică stătea ca o curcă plouată, privind cu jale la ceasul din piață.

Conu Ghiță dă iar peste el:

— Bună dimineața! Mitică. Da ce-ai pățit? E adevărat că coana Florica te-a dat afară din slujba coșniței?

Mitică îi aruncă o privire tăioasă și'n cele din urmă glăsuște:

— Cucuvaia dracului, ce ești! Și-o ia la sănătoasa.

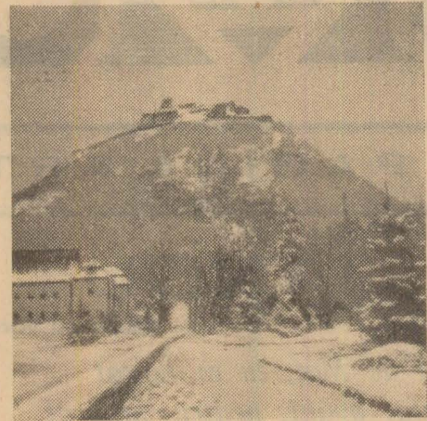

Foto: Popovici.

Chemare.

de Munteanu Mircea cl. V-a.

Mă chiamă ceru-albastru plin de stele
Și luna palidă și visătoare.
Mă chiamă 'n taină fiecare floare —
Mă chiamă 'n rouă lacrimile mele.

Mă chiamă 'n taină a zilelor splendoare,
Mirosu 'mbătător de violele
Și fluturii ce zboară printre ele
Și razele-aurii ce cad din soare.

Natura plină azi de viață, iară
Mă chiamă să renasc cu ea 'mpreună
Și să trăesc în frunzele din luncă.

Mă cheamă pasărea ce 'n salt se-aruncă
Și codrul ce de cântece răsună —
Mă cheamă blânda zână: Primăvara...

Foto: Popovici.

Bisericuța

de **Bordus Cornel** cl. V-a.

Cu ocaziunea unei excursii în împrejurimile Borsecului, între altele am vizitat și biserica din Bilbor, un sat pierdut în creierul munților. Era una dintre acele biserițe arhaice de lemn, în care s'a păstrat neștirbită conștiința națională a Românilor ardeleni vreme de o mie de ani...

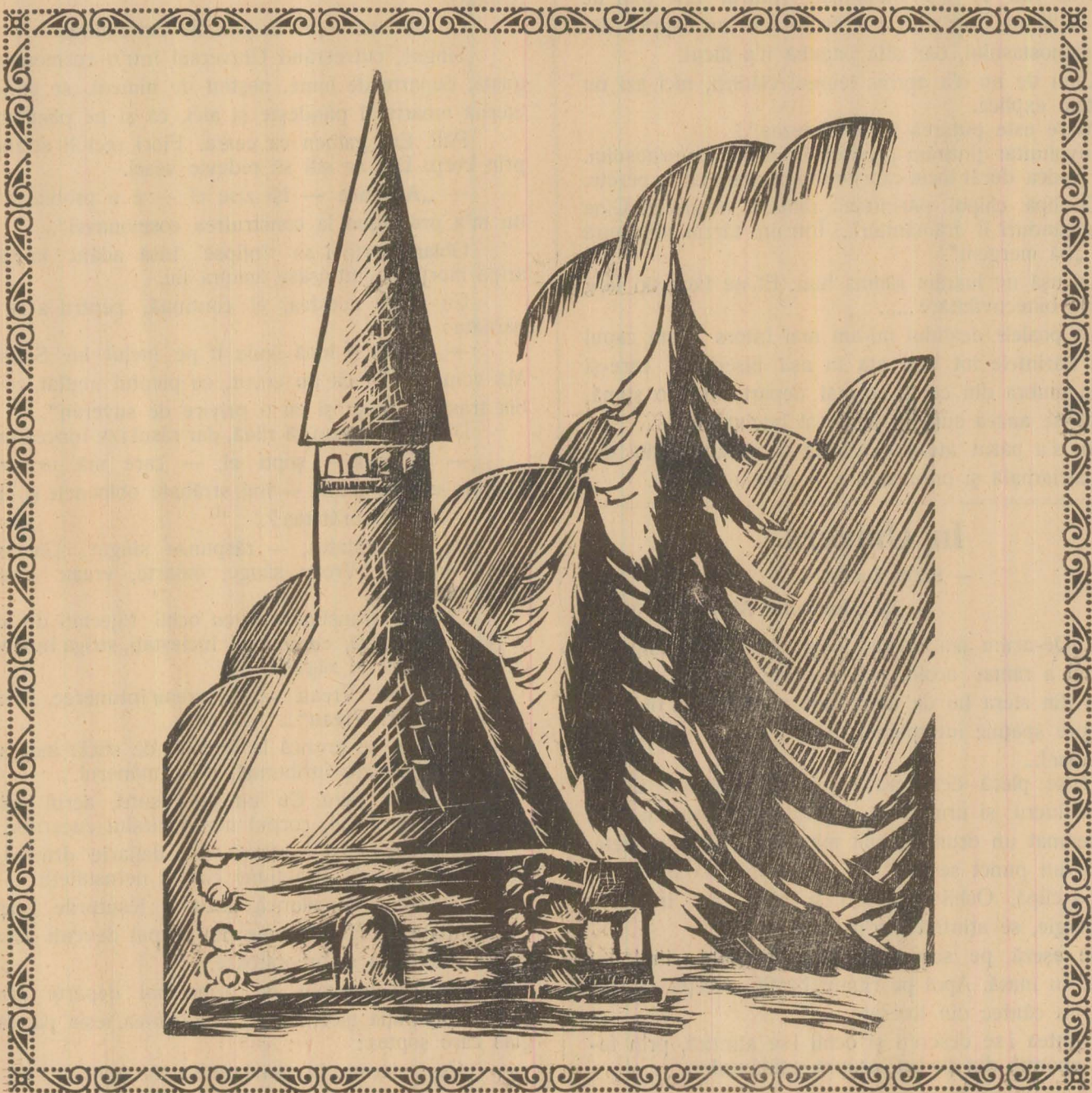
— — — — —
Apăru de după un deal, modestă, înconjurată de o mulțime de cruce de lemn.

Intrarăm în cimitir conduși de însuși preotul, care era mulțumit de-a arăta vizitatorilor lăcașul, unde păstora el.

Înaintăm pe o alee ce duce printre cruce. La ușă, sub un brad bătrân, putem deosebi o cruce ceva mai răsărită cu o inscripție ștearsă de vânt și ploii: „Este fostul preot“, rosti cu respect slujitorul domnului, ștergându-și o lacrimă căzută, pentru acela care înaintea lui a luptat, i-a deschis drumul și a căzut.

Bisericuța este făcută din trunchiuri groși de stejar puși pe o talpă din acelaș material. Turnul de șindrilă, care se vede că e nou, se înalță mândru spre cer, purtând în frunte crucea.

Intrăm pe o ușă grea, cu întărituri de fier. Înăuntru, la icoana Maicii Domnului, o candelă arde sfioasă.

Mă uit la chipul de apostol al preotului luminat de flacăra palidă a untdelemnului: „Apoi multă vreme să fi fost de-atunci; că nu erau pe aici decât stâne și turme de oi, când ciobanii s'au hotărât să-și facă și ei o biserică cât de mică, numai să fie a lor. Atunci a răsărit pentru întâia oară pe acest deal turnul unei biserici și a răsunat pentru prima oară glasul clopotelor“.

Vorba curgea din gura lui ca surâsul unei ape liniștite.

— „Dar sculpturile părinte, cine le-a făcut?

Într'adevăr tot interiorul era împodobit cu sculpturi de o rară fineță și măiestrie.

— „Apoi și acelea le-o făcut tot un cioban, cu un cuțit fabricat dintr'o coasă. Nu! să nu vă mirați! Uite așa — spre exemplu — stăteam pe prispa casei mele într'o zi de furtună groaznică, când vine clopotarul la mine strigând: „Părinte a trăznit în biserică!“ Venii repede să văd ce s'a întâmplat. Altarul era plin de așchii de lemn. Într'adevăr trăsese într'un căprior din dosul iconostasului, dar altă pagubă n'a făcut.

Cum denu s'a aprins lemnul clădirii, nici azi nu ne putem explica.

Mare este puterea lui Dumnezeu“!

Involuntar ținirăm privirea în dosul iconostasului. Nu se vedea decât locul căpriorului ca sculptat în perete.

O clipă chipul părintelui rămase nemișcat. Cine știe ce gânduri îl frământau!... Într'un târziu murmură încet: „Să mergem“!

La ușă ne luarăm rămas bun. El ne făcu un larg semn de binecuvântare.....

La poalele dealului mi-am mai întors odată capul înapoi: Părintele tot mai sta în ușa bisericii care-și proiecta umbra din ce în ce mai departe spre o stână, de unde se auzea sunetul jalnic al buciului.....

Mi s'a părut atunci că văd o icoană trăită din viața patriarhală și pitorească a poporului nostru.

In Univers.

— Schiță fantastică. —

de Munteanu Mircea cl. V-a.

...„De-acum am învins“! își spuse el mulțumit. Pământul a rămas acolo, jos, departe. În cele 12 ore am eșit din sfera lui de atracțiune, și acum mă îndrept liber, spre spațiile interplanetare!

Liber!...

El se plecă deasupra hărții cosmografice de pe masa de lucru și urmări cu degetul linia roșie cu care era însemnat un drum, stabilit minuțios, printre planete.

La un punct se opri și fruntea lui lată se încreți pentru o clipă. Ochii lui negri și vioi, care trădau o rară energie, se ațintiră într'un colț.

Se așeză pe scaun și începu să bată ritmic cu degetele în masă. Apoi pe ritmul bătăii, începu să fredoneze un cântec din tinerețe.

Fruntea i se descreți și ochii i se ațintiră, prin fereastra enormă din podea, asupra pământului.

„O, pământ, pământ...! murmură el. Ce-mi ești tu acum? Dar eu? Eu? Un geniu cum spațiile acestea n'au mai văzut. Stăpânul Universului!

Iată! I-am lăsat pe oameni acolo, jos, pe mușuroiul lor de humă. Și eu, scăpat de banalitățile lor, am țâșnit în Univers!

Iată-mă acolo, unde până acum nu s'au ridicat decât privirile scrutătoare ale astronomilor.... și visurile mincinoase ale poezilor.

Poezii! Auzi acolo: *poezii!*... Și când mă gândesc că am semnat și eu câteva versuri... când mă gândesc că am făcut și eu parte din șleahța acelor trăitori din visuri...

Și la acest gând, izbucni în hohote de râs. Dar râsul lui sonor și profund bărbătesc, care în saloanele pământene atrăgea privirile asupra lui, se sparse de pereții metalici ai cosmonavei, într'un vuet sinistru, demonic.

Un nod i se opri în gât. Se cutremură.

Singur, cutreerând Universul într'o cosmonavă îngustă, departe de lume, neștiut de nimeni, se gândi că eterna moarte îl pândește și aici, ca și pe pământ.

Păli. Era galben ca ceara. Fiori reci îi străbătura prin corp. Dar se sili să redevie vesel.

— „Acustica — își zise el — e o problemă care nu m'a preocupat la construirea cosmonavei“...

Ghiara sorții i se înfipse însă adânc în gât și aripa morții se întinsese asupra lui.

Cu toate acestea, el continuă, pentru a se îmbărbăta:

— „Peste o lună voi fi pe inelul lui Saturnus. Mă voi plimba ca un cocor, cu pieptul umflat, cu bărbia trasă în piept și cu o privire de suveran“...

Din nou îi veni să rădă, dar râsul i se înecă în gât.

— „E ceva — șopti el, — care mă urmărește. Lumina e prea multă — îmi străbate obloanele și pleoapele — ori singurătatea?..

Da, singurătatea, — răspunse singur. Un om — vreau un om! Vreau sânge, moarte, vreau durere!.. răcni el..

Cu fața transfigurată, cu ochii injectați de sânge și plini de groază, cu pumnii încheștați, strigă înnebunit, cu un glas sec și răgușit:

„Univers! Vreau sânge, vreau întunec, vreau o ființă s'oucid! Vreau“...

...Nebun se aruncă la fereastra de sticlă incasabilă, și printr'o mișcare furibundă, trase mânerul.

Fereastra căzu. Cu un șuiet surd, aerul ieși din cosmonavă, și cu el, corpul nenorocitului cuceritor.

Cosmonava își continuă mai departe drumul, trăind în sfera-i de atracțiune corpul neînsuflețit.

Scăpate de presiunea gazului, țesăturile corpului i se umflară, sângele țâșnea din corpul devenit acum o masă diformată și înfiorătoare.

Sinistrul convoiu își urma mai departe drumul și din împărăția morții care îl stăpânea, ieșia par'că un glas care șoptea:

„Ce-i vierme, în țărână să se târască“..

Desenele decorative.

Costică Danielescu, cl. VII-a.

Desenele decorative pe care le publicăm sunt toate creațiunile noastre originale.

Sunt interpretări stilizate după natură, cu tendința spre abstracțiuni. Prin puterea imaginației creatoare, se construiește o lume nouă, spirituală, sau de basm.

Procedeu: Se execută un desen cât mai fidel după natură, care se stilizează.

A stiliza înseamnă a simplifica forma și culoarea,

păstrând caracterul specific al motivului: plantă, insectă sau animal, încadrându-l în orice figură geometrică. Așa de mult se poate transforma, încât nici nu mai bănuim motivul original.

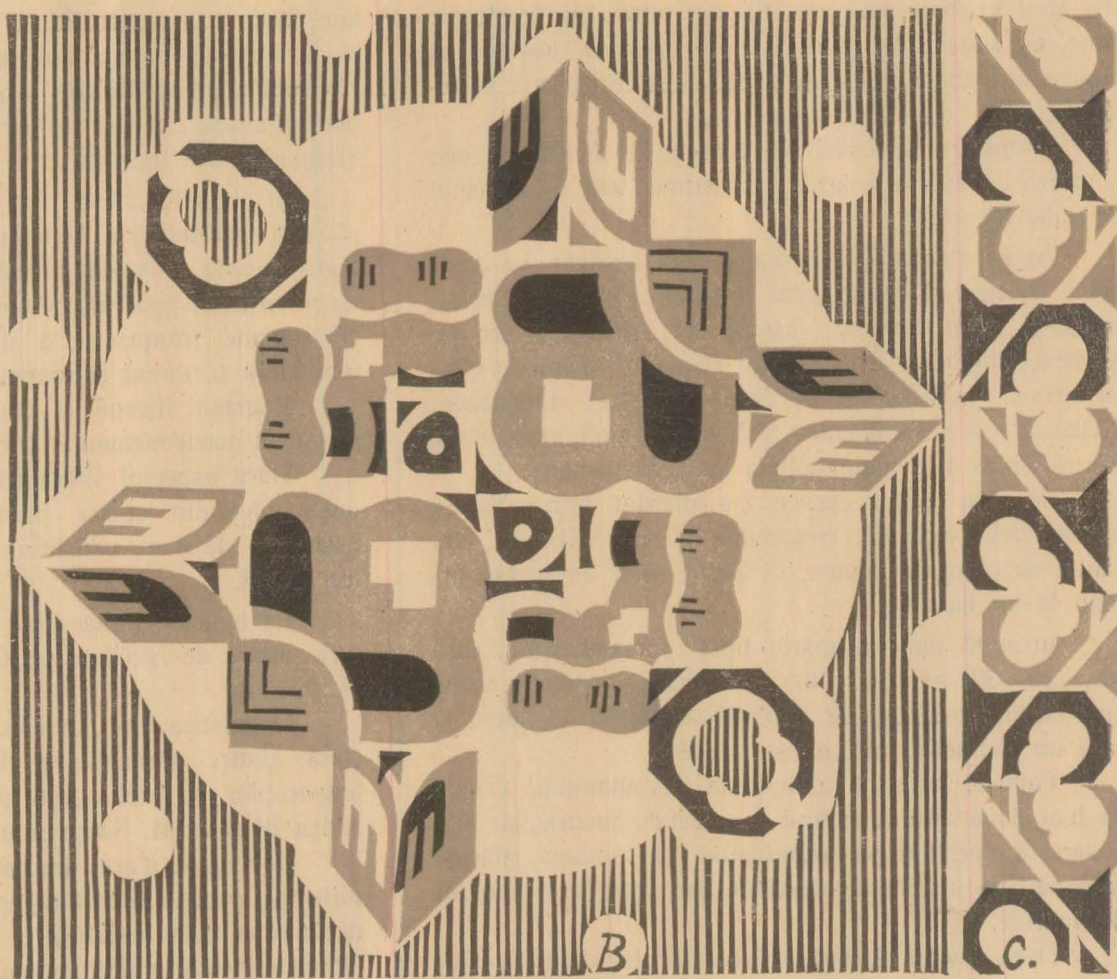
Un astfel de motiv stilizat se poate aplica în diferite ramuri decorative: sculptură, arhitectură, pictură, dantele, țesături, broderii, etc... ca ornament.

Aplicațiuni decorative după insectă stilizată.

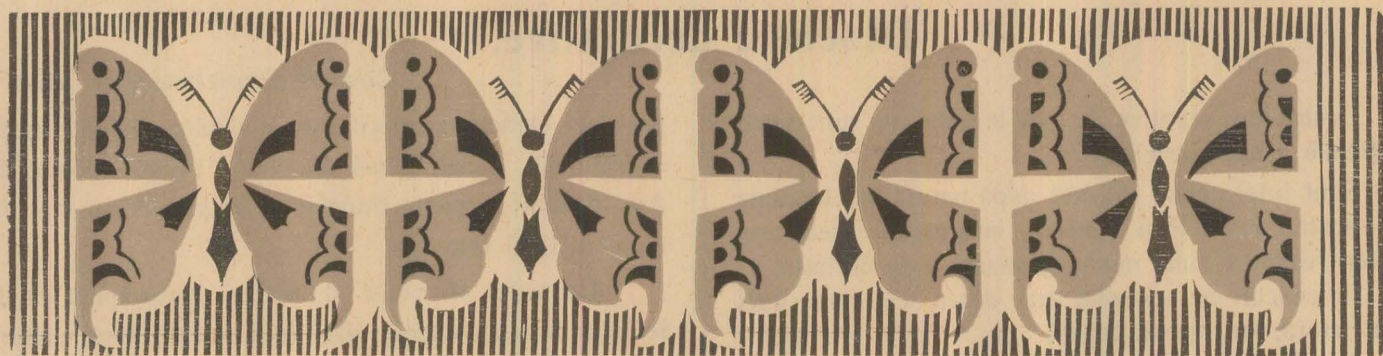
Din cornițe s'a compus chenar. Din corpul insectei, frânt în oglindă, s'a compus un motiv rond, aplicabil la dantele și fileuri.

A) Insectă stilizată. B) Motiv rond. C) Chenar.

Nónay V. cl. IV.

DIN COMPUNERILE ELEVILOR

Romanul românesc postbelic

(Notițe luate după conferința d-lui prof. Chinezu).

de Giurgiu Octavian cl. VIII-a.

Războiul mondial e pragul, e începutul unei orientări noi în viața noastră. El ne pune într-o situație nouă, ne situează în fluxul vieții apusene, ne face să progresăm repede. Bun sau rău, acest progres e o realitate.

Literatura de astăzi se deosebește de cea de ieri; noutatea constă în progresul romanului față de aspectul lui idilic antebelic.

Astăzi romanul este foarte mult cultivat; se scriu multe romane și mulți scriu romane. Poeții au părăsit poezia și scriu romane: așa e un Moldovan sau un Arghezi, bunăoară. Criticii s'au lăsat de oficiul de cântăritori ai valorilor și au scris romane: Lovinescu, „Bălăuca“, sau Ibrăileanu „Adela“. Filozofi, oameni de știință, chiar și oameni politici au scris romane.

Se pare că tot ceea ce am pierdut prin absența noastră dela evoluția romanului în sec. XIX-lea, am căutat să câștigăm acum, cu pofta celor ce sosesc ultimii la un banchet.

În acest timp a apărut tipul romancierului, care scrie 20—30, ba chiar 40 de romane, având în urma unei ediții un câștig de 300.000—400.000 lei, lucru la care un Eminescu nici nu se gândea.

Față de această abundență a romanului, criticii au luat două atitudini: unii o salută cu bucurie, iar alții o detestă, sprijiniți pe argumentul că romanul, mărinzind domeniul de inspirație, deschide larg porțile curentelor de anarhie.

Dacă căutăm să explicăm această abundență a romanului, nu ne putem mărgini cu explicația numai la factorul imitației față de Apus și să concedem că la noi s'au scris romane, fiindcă și'n Apus s'au scris, ci trebuie să găsim și alți factori. Într'adevăr doi factori au contribuit la dezvoltarea mare a romanului nostru postbelic.

Pe vremuri, când se credea că romanul e o trans-

punere pe planul vieții moderne a epopeii antice, cu alte cuvinte, atunci când se credea că romanul trebuie să fie acțiune, nu era așa de ușor de a-l cultiva. Astăzi romanul e un prilej de sondajii psihologice, sociale, deci granițele lui s'au diluat mult, încât tot zbulciul vieții se poate încadra în el.

În al doilea rând, un progres local contribuie la mărirea cantitativă a romanului; numărul cititorilor s'a mărit și asta datorită faptului că el atacă probleme de un interes general. Snobul, omul care nu citea decât romane franțuzești, a dispărut, sau și-a schimbat felul de-a fi, citind și romane românești.

Romanul începe să cucerească un loc sigur „atât pe raftul academicianului, cât și pe masa țaranului“.

Dacă aspectul literaturii postbelice e altul, totuși unele idei din epoca premergătoare războiului s'au păstrat și după el, constituind puntea de trecere dela ieri la azi.

La temelia romanului românesc stă opera de o rară putere de rezistență: „Ciocoi vechi și noi“ a lui N. Filimon.

Dogmatica din „Ciocoi vechi și noi“ — luptă de clasă dintre țărâtime și boerimea adevărată contra hrăpăreților, se prelungeste prin D. Zamfirescu și Alex. Aldea până la M. Sadoveanu.

Lovinescu n'are dreptate, când detestă sămănătorismul, căci în literatura epică a acestuia e mai mult decât o atitudine estetică; e dragostea de „pământ“ ca ultima expresie a unui popor de țărani, care trăiește pe, prin și pentru pământ.

Puntea de trecere dela ieri la azi o formează scrișul lui Sadoveanu. Cele mai de seamă romane ale lui sunt: „Venea o moară pe Siret“, „Zodia cancerului“ și „Baltagul“.

„Venea o moară pe Siret“ conține o temă epică,

tipic sămănătoristă, provocată de procesul de măcinare al clasei noastre boierești. Din acest roman emană mult idealism și se vede sbuciumul unor suflete stăpânite de dragoste.

Ceeace formează frumusețea prozei lui Sadoveanu, e orchestrația naturii. El este un mare rapsod al firii și din acest punct de vedere poate fi pus alături de Eminescu.

„Baltagul“ transpune într'un cadru modern vechea temă a Mioriții.

Alături de Sadoveanu trebuie amintit C. Petrescu.

În „Scrisorile unui răzeș“ și „Drumul cu plopi“, el pleacă dela sămănătorism, se'ndepărtează apoi de doctrina acestui curent, pentru a reveni mai târziu, când dă poate cele mai bune din romanele sale: „Comoara regelui Dromichet“ și „Aurul negru“. În „Comoara regelui Dromichet“ ne redă criza agriculturii din regiunile cucerite de industrie, iar în „Aurul negru“ procesul de trecere dela viața agricolă la cea industrială și adaptarea țărănimii noastre la noua stare de lucruri.

C. Petrescu se deosebește de Sadoveanu prin verva sa de gazetar. Interpretarea de o ușoară nuanță pesimistă a vieții, așa cum se vede din activitatea sa ziaristică, persistă și'n romanele sale.

Așa în „Intunecare“ se vede marea deziluzie a acelora ce s'au jertfit în războiul mondial, reprezentati prin tânărul Comșa, când văd cine sunt cei ce profită de jertfa lor.

Această nuanță de pesimism n'are nimic a face cu pesimismul metafizic.

Ionel Teodoreanu e un poet al trecutului, al trecutului vieții noastre însă, al copilăriei. Deși unii au spus că romanul lui „La Medeleni“ e prea liric, el va trăi atâta vreme, cât va dăinui dragostea de copii. Citindu-l, el ne evocă copilăria noastră cu toate farmecele ei, ca odinioară „Amintirile“ lui Creangă. El va rămâne scriitorul unei singure cărți. Lirismul care transpiră din „La Medeleni“, a făcut pe unii să-l numească „un poet pierdut printre prozatori.“

Victor I. Popa are romanul „Velerim și Veler Doamne“, în care firul liric ne duce dela un capăt la altul al povestirii și-i împrumută astfel un accent de baladă lirică în surdină.

Înainte de-a trece la L. Rebreanu, trebuie amintit I. Agârbiceanu, care prin romanele sale, dar mai ales prin „Arhangeli“ luptă pentru a determina încredere în forțele creatoare ale Ardealului.

Cu L. Rebreanu, romanul românesc intră în toată accepțiunea cuvântului în făgașul său propriu.

La prima vedere, afirmația aceasta, față de cele anterioare, ar părea paradoxală. Totuși nu e. Desigur înainte de Rebreanu au existat romane, dar n'a existat „romanul“; căci în romanele lui Sadoveanu, Teodoreanu sau Popa, e prea mult lirism, dupăcum în romanele lui C. Petrescu se găsesc note de gazetarism.

Noutatea lui L. Rebreanu constă în punerea pe planul principal a celei mai de seamă calități a genului epic: obiectivitatea.

Rebreanu e un poet; el nu e un stilist; limba lui e opacă și din acest punct de vedere i s'au adus reproșuri din partea lui Arghezi și din partea d-lui N. Iorga, care zice că nu se găsește o singură pagină de antologie în romanele sale.

Apariția lui „Ion“ e o piatră de hotar pentru dezvoltarea romanului românesc.

Ion e întâiul țăran român în „carne și oase“ în literatura noastră. El nu mai e țăranul mucalit ca acel a lui Creangă, sau idealizat cum e a lui Coșbuc, sau cel din nuvelele sămănătoriste, ci el e expresia celui mai temperat obiectivism.

Ion e un om condus de cei doi factori care conduc toate existențele omenești: pământul și dragostea.

Stăpânit de dorul de-a posedea pământ, el devine rău, brutal și chiar bestial pentru a-și atinge acest scop. Odată acest scop atins, el își pleacă urechea spre cel de al doilea glas: iubirea.

„Răscoala“ e transpunerea aceluiaș mobil din „Ion“, în cadrul colectivității. Epoca în care se petrec evenimentele nu e precizată în roman, dar se știe că se referă la răscoalele țărănești din 1907.

Romanul n'are un personaj principal propriu zis; se desprind, doar ca figuri reprezentative, boerul Iuga și Herdelea, care face legătura cu romanul „Ion“.

„Răscoala“ e un roman realist în care bate vântul epopeei; e epopeea vieții românești din Muntenia, după cum „Ion“ e a celei din Ardeal și amândouă constituiesc o frescă a vieții românești.

Acum e rândul de a se răspunde obiecției d-lui N. Iorga. Nu că nu există o singură pagină de antologie, ci romanele lui întregi sunt antologii și deaceia s'a zis că el nu poate fi criticat decât dela pagina 150.

Moldovenii s'au dovedit a fi mai lirici, Muntenii mai raționali, iar Ardelenii mai epici, căci singura epopee care a supraviețuit în literatura noastră: „Țiganiada“, e scrisă de un ardelean. Deasemenea din nuvelele lui Slavici, din poezia epică a lui Coșbuc, cum și din aceea a lui Goga, reese caracterul mai obiectiv al Ardelenilor.

În „Pădurea Spânzuraților“ tragicul erou, Apostol Bologa, e fratele scriitorului.

Cu acest material un scriitor moldovean ar fi făcut o operă subiectivă; Rebreanu din contră, a obiectivat-o.

„Pădurea Spânzuraților“ ar putea pune problema urii de rasă, dar L. Rebreanu s'a ridicat deasupra ei înăbușind-o și nedându-i expresie.

Față de aceste trei romane, restul operelor lui epice ca: „Craiul“, „Ciuleandra“ și „Adam și Eva“, nu se țin la nivelul lor.

Dar materialul din „Ion“ și „Răscoala“ nu s'a epuizat și desigur că L. Rebreanu va mai crea opere durabile.

Astăzi se vorbește în literatură de geografie, de localism; se caută legătura între opera de artă și mediul în care a trăit autorul. Acest lucru se datorește marelui progres al Sociologiei.

Un german propune o nouă metodă de cercetare istorică-literară; el voește să arate că important într'o operă e sufletul peisagiului. De această interpretare peisagistă e străbătută cartea lui L. Blaga: „Spațiul Mioritic“.

Prin Rebreanu peisagiul Ardealului, atât fizic, cât și psihic, a intrat definitiv în totalitatea literaturii românești.

„Europolis“ e romanul Sulinei a lui Jean Bart.

Stere are un roman „In preajma revoluției“, care însă pierde din valoare prin faptul că în ultimele volume, autorul caută să-și motiveze atitudinea sa din timpul războiului mondial.

Mahalaua a fost mult timp reprezentată într'un mod grotesc, în maniera lui Caragiale. Romancierii de azi aduc ceva nou, mahalaua e zugrăvită sub alt aspect. Asta se vede în „Sărmanul Klopstock“ și „Maidanul dragostei“, în care se'nchină naivul cu fantasticul și pateticul cu doze de misticism.

Aici trebuie amintite operele scriitorilor români de nație jidovească, care n'au nici o valoare, cum e opera lui Aderca bunăoară, care nu ne cunoaște bine nici limba și din a cărei operă transpiră un freudism stupid.

Trebuie să amintim și opera lui Peltz, care e tendențioasă, fiind pusă în sprijinul Evreilor, ceea ce constituie o adevărată obrăznicie.

Un loc de frunte ocupă și Gala Galaction cu „Papucii lui Mahmud“, în care pune o problemă de ordin religios și pledează pentru o înfrățire dincolo de deosebirile de neam și religie și admite femeia *plurivie*.

Lipsa de atitudine teologică în romanul lui e de regretat. Pentru a vedea acest lucru, n'avem decât să ne gândim la romanul religios la francezi.

E de amintit Camil Petrescu cu „Ultima noapte de dragoste și prima zi de războiu“, care se caracterizează prin finețea unui stil rece.

Deasemenea trebuie amintit Gib. I. Mihăescu. „Viața Andromedei“ e o nuvelă prelungită, iar „Rusoaica“ e un roman de prim rang și are un caracter de dinamism.

„Femea de ciocolată“ e un alt roman a lui.

Ibrăileanu a scris un roman psihologic: „Adela“, care zugrăvește o dragoste târzie la un cărturar bătrân.

Mircea Eliade scrie, după o serie de nervoase eseuri „Isabela“, „Intoarcerea din Raiu“, „Maitrey“, care e cel mai pur cântec de dragoste din literatura

noastră epică, cu subiect luat din India, unde fusese el pentru studii de limbi.

„Intoarcerea din Raiu“ e romanul noii generații, a generației care a lichidat trecutul, dar nu și-a găsit încă viitorul. Acest roman prezintă tragicul aspect psihologic al generației de 18—20 de ani, care se zbate în toate extremele.

Avem apoi scriitori care scriu în limbi străine ca Panait Istrati, Marta Bibescu, P. Neagoe cu „Le loi de posseder“, în care se vede bogatul nostru material folkloric.

Literatura de după războiu se caracterizează prin varietate de subiecte și printr'o tratare nouă, care însă nu s'a fixat definitiv.

Romanul psihologic e marele câștig al vremii de după războiu.

Colegul meu Popa Mircea.

de Drăgan Voicu cl. IV.

L-am cunoscut la școala primară, când eram amândoi în clasa III-a. Acum este unul dintre prietenii mei cei mai buni.

E un băiat cu ceva mai înalt decât mine, mai mult gras decât slab, cu ochii căprui și vioi, foarte prietenos; obrazul plin are două gropițe. Nasul mic regulat; în colțurile gurii are întotdeauna un zâmbet slab.

Are o voce puternică. Când vorbește, gesticulează cu mâinile, încruntă din sprâncene, înghite cuvintele și stă cu corpul puțin aplecat. Părul castaniu îl poartă întotdeauna tuns.

Din privirea și mișcările lui observi că are voință și spirit de inițiativă.

E un camarad bun, inimos, încăpățânat, dar are o inimă bună. Ii plac mult excursiunile și muzica și cântă bine cu vioara. Invață bine, plăcându-i în special Chimia cu care se ocupă serios.

E un bun cercetaș, nelipsind dela nici o tabără sau șezătoare. Vara face excursii — de mai mulți kilometri — cu camarazii lui. Ii place munca foarte mult, făcându-și singur skiuri, un radio mic, un laborator de Chimie și un mic atelier.

Când îl supără cineva, se încruntă, își ia poziția de luptă și strânge din pumni.

Aceasta o face așa de caraghios, încât cu toții începem să râdem și atunci îi trece mânia, răsând și el împreună cu noi.

E îmbrăcat de obicei în uniforma școlară, cu vestonul încheiat până la gât și pantaloni lungi. Vara poartă pantaloni din piele de drac și o cămașă subțire, iar iarna un palton de piele și o căciulă brună trasă pe ceafă.

Acest băiat prin calitățile lui bune m'a atașat lui într'atăta, încât acum suntem foarte buni prieteni.

Nunta în satul Poiana Sibiului¹⁾

de Munteanu Ionel cl. VIII.

Nunta are și ea mai multe părți. Prima parte va fi: *Pețirea*. Fastul nu-i poate așa de mare ca în alte părți. De obicei satul cam știe pe care fată o va lua fiecare fecior de însurat: feciorul care joacă mai mult cu o fată, înseamnă că-i place de ea.

Dupăce feciorul și-a ales fata, îi spune și mamei sale. Dacă-i convine, ea va avea rolul de pețitoare. Se va duce la părinții fetei, cărora le va destăinui vizita. Din vorbă în vorbă vor ajunge la zestrea fetei. Târgul va fi făcut pe jumătate. La plecare părinții fetei zic:

— „Vă mai socotiți și voi, ne mai socotim și noi și mâne sară veniți să ne nțălegem“.

Ințelegerea. — În seara următoare se duce la casa fetei tatăl și feciorul. Acum vor fixa zestrea, de cele mai multe ori cu târgueli. Dacă târgul e făcut, bat palma și urmează o veselie stropită cu vin. Fata însă nu ia parte la veselie. Ea stă rușinoasă și oarecum supărată — dacă nu-i prea convine — într'un colț.

Tatăl său ca s'o îmbuneze îi zice: — „Măria (sau cum o cheamă) noastră nu mai sta supărată, că te măriți!“

Inscrierea. — Peste vre-o trei zile merg la „notarășul“ să se înscrie și anume: tatăl fetei, al feciorului și cei doi tineri. Cele două partide sunt întrebate aparte de către notar. Se întâmplă ca atunci, când întrebă pe fată, dacă a luat „cu voia“ acel fecior, ea să plece capul în jos și să plângă. Altfel răspunde bucuroasă: „Cu voia“.

Dacă plânge — semn că nu e cu voia — tatăl fetei, care e cu ea în cameră, o ceartă: — „Mărie drace, dice faci deieștea? Dice n'ai spus de-acasă, că nu ți voia de mai adus piicea?“ Târgul însă de cele mai multe ori nu se strică, deoarece... „cocoșul cântă și găina ouă“.

Vestirea. — Peste vre-o două săptămâni, cu vre-o săptămână înainte de cununie, în timp ce tinerii din

sat sunt la joc, mirele dă o ploscă cu vin la vătavul feciorilor. Acesta se suie în balconul unde cântă „ceterașii“ (lăutarii) și strigă: — „Mă ficiori, ne-o venit o pecete dela... Niculaia Boierului! Ne poștește pe toți la uspaț de Sâmbătă până Sâmbătă. Să străgăm cu toți să trăiască!“ Feciorii strigă: „să trăiască!“ Inchină apoi toți din ploscă.

Cununia e Duminecă. De Vinerea însă, mirele și mireasa înștiințează câteva neamuri și câțiva prieteni — cu toții vreo douăzeci — ca în ziua următoare, Sâmbătă, să cheme lumea din sat pentru Duminecă, la cununie.

Sâmbătă fetele se adună la mireasă, iar feciorii toți călări și cu câte o ploscă la mire. Ei descălecă și intră în casa mirelui, unde joacă — puțin însă.

Pleacă apoi de aici tot călări, adăugându-se la convoiu și vreo două sau trei căruțe în urmă, în care stau neamurile mirelui, care duc cu ele o pupăză (colac mare) și hainele pe care i le-a cumpărat mirele pentru nuntă: cârpă, cercei, brâu, pieptar, etc.

Pe drum feciorii merg chiuind și cântând. Când se apropie de casa miresei, prietenele miresei împreună cu ea ies afară în poartă și încep să cânte:

„Ce vîi badeo târzior?
Ori de mine nu ți dor? (bis)
Ba mi dor mândruș'o tare
Nu pociu trece, vale-ai mare (bis)
Și vale-ai cu bolovani
Nu pociu trece de dușmani (bis)
Și vale-ai cu pietricele
Nu pociu trece de guri rele (bis)
Și vale-ai cu petri scumpe
N'o pociu trece de guri multe (bis).“

Be vîi badeo târzior? (Doină)

Oaspeții sunt primiți apoi în casă. O femeie din casa miresei cere dela cei veniți pupăza și hainele. Femeile venite cu pupăza răspund: „Nu ți-o dăm, că nu te cunoaștem. Să vie mireasa“. Vine apoi colcerița, (femeia care face mâncarea pentru nuntă) desigur murdară și cu un șervet tot murdar în mână.

Cere și ea pupăza și hainele. „Nici pe tine nu te

cunoaștem; să vie mireasa“. Acum doar vine mireasa, care va primi pupăza și hainele dela femeile, cari în timp ce i le întind zic: „Să iei în nume de bine, ce să capătă de la socru mare, dela soacra mare și dela mire“. Mireasa duce darurile în altă cameră. Pe oaspeți

¹⁾ Din lucrările de monografie socială ale elevilor de cl. VIII-a, la cursul de Sociologie.

îi așează la masă și le dă mâncare și băutură. Se joacă chiar vreo două-trei jocuri. Trebuie să notăm că mirele nu se află aici.

Când să plece cei veniți, mireasa le dă un colac și hainele pe care le dă ea mirelui. Când socotește că au ajuns acasă, mireasa pleacă cu prietenele sale la casa mirelui. Dela poartă mireasa cheamă întâiu pe mire, să vină la pupăză. Și acum se repetă gluma: din casă dela mire iese un fecior, care le pofteste în casă. Când le va chema mirele, vor intra în casă, unde vor fi ospătate. Acum mirele va juca cu mireasa. După câteva jocuri, feciorii și cu mirele vor trebui să plece călări și să cheme feciori și fete la ospăț. Acelaș lucru va face și convoiul miresei.

Acestea se întâmplă pela 4—5 p. m. Convoiul miresei va chema feciorii și fetele la pupăză, care se va tăia la mireasă acasă, în acea seară. Nu intră în curte, ci din poartă una din ele strigă cam așa:

— „Dumitre, să vii la pupăză! Să spui și la Mărie și la Leana, să vie și ele. Da să veniți!“

— „Venim, venim, mulțămim“.

Fetele însă se gândesc în gândul lor, ca să nu vină prea multe fete, căci de... se poate întâmpla să mai rămână și ne jucate.

Vestitoarele se întorc apoi acasă la mireasă și așteaptă pe cei chemați la tăierea pupezei.

Mireasa cu prietenele primesc în cântece pe mire, care vine însoțit de ai săi. Se vor așeza toți la masă. Mireasa va tăia pupăza în capul mesei și va da la toți mesenii câte o bucată. Va mai aduce și mâncare și băutură. Petrecerea ține până noaptea târziu, când mirele cu suita vor pleca acasă. Înainte de plecare, mirele și cu prietenii săi vor cânta tot pe melodia: „Ce vii bade târzior“:

„Sara bună mândra mea
Mă duc nu mai pociu șede. (bis)
Sara bună și-am plecat
Mulțumim de ce ne-ai dat. (bis)“

Iar mirele singur:

Gură dulce ce mi-ai dat,
Diceea m'am însurat. (bis)

Cununia. — Am spus că se oficiază Dumineca. Pe la amiazi se strâng la mire și la mireasă cei pe cari i-au invitat la nuntă. Oamenii stau la masă, iar feciorii și fetele vor juca.

La casa socrilor mici, mireasa joacă și ea cu feciorii. Aceștia îi ciuesc (descântă). De exemplu:

Mireasa noastră cu flori
Ia-ți gândul dela ficiori
Și ți-l pune la bărbat
Care Domnul ți l-o dat.

Copiliță cu părinți,
Te-ai gândit să te măriți;
Te-ai gândit la măritat,
Ca floarea la scuturat.
Floarea mai înfloare-odată
Dar tu nu te mai vezi fată.

Ia-ți mireasă ziua bună
Dela tată, dela mamă,
Dela grădina cu flori,
Dela frați, dela surori,
Dela fir de lămâiță
Dela fete din uliță,
Dela fir de busuioc,
Dela ficiori, dela joc.

În acest timp și la mire joacă. Se obișnuiește chiar ca și fetele să ciuiască.

Niște ciuituri de-ale fetelor:

Mi-o trimes badiu din țară
Cârpă neagră 'mpăturată,
Să mai stau vre-o trei ani fată.
Io i-am trimes înapoi
O cârpă neagră cu flori,
Că mai sunt în sat ficiori.

„Ce-ai gândit tu badiu meu
Că ești bujor din grădină
Și io sunt floare din tină?
Dar bujorul din grădină
Dă bruma și-l ofilește
Și nime nu-l mai iubeste;
Dar pe floarea cea din tină
Dă o ploaie și să spală
Și-o iubesc ficiorii iară“.

Dacă niște ficiori nu joacă, fetele îi apostrofează:

„Stau ficiorii lângă joc
Ca butucii lângă foc“.

Alta:

Decât să nu știu juca
Mai ghini să nu știu lucra,
Că la joc mă vede lumea
Dar la lucru numai muma
Și la joc mă vede satu,
Iar la lucru numai tatu.

Vine doru badiului
Noaptea 'n timpul somnului
Și strigă dela fereastră:
— „Ce faci mândruțiță 'n casă?!
Io-i răspund așa mai rău:
— „Nu mai pociu de dorul tău
Și-i răspund apoi mai bine:
— „Nu mai pociu de dor de tine.“

*Cât îi soarele de sus
Ficiori ca 'n Poiană nu-s,
Că să 'ncalță ușurel
Și sărută frumușel.*

Niște ciuituri de-ale feciorilor :

*Iubește-mă mândră dragă
Până-s cu cămașa neagră
Că dacă m'oi primeni
Șapte fete m'or iubi.*

*Mândruțo când te-am luat
O fost noapte și-o plouat,
Dar acuma când te văd
Io cu tine nu mai șed.*

*Mândra de harnică mare
Spală rufelē 'n căldare.
Ceialaltă de vestită
Intr'o zi mîncă o chită;
Până țăs' un cot de pînză
Mîncă un burduș de brînză.*

*Mândrulița mea Mărie
Cin' țe pus numele ție
O știut ce-mi place mie;
Și cine te-o botezat
Par'că pe mini m'o 'ntrebat.*

*Cât oi u hi și oi u trăi
Fată mare n'oiu iubi.
Aș iubi o copiliță
Să hiu iarna cu drăguță
Și vara cu nevăstuță.*

Foarte multe ciuituri sunt. Toate sunt făcute de popor, mai ales de tineri, cari la jocuri și nunți le lansează. Desigur, unele cad ca niște bombe. Cei care sunt oarecum atinși cu aceste ciuituri, caută să răspundă cu una și mai și, în timp ce mesenii și ceialaltii din joc fac haz. E foarte vioiu jocul aici. Invârtesc feciorii pe fete și le 'ntorc pe sub mână de crezi că-s pristan.

*...Și te 'nvârte suveicuță
Dacă vrei să-mi hii drăguță,
Și te 'nvârte suveicea,
Dacă vrei să hii a mea".*

Dau la pag. 56 și niște jocuri pe care le-am cules dela lăutarul Poldi : *Brâul fetelor, Invârtita, Hațegana și Jieneasca.*

Jocul va trebui să se închee, deoarece timpul pentru a pleca la biserică a sosit. Inainte de a pleca vor îmbuca ceva și cei care au jucat.

Dupăce mirele s'a „chitit“, pleacă împreună cu prietenii spre casa miresei în sunetul muzicii de lăutari,

sau a fanfarei. In fruntea coloanei unii din prietenii lui vor duce un steag tricolor. Nu vor lipsi din convoiu nici nașii.

La mireasă în casă va intra numai nuna. Vornicul — șeful mesei și al nunții — strigă să vină mireasa. Ea va merge plângând la toți membrii familiei sale și-și va cere iertare de neplăcerile ce-a pricinuit până acum. Se va apropia apoi de nună. La porunca vornicului se va zice un „Tatăl nostru“, pentru a implora dela Dumnezeu acestor doi tineri noroc în viață.

Mirele și mireasa, împreună cu toți invitații, vor pleca la biserică. Se va oficia cununia.

Zestrea pe care o dau părinții miresei e încărcată în căruțe și în timp ce la biserică se oficiază cununia, ele vor ocoli biserică de trei ori. Căruțele vor fi duse apoi la mire acasă. Aici căruțașii vor fi cinstiți.

După terminarea ceremonialului cununii, mireasa și mirele vor fi conduși de toți până la poarta mirelui. Intră apoi toți în curte, unde vor găsi un „ciubăr“, nou adus dela nun, în care se află puțină apă. Vornicul strigă pe soacra mare care-i în casă.

— „Ieși afară soacră mare că ț-am adus iescălcitoare“. Soacra mare iese afară, iar vornicul va cere să joace el mireasa. Și baba joacă cu mireasa pe muzică, ca țiganul cu ursul. Ba, mai și ciuește. De exemplu :

*„Miresuță tinerea
Nu hii cu inimă rea
Că n'ai căzut în mână rea.*

Vornicul cheamă apoi și pe socrul mare. Când va veni, vornicul îi spune lui și nunului să se spele că-s murdari. Mireasa le va turna să se spele apă din ciubăr. Le dă apoi câte un „ștergar“ să se șteargă pe mâini. Tot vornicul zice că aceste șervete trebuie plătite, după care nunul și socrul mare vor arunca bani în ciubăr, desigur plătind scump aceste șervete. Mirele și mireasa adună banii. Mirele dă banii pe care i-a adunat miresei, ca să-i păstreze. In timp ce nunul și socrul mare aruncau banii, două femei, neamuri de-ale mirelui, le mulțumeste :

— „Mulțămim, mulțămim, Dumnezeu să v'ajute!

Vornicul strigă apoi : — „Noi am plecat de aici 99 — vrea să spună când au plecat înainte de cununie la mireasă — și am venit suta deplin.

Ai socrului mare să poftescă în casă și ai socrului mic să plece dela cine-o venit, că noi ne-am luat ce ne-o trăbâit“.

Cei care au adus căruțele intră și ei nechemăți în casă și spun vornicului c'a venit un dar din partea miresei pentru familia mirelui. Vornicul dă fiecărui membru din familia mirelui — exceptând pe acesta — câte un obiect de îmbrăcăminte, date de mireasă. Căruțașii pleacă apoi la casa miresei. Celor din casă li se va servi masa. Oamenii își petrec, lăutarii cântă, iar feciorii și fetele joacă. Acelaș lucru se petrece și la socrii mici.

Acum vor fi multe bunătați pe masă: „verzăle“ însă nu vor putea lipsi.

Noaptea pe la 12 vin dela socrul mic două-trei femei, care spun că sunt trimise de părinții miresei, ca s'o cheme pentru scurt timp acasă, căci o vor cinsti neamurile.

Vornicul întreabă pe socrul și pe soacra mare, dacă să 'nvoesc să lase mireasa. Ei zic ca să întrebe pe mire!

— „Te 'nvoești mire ca să lăsăm mireasa, că-i chemată de socru mic și de soacra mică acasă, să i să facă cinste“. Mirele spune că numai așa o lasă, dacă rămâne cineva în schimb, până se reîntoarce. Vornicul

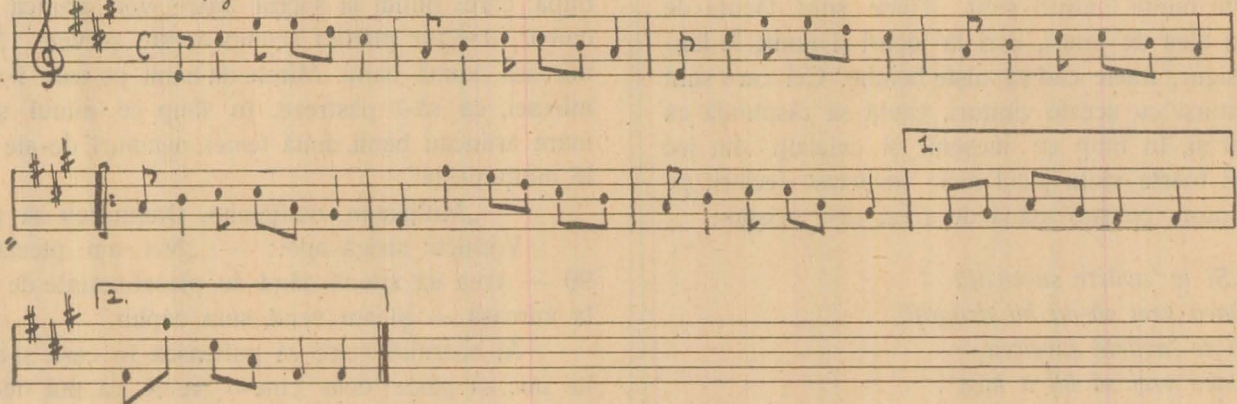
Braul fetelor.

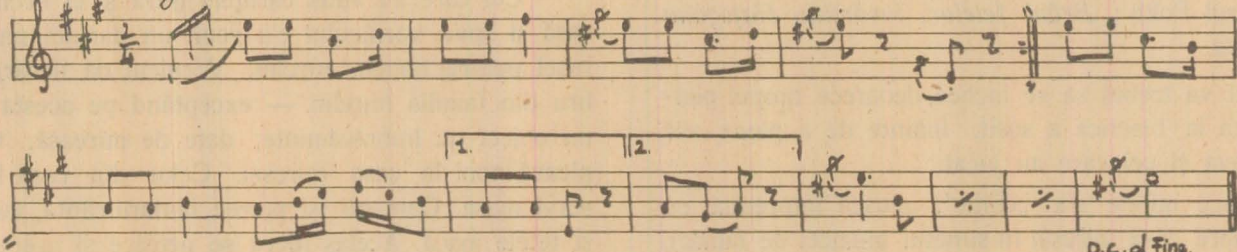
Învărtita.

Flategana.

Giencasca.

D.C. al Fine.

face o glumă: strigă pe colceriță, care face mâncare — o femeie bătrână — și îi spune că rămâne în schimb, până îi va veni mireasa. Mirele nu se va învoi. În cele din urmă va rămânea una dintre femeile din casă. Cu mireasa va trimite și mirele vreo două-trei femei, neamuri de-ale lui. Un vornic — care nu lipsește nici dela casa miresei — anunță lumea că a venit mireasa și că s'o cinstească. Un fecior va merge la fiecare cu o farfurie în care vor pune bani. Femeile care au fost trimise după mireasă vor mulțumi. Va mulțumi apoi și mireasa, care se va înapoia apoi cu neamurile mirelui acasă la acesta.

La ziuă vin și neamurile miresei care au fost pofțite de femeile care au însoțit mireasa la socrii mici și înapoi. Acum tot mireasa va tăia pogacea — un aluat cam ca pâinea — care e învelită în cinci măsărițe, date de părinții miresei ca zestre și va da fiecăruia câte o bucată. Și neamurile mirelui, îl vor cinsti cu bani. Feciorii întrebă apoi pe mire, dacă are vreun miel să-l taie? El răspunde că n'are. Feciorii vor căuta însă și după ce-l găsesc, îl duc în casă. Îi leagă două lumânări mici de coarne și în timp ce unul îl ține la mijloc, ceilalți joacă brâul. Când lumânările s'au ars, duc mielul în „uliță“ și-l taie. Îl frig „în țape“ și fac totodată o

mămăligă. Fie vară, fie iarnă, scot mese afară în uliță și mânâncă, beau și joacă aici.

După ce-au terminat petrecerea în aer liber, pleacă în corpore la casa nunului, cântând și ciuind. Nunul îi primește pe toți în casă și-i cinstește. Aici este ultima ocazie de joc la această nuntă.

După masă, cam pe la 5, nunta se sparge. Pleacă fiecare acasă, iar mireasa la noul său cămin.

În ziua următoare, Marți, e obiceiul ca tinerii căsătoriți să ia o vadră pentru ținut apă și un ulcior, în care duc apă dela fântână la nași. Acolo sunt opriți la masă.

Cam acestea sunt obiceiurile dela nuntă. Desigur din cele spuse până aici, va părea unora cam caraghioase unele lucruri.

Nu trebuie să ne mirăm însă prea mult, având în vedere că acest sat — ca toate satele cred — este ca o familie mare; toți se cunosc. Oamenii de aici sunt mai legați sufletește decât cei dela oraș. Aici nu e o rușine de exemplu ca nuntașii să iasă în uliță cu jumătate din bucătărie și să-și petreacă; așa că, putem să vedem o nuntă în toată amploarea și frumusețea ei, nefiind îngădite de piedicile dela oraș, care formează așa zisa „buna cuviință“.

P A G I N A S T R Ă J E R I L O R

Cântecul plantonului.

Din opereta cercetășească „O zi la Jamboree“.

de : Leul Bătrân.

Codrul doarme liniștit...

Doarme 'n cer și pe pământ

Pân'și călătorul vânt —

Cercetașii-au adormit.

Focul doarme 'ncenușat,

Stelele de somn clipesc,

Numai eu mai străjuesc

Ne-adormit și nemișcat.

Orice foșnet s'ar auzi

Eu acolo-alerg grăbit

Să-l opresc pe nepoftit,

Căci deaceea stau aici.

Explicarea articolului 2 din Legea Cercetășească.

— Teză pentru examenul de clasa I-a. —

de : Leul Bătrân.

Motto : La baza cercetășiei din toate țările stă Naționalismul Constructiv.

B. P.

Cercetașul este bun Român și se jertfește pentru Țară și Rege.

Care este scopul cercetășiei? Să formeze tineri sănătoși la corp și minte, curajoși, veseli, îndemânațeci. Pentru ce însă toată această instrucție îndelungată, toate aceste deprinderi practice? Pentru ca cercetașul, să poată fi folositor Țării în orice clipă. Să fie „gata ori când“ pentru a fi mobilizat ori unde: pe front, la A. P., la atelier, la bucătărie, la serviciul de curieri, de pioneri, ori în orice altă parte.

Deci toată pregătirea cercetașului trebuie să fie pentru Țară.

Și pentru ca toate cunoștințele să le putem închina Țării, trebuie să ne pregătim sufletește pentru aceasta.

Oricâte examene am avea, oricâte brevete, nu valorăm nimic dacă nu suntem *Buni Români*.

Articolul 2 din Lege, privit prin această priză,

devine cel mai însemnat articol din Lege. Înțelegerea și trăirea lui valorifică întreaga persoană a cercetașului.

Ce înseamnă *a fi bun Român*? A fi bun Român nu înseamnă numai a te scula în picioare la Imnul Regel, nici numai a cânta „Deșteaptă-te Române“. Înseamnă să le simți, să le trăiești. Înseamnă să-ți iubești Țara, să-ți iubești poporul până la confundarea completă a persoanei tale în persoana națiunii; a-ți confunda voința cu voința ei.

Și mai ales nu poți fi „*bun Român*“ decât după ce ești *om și cetățean*. Numai după ce ești o integritate morală, după ce ai împlinit tot restul legii, după ce ai împlinit toate percepțiile morale poți să aspiri la titlul de „*bun Român*“. Cum adevărat? Bun Român certat cu buna cuviință, bun Român care râzi în gura mare în plină stradă de cutare persoană, bun Român care îți bați joc de memoria eroilor Țării și batjocorești manifestațiile naționale, bun Român care treci pe lângă prăvălia românească și cumperi dela cea minoritară? Niciodată! Bun Român te poți numi numai atunci, când cine te vede trecând pe stradă spune cu respect: *iată un om!*

Deasemenea nu se poate numi bun Român cel care nu crede în Dumnezeu, cel care nu-și iubește biserica lui. Neamul nostru s'a născut creștin — noțiunea de Român implică în sine noțiunea de creștin, și cel ce s'a deslipit de ea, s'a deslipit de poporul românesc crescut la umbra crucii.

Bun Român! Să te simți într'adevăr trup din trupul țării și suflet din sufletul ei — să simți trăind în tine eroii zecilor de veacuri, să-ți iubești Țara și să te pui în serviciul ei nu dintr'un proces rațional, ci dintr'o pornire firească, dintr'un simțământ viguros și natural pe care trebuie să-l lași liber și vei simți cum fără voia ta, fără nici un efort rațional, faci ceea ce îți cere Țara.

Să iubești tot ce e românesc — să-ți recunoști plânsul în plânsul tuturor doinelor noastre, să-ți recunoști sufletul în toate manifestările sufletului poporului nostru.

Să simți în tine acel ceva care e sufletul popo-

rului de mii de veacuri, care e trecutul și viitorul acestui neam.

Iubirea de Țară nu se învață din carte — ea se află în fundul sufletului tău de fiu al acestui neam.

Steagul e simbolul țării — și în fața lui trebuie să te simți înălțat, în contact direct cu sufletul ei.

*

Pentru noi, cercetașii, este de mare însemnătate să fim într'adevăr Buni Români. Noi, de atâtea ori, trebuie să ne reprezentăm Țara la Jamboreele Internaționale. Acolo, departe de Patria noastră, trebuie să ne simțim mai apropiați de sufletul țării. Acolo, toți ne judecă nu ca cercetașul X sau Y, ci ca Români. Acolo, dacă noi vom fi cinstiți se va spune: Românul e cinstit. Iar dacă ne vom îndepărta de cinstea și bunătatea tradițională a Românului se va zice: Românul e nedrept.

Deci noi trebuie să căutăm să dezvoltăm în noi toate virtuțile românești. În strălucirea sufletelor noastre să strălucească nealterat sufletul românesc.

Să fim Români, Români adevărați și buni Români.

*

Și dacă suntem într'adevăr Buni Români, care ne iubim țara sfințită de sângele atâtor eroi, dacă ne iubim Tronul, Regele nostru, simbol al unității noastre naționale, întotdeauna vom fi cu gândul la Țară și Rege, vom căuta să le închinăm cu credință munca noastră și atunci când ni se cere, vom ști să ne jertfim pentru Țară și Rege.

A îndrepta pe un coleg pornit pe căi greșite înseamnă a reda țării un rățacit — a jertfi un ban pentru un sărac, înseamnă a contribui la fericirea țării.

Nu numai în războiu — unde cercetașii noștri au dat exemple negrăit de frumoase — te poți jertfi pentru Țară și Rege, ci și în fiecare clipă, în timp de pace.

*

Tu, cercetaș, care știi atâtea, ai atâtea îndemânări și meserii; tu care știi să fii folositor în orice împrejurare, nu uita că cea mai de seamă datorie a ta e să fii bun Român. Să fii „Gata oricând“ să te jertfești pentru Țară și Rege.

P A G I N A U M O R I S T I C Ă

Contravenție.

Pe marginea unui lac, încadrat într'un peisaj pitoresc, doi prieteni: Cornel și Costel, pescuiau cu undița. Faptul petrecându-se tocmai în timpul când pescuitul era oprit, ghinionul face ca cei doi aventurieri să fie prinși de un paznic, care-i somează „în numele legii“ să-și declare identitatea, pentru cuvenitul proces-verbal de contravenție. Dar Cornel foarte indignat îi răspunde.

— Fii domnule serios, că noi nu pescuim!

Paznicul pentru a-i dovedi contrariul îl întrebă.

— Ascultă dom'le? Ce-ai d-ta în mână?

— O trestie.

— De capătul trestiei ce-i agățat?

— O sfoară.

— Și de sfoară ce mai este!?

— Un cârlig c'o râmă în el.

— Și ce faci d-ta cu toate astea pe malul apei? Cornel satisfăcut.

— Învăț râma să'nnoate!!

Pariul.

Doi prieteni fac un pariu: cel ce va spune o minciună mai mare, va câștiga pariul.

Primul. — Ascultă Nicușor: ieri la restaurantul „Lux” am avut fericita ocazie să mănânc salată cu icre de balenă.

Al doilea: Dragul meu, venind dela piață într-o zi, printre peștii ce-i târguisem, o știucă mai frumoasă ce se zbătea încă mi-atruse atenția și mă gândii s'o domesticesc. Ajuns acasă am pus-o într'un acvariu și am scos apa puțin câte puțin, până când știuca mea s'a obișnuit să trăiască fără apă.

După câteva săptămâni în care timp știuca se domesticise și putea chiar să umble pe mici distanțe, am găsit-o într'o zi înneacă într'un lighean cu apă.

Care credeți că a câștigat pariul?

Între doi prieteni.

— Noroc Nicușor!

— Salutare dragă...

— Ai văzut în ziar? A apărut ciuma la Constantinopol.

— Măi! să știi c'a ajuns soacră-mea acolo, căci e plecată de o săptămână.

În clasă.

Profesorul: Iacob Emil, admiti cazul că ești cu mai mulți colegi în tranvaiu pe aceeași bancă și nu mai sunt locuri libere.

Dacă o doamnă bătrână se urcă și nu are unde sta, ce faci?

— Spun: „ocupat”.

Inspecție.

În timp ce se face inspecția soldaților din gardă de către un locotenent, s'a ajuns la un oarecare Căpău Ion ce nu putea ține capul sus, din cauza unui buboi ce-l avea în ceafă. Surprinzându-l într'o poziție incorrectă, locotenentul îi reproșează.

— Ascultă soldat! Așa se stă în gardă?

— S'trăiți, d-le Buboi, am un locotenent în ceafă!

Viespea.

La un restaurant un domn, văzând în supă un viespe, cheamă chelnerul, care foarte frumos o scoate cu degetul afară.

— ???... Ascultă chelner: ce-i asta!

— N'aveți nici-o grijă domnule, nu mi-e frică de ea... îi moartă.

Egali.

În timpul războiului mondial un bulgar întorcându-se de pe front este întrebat de ai lui.

— Câți au rămas din regimentul vostru care a luptat cu Românii măi?

— Apii suntem tantoși pe tantoși (egali); dela ei a murit unu, dela noi a rămas unu.

Plasa țiganului.

Un țigan, care schimbase un cojoc mare de lână pentru o plasă de prins pește dela un Român șmecher, ajungându-l noaptea pe drum și cum era iarnă, se acoperă cu ea și se culcă jos la rădăcina unei tufe. Clănțănindu-i dinții de frig, țiganul scoate degetul prin plasă să vadă cum e timpul pe afară.

— Au, *moo*, da frig mai este afară! Dacă eu îmbrăcat și tremur așa, d'apoi ăia care umblă desbrăcați p'afară. Să știi co i-o luat dracul.

Problemă.

Pe un lac sunt niște găște; cea dinainte are două în urmă, cea dela mijloc una înainte și una pe urmă și cea dela urmă are două înainte. (Ghiciți repede câte au fost?)

de: T. Brănescu cl. VII.

Anecdotală *)

M. Breazu cl. IV.

Un țăran intrase fecior de casă la un boier.

Într'o zi doamna îl trimise la cafeneaua de vis-à-vis, să cheme pe boier la masă.

Ion se duse și-i spuse boierului să vie acasă că-l așteaptă doamna cu masa pusă.

Când ajunge Ion acasă și-l întreabă doamna ce făcea boierul acolo, el îi răspunse:

— „Era la o aia veeerde... veeerpea... verdea și cu niște elea, delea gogonelea, care dai cu bita'n elea și face pic-pac și bei bafeaua”.

(Boierul era la o partidă de biliard).

*) Auzită dela fostul meu coleg D-tru Popescu.

CUVINTE ÎNCRUCIȘATE.

Traducere din limba latină

Valoarea personală dă adevărata nobleță, nu străbunii. Contemnant novitatem meam, ego illorum ignaviam; mihi fortuna, illis probra objectantur. Quamquam ego naturam unam et comunem omnium existimo, sed fortissimum quemque generosissimum. Ac si jam ex patribus Albini aut Bestiae quaeri posset, mene an illos ex se gigni maluerint, quid responsuros creditis, nisi sese liberos quam optimos voluisse?

Quodsi jure me despiciunt, faciant idem majoribus suis, quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas coepit. Invident honori meo: ergo invident labori, innocentiae periculis etiam meis, quoniam per haec illum cepi. Verum homines corrupti superbia ita aetatem agunt, quasi vestros honores contemnunt, ita hos petunt, quasi honeste vixerint.

Atque etiam, cum apud vos aut in Senatu verba faciunt, pleraque orationes majores suos extollunt, eorum fortia facta memorando clariores sese putant. Quod contra est. Nam quanto illorum vita praeclarior, tanto horum socordia flagitiosior. Et profecto ita se reshabet: majorum gloria posteris quasi lumen est, neque bona neque mala eorum in occulto patitur. Hujusce rei ego inopiam fateor, Quirltes; verum, id quod multo praeclarior est, meamet facta mihi dicere licet. Nunc videte, quam iniqui sint.

Problemă de algebră.

I. Herberger cl. VII.

Suma cuburilor a două numere consecutive și pozitive este egală cu patrulul sumei lor.

Care sunt motivele?

Să se generalizeze. (Se va observa că cuburile tuturor numerilor consecutive și pozitive până la plus infinit este egală cu patrulul sumei lor.)

Rezultatul concursurilor din Nr. 1 al revistei.

Pentru problema dată la matematică au concurat: Pernicek cl. IV-a, Kozma L. cl. V-a, Gergely Gh. cl. VI-a și Szentivanyi I. cl. VIII-a.

Soluții bune au dat: Kozma L., Gergely Gh. și Szentiványi I.

Traducerea din I. latină au făcut-o:

Ciocan P. cl. VIII-a, Szentiványi I. cl. VIII-a, Danielescu C. cl. VII-a, Gergely Gh. cl. VI-a, Mețiu Ion cl. V-a și Sporea R. cl. V-a.

Premiați: Ciocan P., Szentiványi I. și Sporea R. cl. V-a.

Premiaților li s'a dat câte o carte în dar.

NOTE.

24 Ianuarie, ziua Unirii, a fost sărbătorită la Deva cu tot fastul cuvenit. După masă a avut loc la Teatrul Orășenesc un frumos festival dat de Liceul de Fete „Elena Văcărescu“, cu concursul Liceului nostru.

După „Imnul Regal“, executat de corul fetelor și acompaniat de orchestra noastră, a urmat cuvântarea Dnei Prof. Alice Sârbu.

În cursul programului s'au remarcat solistele Simulescu și Șchiopu, ultima acompaniată de orchestra noastră, apoi pianista Luci Haneș, tânăra poetă Stela Fericeanu și declamatoarele: Stela Mariș, Lucia Breazu, Maria Vasîu și E. Popescu. Au plăcut exercițiile de

ansamblu și dansul. „La Chanson de Solveigs“, executat de orchestra noastră, a fost bisat.

Ordinea în teatru a fost ținută de cercetașii noștri, care au muncit mult, eliberând bilete pentru evitarea aglomerației.

DI Prof. Combi a ținut în ziua de 17 Ian. 1937, o frumoasă conferință despre „Muzica franceză“. Textul a fost complectat cu audiții din: „Arlésienne“, „Le Carnaval des Animaux“, și cântecele populare: „Les Montagnards“, „La Toulousaine“ și „Se Canto que canto“, ultimele două în limba provençală.

Aceeași conferință a ținut-o DI Profesor și la Caransebeș.

DI Prof. Sirca a vorbit — tot în cadrele Astrei — despre: Taylorizarea învățării.

În Comandamentul Grupelor au avut loc următoarele schimbări: Breazu Mircea cl. V-a a fost înaintat Șef al Grupei a III-a; Bordus Cornel a trecut șef al grupei I-a, ambele grupe din Centuria I-a, iar Munteanu Mircea a fost înaintat Cercetaș de Frunte la Cohortă, primind și însărcinarea de Secretar al Cohortei.

Cursurile de specialitate de samaritean și telegrafist au început și continuă pentru toți Cercetașii de clasa II-a din Centuriile I-a și a V-a. Cursul de samaritean e predat de DI Medic Mihuț, iar cel de telegrafist de DI Vasiloiu.

Postul de Prim ajutor al cercetașilor Liceului nostru s'a reînființat și funcționează sub conducerea Dlui Comandant Laslău.

Activitatea Cercetășească dela liceul nostru până la 1 Martie se poate rezuma prin următoarele cifre statistice: Dela începutul anului până acum s'au ținut:

I. *Pentru ridicarea și coborârea fanionului*: 40 de ședințe cu un total de 2000 prezenți. II. *Ședințe de Patrulă*, pe grupe: Gr. I-a C. I-a: 54 ședințe cu 352 prezenți; Gr. II-a C. I-a 35 ședințe cu 212 prezenți; Grupa III-a C. I-a 30 ședințe cu 181 prezenți; Gr. I-a C. V-a 32 ședințe cu 198 prezenți; Gr. II-a C. V-a 38 ședințe cu 348 prezenți; Gr. III-a C. V-a 30 ședințe cu 207 prezenți. III. *Ședințe cu Grupa*, inclusiv probele pentru festivale și puncte în serbările liceului: Gr. I-a C. I-a 14 ședințe cu 375 prezenți; Gr. II-a C. I-a 2 ședințe cu 64 prezenți; Gr. III-a C. I-a 7 ședințe cu 183 prezenți; Gr. I-a C. V-a 1 ședință cu 36 prezenți; Gr. II-a C. V-a 1 ședință cu 34 prezenți. IV. *Cursuri de specialitate*: 13 ședințe cu 390 prezenți și V. *Un sfat general al Șefilor de Patrulă* cu 60 prezenți.

Total 298 ședințe cu 4.770 prezenți. În ore, timpul întrebuințat e de 397 ore. Pentru ca un singur cercetaș să depună această muncă i-ar trebui 1.894.690 ore!... —fără a se calcula orele de muncă de birou...

În 5 XII 1936 s'a ținut un sfat general al Șefilor de Patrulă, sub conducerea domnului Comandant al

Cohortei Lt. Oatu. S'au discutat toate chestiunile mai importante de conducere și organizare și s'a controlat activitatea Patrulilor.

Prin Inaltul Ordin de Zi al M. S. Regelui din 24 Ianuarie, Cercetășia s'a desființat formal, rămânând numai o elită de Cercetași-Străjeri.

Ședințele Soc. de Lectură Alexandru Vlahuță.

La 7 Oct. 1936 s'a ținut ședința de constituire a Societății. După ce Dl Prof. Conducător Lupșor deschide ședința, e ales următorul comitet pentru anul școlar în curs:

Președinte: Giurgiu Octavian cl. VIII-a.

Vice-Președinte: Moțiu Traian cl. VII-a.

Secretar: Bălașa Alecu cl. VIII-a.

Vice-Secretar: Olaru Sabin cl. VII-a.

Casier: Tătar Eugen cl. VIII-a.

Vice-Casier: Popp Oliver cl. VII-a.

Bibliotecar: Nistor Toma cl. VIII-a.

Vice-Bibliotecar: Hotărâș David cl. VII-a.

La 27 Oct. 1936 s'a ținut întâia ședință literară S'a prezentat: poezia „Zi de Vară“ de Olaru Sabin cl. VII-a și lucrarea „Semănătorismul și ideile lui“ de Fărcaș Ionel cl. VIII-a. Critici oficiali au fost: Danielescu cl. VIII-a și Oprean Ctin cl. VIII-a. Au mai luat cuvântul la critică: Munteanu Mircea cl. V-a, Crețu Gh. cl. VIII-a și Moțiu Traian cl. VII-a la poezie și Roșescu Toma cl. VIII-a și Bălașa Alecu cl. VIII-a la lucrare. Poezia a primit, ca și lucrarea, calificativul de „primită“.

La 10 Nov. 1936 s'a ținut a doua ședință literară. S'au dat două lucrări: „Mănăstirile ca factor de cultură“ de Al. Bălașa cl. VIII-a, având critic oficial pe Popp Oliver cl. VII-a și „Curentul latinist“ de Moțiu Traian cl. VII-a, având critic oficial pe Câmpean Traian cl. VIII-a. La critică au luat cuvântul: Cosma cl. VIII-a, Mogoșan cl. VII-a și Brănescu cl. VII-a pentru lucrarea lui Bălașa cl. VIII-a. Lucrarea e primită cu bine.

Ghișa Liviu cl. VI-a are în program recitarea poeziei „Decebal către popor“ de Coșbuc. Iau cuvântul: Hotărâș cl. VII-a Chirică cl. VII-a, Danielescu cl. VII-a, Lile cl. VI-a, Subulescu cl. VI-a și Munteanu Mircea cl. V-a. Declamarea ia calificativul de primită.

In 24 Noemvrie 1936 s'a ținut a treia ședință Președintele Giurgiu dă dizertația: „Natura în poezia lui Coșbuc“. Criticii: Ștefanovici cl. VIII-a, Crețu cl. VIII-a, Alexandrescu cl. VI-a și Câmpean cl. VIII-a arată părțile bune și slabe ale dizertației, care e primită cu laudă. A doua dizertație, a lui Olaru Sabin cl. VII-a, cu subiectul „Odobescu nuvelist“ este criticată — prea aspru poate — de Mogoșan cl. VII-a, Chirică cl. VII-a, Alexandrescu și Lile cl. VI-a și Crețu cl. VIII-a și după propunerea Președintelui, dizertația e primită. „Toamna“, poezia lui Brănescu, are critic oficial pe Fărcaș Ionel cl. VIII-a. După ce iau cuvântul Alexandrescu și Subulescu cl. VI-a, Ionescu și Hotărâș cl. VII-a, Crețu cl. VIII-a și Munteanu Mircea cl. V-a, poezia e primită.

In 8 Dec. 1936 s'a ținut a IV-a ședință. S'a cetit lucrarea „Junimea“ de Chirică cl. VII-a. Critic oficial a fost Moțiu Tr. cl. VII-a. Au luat cuvântul: Olaru Sabin cl. VII-a, Popp O. cl. VII-a, Hotărâș D. cl. VII-a, și Președintele Giurgiu. Discuțiile se prelungesc și timpul fiind înaintat, a doua lucrare se amână pentru ședința viitoare.

In 17 Dec. 1936 a avut loc a VI-a ședință. S'au cetit lucrările: „Teatrul lui Caragiale“ de Oprean cl. VIII-a și „Urmările școlii ardeleni“ de Mogoșan cl. VII-a. Criticii oficiali au fost absenți. Au luat cuvântul: Szölsöy cl. VIII-a, Olaru S. și Chirică cl. VII-a, Munteanu Mircea cl. V-a și Președintele.

In 23 Februarie 1837 a avut loc a VII-a ședință literară a Societății de Lectură. S'a prezentat lucrarea „Poetul Vasile Alexandri“ de Stroia V. cl. VI-a. La critică au luat cuvântul Chirică cl. VII-a, Popa R. cl. VII-a, Olaru Sabin cl. VII-a, Munteanu Mircea cl. V-a, Crețu Gh. cl. VIII-a, Oprean cl. VIII-a și Giurgiu O. cl. VIII-a.

Lucrarea e primită cu bine.

A doua lucrare e a lui Winkler cl. VIII-a și are ca subiect „Influența cronicarilor poloni asupra lui Gr. Ureche“. Subiectul fiind conceput prea larg și localizându-se numai după scrierea introducerii, lucrarea prezintă disproporții. Se ia în considerare caracterul ei de erudiție și e primită cu foarte bine.

La 15 Martie 1937 a avut loc ședința de comemorare de 100 ani dela nașterea lui Ioan Creangă.

A prezentat Moțiu Traian cl. VII-a o lucrare asupra vieții marelui povestitor și Giurgiu O. cl. VIII-a o disertație despre opera lui. Oprean cl. VIII-a a cetit o parte din Harap Alb, și Dl Prof. conducător Lupșor a rostit o mică cuvântare ocazională.

Societatea de Știință, în ședința de constituire și-a ales acelaș comitet ca al Societății de Lectură și și-a fixat programul de activitate.

Dl Inginer Munteanu a donat Bibliotecii Liceului 16 volume științifice și mai multe numere din diferite reviste științifice în limba română, franceză și germană.

Din contribuția elevilor s'au cumpărat pentru bibliotecă 12 numere din colecția „Spiel und Arbeit“, în limba germană, dând indicații pentru construirea planoarelor și a diferitelor aparate de Fizico-Chimice.

Clasa III-a a făcut în trimestrul II următoarele lucrări practice de fizică: 1. Morișca hidraulică. 2. Morișca lui Heron 3. Bila lui Heron 4. Nivelă zidarului 5. Cântar roman 6. Scafandru Cartezian 7. Balanța cu resort 8. Planor de carton 9. Planor fără corp.

Nrul 3 al Revistei va apare la 25 Iunie 1937.

Materialul și dezlegările problemelor puse în numărul prezent se vor înainta până în ziua de 31 Maiu 1937.

S'a primit la redacție: „Generația de mâine“ Nr. 3 și 4, revista liceului „General Drăgălina“ Oravița; „Amicul Tinerimii“ Nr. 4, revista liceului „Tudor Vladimirescu“ Tg.-Jiu, „Curierul liceului Sfinții Petru și Pavel“ Nr. 2 și 5 Ploești și revista „Sbucium“.

Dl Prof. Teodoru a participat la cursurile străjerești dela Sf. Gheorghe. Dânsul a luat conducerea grupei II-a din cent. I-a.

Munteanu Mircea cl. V-a.